

Rapport 2009:18

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Risk- och sårbarhetsanalys 2009

för Stockholms län

Rapport 2009:18

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Risk- och sårbarhetsanalys 2009

för Stockholms län

Utgivningsår: 2009

ISBN: 978-91-7281-363-2

Avdelning samhällsskydd och beredskap,
Länsstyrelsen i Stockholms län,
tfn 08-785 40 00, beredskap.stockholm@lansstyrelsen.se

Rapporten finns endast som pdf. Du hittar den på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm

MISSIV

Datum
2009-11-16

Beteckning
451-09-79057

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Regional risk- och sårbarhetsanalys 2009 för Stockholms län

Länsstyrelsen i Stockholms län insänder regional risk- och sårbarhetsanalys för Stockholms län, i enlighet med förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap 9 § och förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion, 54 §.

Hans O Spets
Försvarsdirektör

Kopia

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Inom Länsstyrelsen

Länsledningen – endast digitalt

Informationschefen – endast digitalt

Samhällsskydd och beredskap – endast digitalt

Postadress

Länsstyrelsen i Stockholms län
Samhällsskydd och beredskap
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress

Hantverkargatan 29

Telefon

08-785 40 00 (vxl)

Fax

E-post/webbplats

beredskap.stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förord

Länsstyrelsen i Stockholm har upprättat en regional risk- och sårbarhetsanalys (RSA) för Stockholms län, i enlighet med förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap 9 § och förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion, 54 §.

Länsstyrelsen ska årligen analysera sannolikheten för och konsekvenserna av tänkbara hot och risker inom sitt ansvarsområde. Länsstyrelsen har ett ansvar att se till att de samhällsviktiga verksamheter som myndigheten bedriver även kan bedrivas på ett tillfredsställande sätt under påfrestningar. För Länsstyrelsen tillkommer även rollen som geografiskt områdesansvarig myndighet för Stockholms län. Denna rapport utgör myndighetens redovisning för år 2009.

Den regionala risk- och sårbarhetsanalysen ska fungera som underlag för beslut om åtgärder som leder till ett tryggt och säkert samhälle. Länsstyrelsen bedömer att åtgärderna som är identifierade i den regionala risk- och sårbarhetsanalysen bör användas som inriktning för såväl Länsstyrelsens som andra aktörers krisberedskapsåtgärder.

Hans O Spets

Försvarsdirektör

Innehållsförteckning

Förord	2
Innehållsförteckning	3
Innehållsförteckning	4
1. Övergripande bedömning	7
1.1 Länsstyrelsens krisberedskapsförmåga	9
1.2 Länsstyrelsens inriktning för att stärka krisberedskapen i Stockholms län	9
1.3 Åtgärdsförslag för Länsstyrelsen	10
2. Uppdrag och avgränsning.....	11
2.1 Syfte	11
2.2 Uppdragets genomförande	11
2.2.1 Bedömning av sannolikheter.....	12
2.2.2 Bedömning av konsekvenser	12
2.2.3 Bedömning av krisberedskapsförmåga	13
2.3 Kunskapsunderlag.....	14
2.4 Urval och prioriteringar	14
2.5 Hantering av material	15
3. Roll och ansvarsområde	17
3.1 Stockholms län	17
3.2 Ansvarsfördelning inom krisberedskapen.....	19
3.3 Länsstyrelsens roll	19
3.4 Samhällsviktig verksamhet i länet	21
3.5 Samhällsviktig verksamhet på Länsstyrelsen	22
4. Omvärldsbevakning.....	26
4.1 Inträffade händelser/aktiviteter i länet under 2009.....	27
4.1.1 Den nya influensan.....	28
4.1.2 Ordförandeskapet i EU 2009.....	28
5. Analyserade situationer	31
Riskvärdering av de analyserade situationerna	31
5.1 Störning i transportsystem	32
5.1.1 Allmänt	32
5.1.2 Orsaker till störning i transportsystem	33
5.1.3 Konsekvenser och följdhändelser	33
5.1.4 Krisberedskapsförmåga	34
5.1.5 Länsstyrelsens förmåga	36
5.1.6 Beroenden mellan aktörer	36
5.1.7 Förslag till åtgärder	36

5.2 Störning i elektroniska kommunikationer	37
5.2.1 Allmänt	38
5.2.2 Orsaker till störning i elektroniska kommunikationer	38
5.2.3 Konsekvenser och följdhändelser	38
5.2.4 Krisberedskapsförmåga	40
5.2.5 Länsstyrelsens förmåga	41
5.2.6 Beroenden mellan aktörer	42
5.2.7 Förslag till åtgärder	42
5.3 Spridning av kemiska ämnen	44
5.3.1 Allmänt	44
5.3.2 Orsaker till spridning av kemiska ämnen	45
5.3.3 Konsekvenser och följdhändelser	45
5.3.4 Krisberedskapsförmåga	46
5.3.5 Länsstyrelsens förmåga	47
5.3.6 Beroenden mellan aktörer	48
5.3.7 Förslag till åtgärder	48
5.4 Störning i elförsörjningen	49
5.4.1 Allmänt	49
5.4.2 Orsaker till störning i elförsörjningen	49
5.4.3 Konsekvenser och följdhändelser	49
5.4.4 Krisberedskapsförmåga	51
5.4.5 Länsstyrelsens förmåga	51
5.4.6 Beroenden mellan aktörer	52
5.4.7 Förslag till åtgärder	52
5.5 Översvämning	53
5.5.1 Allmänt	53
5.5.2 Orsaker till översvämning	53
5.5.3 Konsekvenser och följdhändelser	54
5.5.4 Krisberedskapsförmåga	54
5.5.5 Länsstyrelsens förmåga	55
5.5.6 Beroenden mellan aktörer	56
5.5.7 Förslag till åtgärder	56
5.6 Pandemi	56
5.6.1 Allmänt	57
5.6.2 Orsaker till pandemi	57
5.6.3 Konsekvenser och följdhändelser	57
5.6.4 Krisberedskapsförmåga	58
5.6.5 Länsstyrelsens förmåga	59
5.6.6 Beroenden mellan aktörer	60
5.6.7 Förslag till åtgärder	61
5.7 Större brand i publik byggnad	62
5.7.1 Allmänt	62
5.7.2 Orsaker till större bränder	63
5.7.3 Konsekvenser och följdhändelser	63
5.7.4 Krisberedskapsförmåga	64
5.7.5 Länsstyrelsens förmåga	65
5.7.6 Beroenden mellan aktörer	65
5.7.7 Förslag till åtgärder	66
5.8 Spridning av nukleära ämnen	66
5.8.1 Allmänt	66
5.8.2 Orsaker till spridning av nukleära ämnen	67
5.8.3 Konsekvenser och följdhändelser	67
5.8.4 Krisberedskapsförmåga	67

5.8.5 Länsstyrelsens förmåga	68
5.8.6 Beroenden mellan aktörer	70
5.8.7 Förslag till åtgärder	70
5.9 Störning i vattenförsörjningen	70
5.9.1 Allmänt	70
5.9.2 Orsaker till störning av vattenförsörjningen.....	70
5.9.3 Konsekvenser och följdhändelser	71
5.9.4 Krisberedskapsförmåga	72
5.9.5 Länsstyrelsens förmåga	74
5.9.6 Beroenden mellan aktörer	74
5.9.7 Förslag till åtgärder	75
5.10 Antagonistisk handling	76
5.10.1 Allmänt	76
5.10.2 Orsaker till antagonistiska handlingar	76
5.10.3 Konsekvenser och följdhändelser	76
5.10.4 Krisberedskapsförmåga	77
5.10.5 Länsstyrelsens förmåga	78
5.10.6 Beroenden mellan aktörer	79
5.10.7 Förslag till åtgärder	79
5.11 Trafikolycka	80
5.11.1 Allmänt	80
5.11.2 Orsaker till trafikolycka	80
5.11.3 Konsekvenser och följdhändelser	81
5.11.4 Krisberedskapsförmåga	82
5.11.5 Länsstyrelsens förmåga	82
5.11.6 Beroenden mellan aktörer	83
5.11.7 Förslag till åtgärder	83
5.12 Störning i fjärrvärmeförsörjningen	84
5.12.1 Allmänt	84
5.12.2 Orsaker till störning i fjärrvärmesystem.....	84
5.12.3 Konsekvenser och följdhändelser	85
5.12.4 Krisberedskapsförmåga	86
5.12.5 Länsstyrelsens förmåga	87
5.12.6 Beroenden mellan aktörer	88
5.12.7 Förslag till åtgärder	88
Bilagor	89
Bilaga 1 Förmågebedömning 2009	89
Bilaga 2 Faktablad om IBERO.....	89

1. Övergripande bedömning

Den generella förmågan att hantera allvarliga händelser och kriser i länet är god även om det finns vissa brister. Krishantering i ett storstads-län som Stockholm kan vara komplex och ställer bland annat stora krav på förmågan till samverkan mellan många aktörer. Samtidigt finns det i länet tillgång till stora resurser som bidrar till en god förmåga. Inom Stockholms län finns, för nationen, ett flertal viktiga verksamheter som till exempel riksdagen, regeringen och merparten av de centrala myndigheterna. Även många företag inom samhällsviktiga sektorer har sina huvudkontor inom länet. Att drygt 20 procent av landets befolkning bor i länet gör att konsekvenserna av en allvarlig händelse riskerar att drabba många medborgare.

Inom Stockholms stad ryms många samhällsviktiga verksamheter. Om dessa drabbas av en allvarlig störning får det konsekvenser för hela länet och ibland för hela landet. Detta innebär gränsdragningsproblem om vad som är nationellt, regionalt respektive lokalt områdesansvar. Denna oklarhet kan i värsta fall fördröja hanteringen av en inträffad händelse. Arbetet med att klargöra ansvar och roller på de tre nivåerna är därför av vikt.

Länsstyrelsen tillsammans med länets kommuner identifierade år 2005 tolv stycken situationer att analysera. Situationerna, som analyseras i kapitel 5, är:

- störning i transportsystem (järnväg)
- störning i elektroniska kommunikationer
- spridning av kemiska ämnen
- störning i elförsörjning
- översvämning
- pandemisk influensa
- större brand i publik byggnad
- spridning av nukleära ämnen
- störning i vattenförsörjningen
- antagonistiska handlingar
- störningar i fjärrvärme
- större trafikolycka

Dessa situationer har det gemensamt att de kan uppstå hastigt och oväntat, kräver brådskande beslut och samverkan med andra aktörer samt att de flesta av de analyserade situationerna synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet hos samhällsviktiga aktörer.

Tabellen nedan ger en överblick över förmågan för respektive analyserad situation.

Situation	Krishanteringsförmåga	Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningar
Störning i transport-system (järnväg)	God med viss brist	God med viss brist
Störning i elektroniska kommunikationer	Bristfällig	Bristfällig
Spridning av kemiska ämnen	God med viss brist	God med viss brist
Störning i elförsörjning	Bristfällig	Bristfällig
Översvämning	God med viss brist	God med viss brist
Pandemisk influensa	God med viss brist	Bristfällig ¹
Större brand i publik byggnad	God med viss brist	God
Spridning av nukleära ämnen	God med viss brist	God med viss brist
Störning av vattenförsörjningen	God med viss brist	Bristfällig
Antagonistiska handlingar	God med viss brist	God med viss brist
Trafikolycka	God	God
Fjärrvärme	God med viss brist	God med viss brist

Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
-----------	--------------------	-------------	--------------------	-----

¹ Länets aktörer har arbetat mycket och intensivt med den nya influensan A(H1N1) under år 2009. Att förmågan hos samhällsviktig verksamhet att motstå störningar bedöms som bristfällig beror på att scenariot i analysen av Pandemisk influensa är mycket värre än det som varit fallet med den nya influensan.

1.1 Länsstyrelsens krisberedskapsförmåga

Länsstyrelsen har en funktion med omgående förmåga till krishantering. Funktionen benämns krishanteringsorganisation och består av personal från avdelningen samhällsskydd och beredskap, informationsavdelningen, länsveterinärenheten, miljö- och socialavdelningarna samt LstIT. Krishanteringsorganisationen leds ytterst av länsledningen. Organisationen kan endast verka i begränsad omfattning dygnet runt under en veckas tid. Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med att utveckla krishanteringsorganisationen i syfte att ha en god beredskap inför kriser och extraordinära händelser.

Länsstyrelsen har en tjänsteman i beredskap (TiB) med uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga kriser som berör länet.

Under 2008 färdigställdes en ny ledningsplats i Länsstyrelsens befintliga konferenslokaler. Reservkraft finns tillgänglig för större delen av Länsstyrelsens hela verksamhet. Länsstyrelsen har tillgång till det webbaserade informationssystemet WIS och ett 30-tal personer i krishanteringsorganisationen är utbildade som användare eller redaktörer. Länsstyrelsen är anslutet till radiokommunikationssystemet Rakel (Radiokommunikation för effektiv ledning).

Länsstyrelsens förmåga att fungera är dock beroende av om personal som behövs i krishanteringsorganisationen har möjlighet att resa till sin arbetsplats.

1.2 Länsstyrelsens inriktning för att stärka krisberedskapen i Stockholms län

Som ett led i arbetet med den regionala risk- och sårbarhetsanalysen genomförde Länsstyrelsen i Stockholms län, den 23 oktober 2009, en workshop tillsammans med det Regionala rådet för samhällsskydd och beredskap och kommuner i länet. Workshopen syftade till att vidareutveckla och konkretisera de åtgärdsbehov som har konstaterats inom ramen för arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser på lokal och regional nivå.

Denna process ska ses som ett viktigt steg i arbetet med att få en gemensam inriktning på de länsövergripande åtgärderna och vad som behöver utvecklas gemensamt nästa år och fram till år 2013. Länsstyrelsens ambition är att omsätta de gemensamma åtgärder och förslag till fortsatt arbete, till förmågehöjande åtgärder och aktiviteter fram till år 2013.

Mot bakgrund av risk- och sårbarhetsanalyserna och den genomförda workshopen avser Länsstyrelsen att inrikta det fortsatta arbetet med gemensamma åtgärder främst inom följande områden:

- Skapa en struktur för samverkan och nätverksbyggande genom att i samverkan med andra aktörer i länet etablera en samverkansfunktion. Detta i syfte att utveckla en struktur för omvärldsbevakning, analys och koordinering vid eller inför kriser som bl.a. innefattar frågor om inhämtning av information samt användning och spridning av resultat.
- Utveckla en övningsstrategi för 2010-2013 för Stockholms län.
- Bredda RSK (regional samverkanskurs) till att omfatta även andra typer av frågor än skadeplatssamverkan.
- Verka för att klimatanpassningsåtgärder och analyser genomförs särskilt för havsnivåhöjning samt för Mälarens vattennivå och dess påverkan på samhället.
- Stödja samhällsviktig verksamhet och skapa arenor för utvecklad samverkan och erfarenhetsutbyte.

Åtgärder inom dessa områden ska primärt syfta till att stärka länets förmåga att hantera kriser.

Ovan nämnda inriktning och utvecklingsområden kommer senare att konkretiseras i form av aktiviteter och åtgärder inom olika områden. Ett område som lyfts fram i analysen indikerar att insatser bör genomföras för att höja länets samlade förmåga att verka i en situation med störningar på IT- och telekommunikationer. Av den regionala risk- och sårbarhetsanalysen framgår att det vid sådana störningar finns komplexa ömsesidiga beroenden som innebär stora utmaningar för länets aktörer.

1.3 Åtgärdsförslag för Länsstyrelsen

Följande åtgärder bör vidtas för att stärka Länsstyrelsens krishanteringsförmåga

- Öka uthålligheten för krishanteringsorganisationen
- Ta fram en kontinuitetsplanering för krishanteringsorganisationen
- Utveckla förmågan till att informera och att samverka om informationsaktiviteter vid en allvarlig kris
- Öka förmågan till att skapa en regional lägesbild
- Öka generella förmågan till att kunna samverka med andra aktörer

Länsstyrelsen avser att arbeta med dessa frågor tillsammans med aktörerna i länet under år 2010.

2. Uppdrag och avgränsning

Enligt förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjdberedskap ska Länsstyrelsen verka för att regionala risk- och sårbarhetsanalyser (RSA) sammanställs. I ovan nämnda förordning står också att varje myndighet, i syfte att stärka sin egen och samhällets krisberedskap, årligen ska analysera risker och sårbarheter som kan försämra förmågan till verksamhet.

Länsstyrelseinstruktionen (2007:825) föreskriver ytterligare att länsstyrelserna ska upprätta regionala risk- och sårbarhetsanalyser som ska användas som underlag för egna och andra aktörers krisberedskapsåtgärder.

2.1 Syfte

Den regionala risk- och sårbarhetsanalysen ska fungera som underlag för beslut om åtgärder som leder till ett tryggt och säkert samhälle. Åtgärderna som är identifierade i den regionala risk- och sårbarhetsanalysen ska kunna användas som inriktning för såväl Länsstyrelsen som andra aktörers krisberedskapsåtgärder.

2.2 Uppdragets genomförande

Länsstyrelsen har utvecklat en process för lokala och regionala risk- och sårbarhetsanalyser. Processen utgår till största del från kommunernas kunskaper. Grundtanken är att det är de som ansvarar för verksamheter, geografiska områden och resurser som ska göra bedömningar och värderingar av krisberedskapen inom respektive område/verksamhet. Det är också de ytterst ansvariga aktörerna som bäst kan avgöra vilken information som ska förmedlas vidare till andra aktörer.

Länsstyrelsen har utarbetat ett analysverktyg för risk- och sårbarhetsanalyser kallat IBERO (Instrument för beredskapsvärdering av områdesansvar). Bifogat i bilaga 1 finns ett faktablad om IBERO som beskriver såväl analysverktyget som arbetsprocessen från lokal till regional nivå. Länsstyrelsen har en analysgrupp bestående av så kallade riskgruppsansvariga. Dessa är sakkunniga inom sitt område och analyserar/värderar de bedömningar som kommunerna och andra aktörer gjort av sin krisberedskapsförmåga. Vid syntesmöten med riskgruppsansvariga dras slutsatser utifrån det studerade underlaget för att hitta samband och mönster. Med hjälp av frågorna i IBERO och översiktsbilder av hanteringsförmåga, konsekvenser och beroenden mellan olika samhällssektorer för länet tar Länsstyrelsen fram en rapport om den situation som studeras.

I IBERO-analysen bedöms troliga orsaker, konsekvenser, följdhändelser, hanteringsförmåga, beroenden och åtgärdsförslag för de olika situationerna. När konsekvenserna analyseras i IBERO görs detta utifrån konsekvenserna

för Människoliv, Hälsa, Hjälpbehov, Miljöskador och Ekonomi.² Denna terminologi stämmer inte överens med den terminologi som Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) använder och rekommenderar. Med anledning av detta har analyserna kompletterats med bedömningar enligt MSB:s rekommendationer. Dessa bedömningar är sammanvägda slutsatser utifrån IBERO-analyserna.

Länsstyrelsen gör i denna rapport en rad bedömningar av sannolikhet, konsekvens och förmåga. Det är av yttersta vikt att poängtera att det är frågan om bedömningar, inte en exakt redovisning.

2.2.1 Bedömning av sannolikheter

I denna rapport uppskattas sannolikheten för att de analyserade situationerna ska uppstå. Sannolikheten värderas genom en kvalitativ bedömning utefter en femgradig skala:

1. Mycket låg sannolikhet
2. Låg sannolikhet
3. Medelhög sannolikhet
4. Hög sannolikhet
5. Mycket hög sannolikhet

2.2.2 Bedömning av konsekvenser

Bedömningen av konsekvenser handlar om att förutse de direkta och indirekta (negativa) effekter som kan uppstå utifrån vissa förutsättningar. Situationens konsekvenser relateras till samhällsviktiga verksamheter inom Stockholms län. Bedömningen av konsekvenser grundar sig i kommunernas IBERO-analyser. Konsekvenserna anges på en femgradig skala:

Mycket begränsade: Små direkta hälsoeffekter, mycket begränsade störningar i samhällets funktionalitet, övergående misstro mot enskild samhällsinstitution.

Begränsade: Måttliga direkta hälsoeffekter, begränsade störningar i samhällets funktionalitet, övergående misstro mot flera samhällsinstitutioner.

Allvarliga: Betydande direkta eller måttliga indirekta hälsoeffekter, allvarliga störningar i samhällets funktionalitet, bestående misstro mot flera samhällsinstitutioner eller förändrat beteende.

Mycket allvarliga: Mycket stora direkta eller betydande indirekta hälsoeffekter, mycket allvarliga störningar i samhällets funktionalitet, bestående misstro mot flera samhällsinstitutioner och förändrat beteende.

² Bedömningsnivåer finns som bilder i bilaga 2.

Katastrofala: Katastrofala direkta eller mycket stora indirekta hälsoeffekter, extrema störningar i samhällets funktionalitet, grundmurad misstro mot samhällsinstitutioner och allmän instabilitet.

2.2.3 Bedömning av krisberedskapsförmåga

Den förmåga som behövs för att undvika och hantera allvarliga kriser i samhället – krisberedskapsförmåga – utgörs av två delar:

Krishanteringsförmåga

Handlar om att vid allvarliga störningar kunna leda den egna verksamheten, fatta beslut inom eget verksamhets- eller ansvarsområde, sprida snabb, korrekt och tillförlitlig information och vid behov kunna samverka med andra aktörer. Det ska finnas förmåga att snarast påbörja åtgärder för att hantera eller medverka i hanteringen av konsekvenserna av inträffade händelser, genomföra de åtgärder som krävs för att avhjälpa, skydda och lindra effekterna av det inträffade.

Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar handlar om att verksamheten ska kunna bedrivas på en sådan nivå att samhället fortfarande kan fungera och säkerställa en grundläggande service, trygghet och omvårdnad om allvarliga störningar skulle inträffa.

Graden av förmåga anges i fyra steg:

1. Förmågan är god
2. Förmågan är i huvudsak god men har vissa brister
3. Det finns en viss förmåga men den är bristfällig
4. Det finns ingen eller mycket bristfällig förmåga

Bedömningen att förmågan är **god** innebär inte att en kris passerar obemärkt, utan att myndigheten eller länet bedöms ha resurser och kapacitet att kunna lösa de uppgifter som är samhällsviktiga vid en kris.

Att förmågan är **i huvudsak god men har vissa brister** innebär att samhällsservice i viss mån åsidosätts för att prioritera mer akut verksamhet. Myndigheten eller länet har inte tillräckligt med resurser för att lösa sina uppgifter på ett tillfredsställande sätt. För de som drabbas framstår det som att samhället inte lever upp till sina åtaganden.

Bristfällig förmåga kan till exempel innebära att person- och godstransporter ställs in, att allmänheten drabbas av kännbara ekonomiska förluster eller att någon form av ransonering införs. Myndighetens eller länets resurser understiger kraftigt det som behövs för att lösa de uppgifter som är samhällsviktiga vid en kris.

Att det inte finns någon förmåga eller att den är **mycket bristfällig** innebär att samhället står i det närmaste oförberett.

2.3 Kunskapsunderlag

En majoritet av länets kommuner använder sig av IBERO och har således bidragit till underlaget för denna RSA. Utöver kommunerna har underlag hämtats från andra aktörer i samhället.

Länsstyrelsen anser att det är en stor styrka att en majoritet av länets kommuner använder sig av samma metod. En av de största fördelarna är givetvis att Länsstyrelsen kan göra generella bedömningar av kommunernas krisberedskapsförmåga och se eventuella brister som kommunerna identifierar. Trots detta är det viktigt att betona att bedömningarna i denna rapport bara är bedömningar, inte exakt vetenskap.

2.4 Urval och prioriteringar

Länsstyrelsen har tillsammans med kommunerna tagit fram en lista med tolv situationer som ska analyseras. För varje situation finns det, på Länsstyrelsen, en riskgrupp. Urvalet av händelser baseras på krisberedskapssystemets sex samverkansområden.

Dessa situationer har det gemensamt att de kan uppstå hastigt och oväntat, kräver brådskande beslut och samverkan med andra aktörer samt att de flesta av de analyserade situationerna synnerligen allvarligt kan försämra förmågan till verksamhet hos samhällsviktiga aktörer.

De tolv utvalda situationerna är:

- störning i transportsystem (järnväg)
- störning i elektroniska kommunikationer
- spridning av kemiska ämnen
- störning i elförsörjning
- översvämning
- pandemisk influensa
- större brand i publik byggnad
- spridning av nukleära ämnen
- störning i vattenförsörjningen
- antagonistiska handlingar
- trafikolycka (väg)
- störning i fjärrvärmeförsörjning

Av de tolv identifierade situationerna studerades tre under 2006: elavbrott, pandemi och översvämning samt tre under 2007: spridning av kemiska ämnen, störning i elektroniska kommunikationer och störning i transportsystemet. Under 2008 har ytterligare fyra situationer studerats: större brand i publik byggnad, spridning av nukleära ämnen, störning i vattenförsörjningen samt bombhot. I årets redovisning granskas de sista två situationerna,

störning i fjärrvärmeförsörjningen och större vägolycka, och därmed är samtliga tolv situationer analyserade. Länsstyrelsen vill betona att arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser inte ska betraktas som avslutat i och med att de tolv överenskomna situationerna är analyserade.

2.5 Hantering av material

Upprättandet av den regionala risk- och sårbarhetsanalysen är beroende av att Länsstyrelsen får relevant information från kommuner, landstinget, myndigheter och näringsliv. Dessa aktörer lämnar i förtroende information till Länsstyrelsen varav det är av största vikt att kraven på sekretess kan upprätthållas.

Sekretesslagen (2009:400) möjliggör för myndigheter att sekretessbelägga hela eller delar av sina risk- och sårbarhetsanalyser.

Den rapport som lämnas till regeringen, MSB och berörda aktörer är inte sekretessbelagd och det finns inte heller några hemliga bilagor till den.

3. Roll och ansvarsområde

3.1 Stockholms län

Stockholms län har många skyddsvärda objekt, alltför många för att räknas upp här. Därför är det som nämns nedan endast ett begränsat urval.

I Stockholms län bor en femtedel av landets befolkning. Stockholmsregionen är ett politiskt och ekonomiskt centrum. Här finns huvudstaden med kungahuset, riksdagen och regeringen. Länet utgör endast två procent av landets yta, vilket gör länet till landets mest tätbefolkade. Största delen av länets landareal är emellertid glesbygd. Stockholms län består av 26 kommuner, varav den största kommunen till ytan är Norrtälje och den minsta är Sundbyberg.

Mälaren är viktig för länet, framför allt för att den tjänar som råvattentäkt åt flera län. Sammanlagt får 1,5 miljoner människor sitt dricksvatten från Mälaren. Stockholm har en skärgård som utgörs av cirka 30 000 öar, holmar och skär. Sommartid blir det trångt i skärgården när fritidsbåtar samsas om det gemensamma utrymmet med yrkestrafiken.

I Stockholms län finns många samhällsviktiga anläggningar som är av stor eller avgörande betydelse för länet och i många fall även för hela landet, till exempel riksdagen, regeringskansliet och departement, anläggningar för el-, tele och IT-försörjningen. Dessutom är Sveriges finansiella centra lokaliserat till centrala Stockholm.

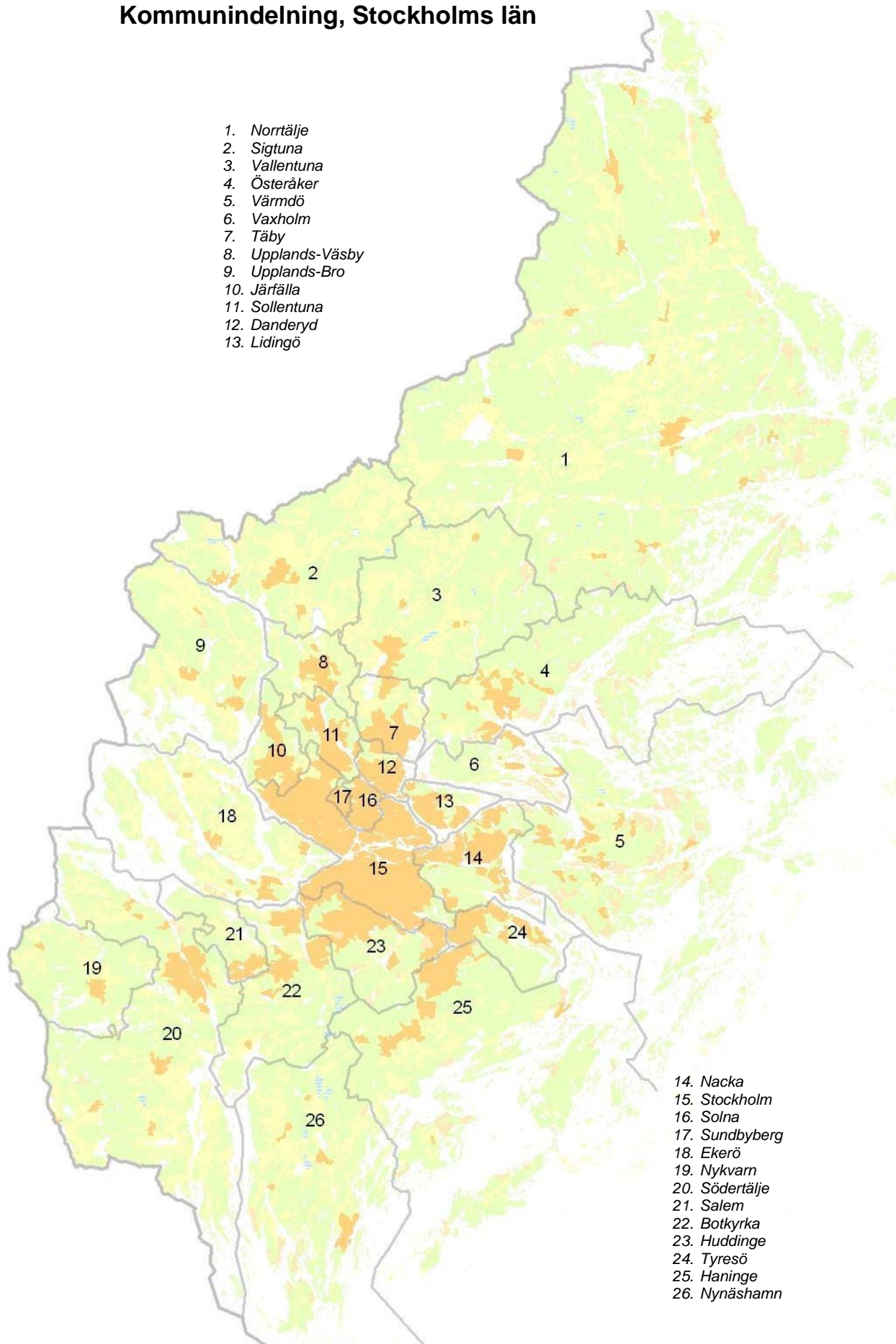
Stockholm är också ett nav för järnvägar och vägar. Mycket av den järnvägstrafik som körs i Sverige har ofta Stockholm som gemensam nämnare. Många stora vägar av riksintresse går igenom Stockholm. Stockholm består dessutom av ett antal stora öar och halvöar, som gör att en avstängd bro snabbt får stora konsekvenser för trafiken, i synnerhet om stoppet inträffar under rusningstrafik.

För många människor i Sverige är tillgång till natur viktig. Det finns 239 naturreservat, två nationalparker och landets enda nationalstadspark i länet.

Stockholmsregionen svarar för 30 procent av den nationella tillväxten. Viktiga drivkrafter i regionens ekonomiska tillväxt är bland annat en ung och växande befolkning, stor och växande regional marknad, hög intensitet när det gäller forskning och utveckling, hög innovationstakt och flera starka klusterbildningar.

Kommunindelning, Stockholms län

1. Norrtälje
2. Sigtuna
3. Vallentuna
4. Österåker
5. Värmdö
6. Vaxholm
7. Täby
8. Upplands-Väsby
9. Upplands-Bro
10. Järfälla
11. Sollentuna
12. Danderyd
13. Lidingö

3.2 Ansvarsfördelning inom krisberedskapen

Det svenska krisberedskapssystemet är uppbyggt kring tre stycken principer:

- Ansvarsprincipen – Den som ansvarar för en verksamhet under normala förhållanden gör det också under en krissituation.
- Likhetsprincipen – Under en kris ska samhällsfunktioner så långt som möjligt fungera på samma sätt som vid normala förhållanden.
- Närhetsprincipen – En kris hanteras där den inträffar, av de närmast berörda och ansvariga. Först om de lokala resurserna inte räcker till blir det aktuellt med statliga och regionala insatser.

Dessa principer skapar tillsammans ett decentraliserat krisberedskapssystem. Det är ansvarsprincipen som främst ger förutsättningarna för ansvarsförhållandena mellan de berörda krisberedskapsaktörerna. Ansvarsprincipen har utvecklats och ska utöver nämnda definition också innebära att alla berörda aktörer har ett ansvar att samverka före, under och efter en krissituation med utgångspunkt från en helhetssyn. Det svenska systemet bygger på att alla aktörer bidrar till helheten före, under och efter en kris.

Samhällets krisberedskap är inte enbart det offentliga ansvar, näringslivet har en stor roll att axla för att samhällets krisberedskap ska utvecklas på ett tillfredsställande sätt. Förutsättningarna för krisberedskapen har under de senaste åren förändrats i den bemärkelsen att privata entreprenörer äger en stor del av den samhällsviktiga infrastrukturen. Detta faktum innebär att dessa entreprenörer spelar en betydande roll i samhällets krisberedskap.

3.3 Länsstyrelsens roll

Kommuner (lokal nivå), Länsstyrelserna (regional nivå) och regeringen (nationell nivå) har utöver sitt verksamhetsansvar också ett geografiskt områdesansvar. Det geografiska områdesansvaret innebär att områdesansvariga aktörer inom sitt geografiska område ska säkerställa att samordning sker mellan berörda aktörer, såväl i det förebyggande arbetet som under och efter en kris.

Med ledning av bestämmelserna i förordningen (2007:825) länsstyrelseinstruktionen och förordningen (2006:942) om krisberedskap och höjd beredskap kan Länsstyrelsens geografiska områdesansvar kortfattat beskrivas så här:

Länsstyrelsen ska:

- vara en sammanhållande funktion mellan aktörer (myndigheter, kommuner, landsting, näringsliv och andra aktörer) i länet och den nationella nivån

- analysera risker och sårbara förhållanden i den egna verksamheten och upprätthålla förmåga till krisledning
- upprätta regional risk- och sårbarhetsanalys
- se till att samverkan sker mellan aktörer i länet och med angränsande län
- under en kris samordna verksamheten mellan kommuner, landsting och myndigheter
- tillhandahålla en samlad lägesbild som underlag för samverkan och samordning
- hålla regeringen underrättad
- verka för att information till allmänhet och media samordnas
- efter beslut av regeringen, prioritera och inrikta statliga och internationella resurser.

Länsstyrelsen ska ha en organisation med omgående förmåga att verka under en kris. Myndigheten ska ha en funktion med tjänsteman i beredskap (TiB). Funktionen uppgift är att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga kriser som berör länet.

Länsstyrelsen utövar tillsyn inom flera områden som består av samhälls- viktig verksamhet ur ett krisberedskapsperspektiv, exempelvis kommunal räddningstjänst och socialtjänst. Länsstyrelsen ansvarar för att årligen följa upp krisberedskapsförberedelserna på lokal nivå, rapportera vilka åtgärder som vidtagits och redovisa en bedömning av effekterna av dem.

Länsstyrelsen har enligt lagen (2003:778) och förordningen (2003:789) om skydd mot olyckor (LSO) bland andra följande uppgifter:

- Länsstyrelsen ska genom rådgivning och information stödja kommunerna i deras arbete med LSO-frågor
- Länsstyrelsen ska utöva tillsyn av den kommunala räddningstjänsten i länet
- Länsstyrelsen har ansvaret för räddningstjänsten i händelse av utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning
- Länsstyrelsen har ansvaret för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning
- Länsstyrelsen får ta över ansvaret för räddningstjänsten i en eller flera kommuner
- Länsstyrelsen kan även under vissa förhållanden få i uppdrag av Jordbruksverket att överta vissa uppgifter i samband med epizootibekämpning i länet.

I egenskap av särskilt ansvarig för krisberedskapen ska Länsstyrelsen särskilt beakta att de mest nödvändiga funktionerna kan upprätthållas i

samhällsviktig verksamhet samt att säkerhetskraven för de tekniska system som är nödvändiga för att myndigheten ska kunna utföra sitt arbete är tillfredsställande.

Aktörer med geografiskt områdesansvar arbetar med samordning inför, under och efter en kris. Detta innebär dock inte att dessa aktörer tar över ansvaret från någon annan. Geografiskt områdesansvariga har inte heller tvingande befogenheter. Det geografiska områdesansvaret är, och ska ses som ett komplement till det ansvar som centrala myndigheter har. För att skapa ett effektivt krisberedskapssystem måste ansvarsfördelningen mellan aktörerna vara klargjord. Inom Stockholms stad geografiska område finns tre aktörer med geografiskt områdesansvar: kommunen, Länsstyrelsen och regeringen. Vid en allvarlig händelse kan frågan uppstå om områdesansvaret ligger på lokal, regional eller nationell nivå. I värsta fall kan denna oklarhet leda till att krishanteringen försenas eller inte samordnas på ett tillfredsställande sätt. Länsstyrelsen arbetar fortlöpande för att klargöra ansvar och roller mellan de tre nivåerna.

3.4 Samhällsviktig verksamhet i länet

I Stockholms län finns det många verksamheter som är att betrakta som samhällsviktig verksamhet sett ur ett krisberedskapsperspektiv. Kriterierna för att uppfylla kraven för att betraktas som samhällsviktig verksamhet är:

- Ett bortfall eller en svår störning i verksamheten kan ensamt eller tillsammans med motsvarande händelser i andra verksamheter på kort tid leda till att en allvarlig kris inträffar i samhället.
- Verksamheten är nödvändig eller mycket väsentlig för att en redan inträffad allvarlig kris i samhället ska kunna hanteras så att skadeverkningarna blir så små som möjligt.

Generellt finns samhällsviktig verksamhet inom följande samhällssektorer:

Energiförsörjning – energiförsörjningen är i dagens samhälle helt oumbärlig. Ett längre elavbrott skapar stora ekonomiska avbräck och sätter samhället på svåra prov. Stockholm med sin befolkningstäthet och komplexa infrastruktur är särskilt sårbar.

Information/kommunikation – information och kommunikation är krisberedskapens grundvalar och det är av största vikt att denna sektor fungerar tillfredsställande i händelse av en krissituation.

Finansiella tjänster – det finansiella systemet som levererar de finansiella tjänsterna har en stor betydelse för samhällets funktionalitet. Stockholm är Sveriges finansiella centrum där de flesta av bankernas och försäkringsbolagens huvudkontor är lokaliserade.

Socialförsäkringar – medborgare som av olika anledningar är beroende av samhällets socialförsäkringar kan antas vara en redan utsatt grupp. Till exempel var i mitten av år 2007 nästan 100 000 människor i Stockholms län beroende av sjuk- och aktivitetsersättning. Dessa personer och andra med

liknande ersättningar är beroende av att Försäkringskassan klarar av att bedriva sin verksamhet även i händelse av en krissituation.

Hälsa/sjukvård och omsorg – sjukvården i alla dess former är en samhällsviktig verksamhet som alltid måste fungera för att samhället i övrigt ska vara funktionellt.

Skydd och säkerhet – räddningstjänst, polis, ambulans, vaktbolag med fler är ytterst viktiga i många hänseenden. Sektorns verksamhetsområde inbegriper allt från skyddet av samhällets demokratiska värden till att dirigera trafik.

Transporter – transportsektorn måste fungera oavsett vad som inträffar. Ett stopp skulle kunna innebära att till exempel matvaror inte kunde levereras till butikerna och att människor skulle få det svårt att ta sig till sina arbeten. Transportsektorn är även kritisk i den bemärkelsen att de förser landet med drivmedel.

Kommunalteknisk försörjning – till denna sektor räknas bland annat VA-verksamhet, värme till prioriterade fastigheter och renhållning. Dessa verksamheter är av samhällsviktig karaktär.

Livsmedel – samhällets funktionalitet är helt beroende av livsmedelsproducenter grossister och butiker.

Handel och industri – till denna sektor räknas bland annat detaljhandel och IT-drift. Verksamheter som är kritiska för samhällets funktionalitet.

Offentlig förvaltning – till denna sektor räknas bland annat viss tillsyns- och tillståndsverksamhet, viss expert- och analysverksamhet som är viktiga för att förebygga eller hantera en redan inträffad kris.

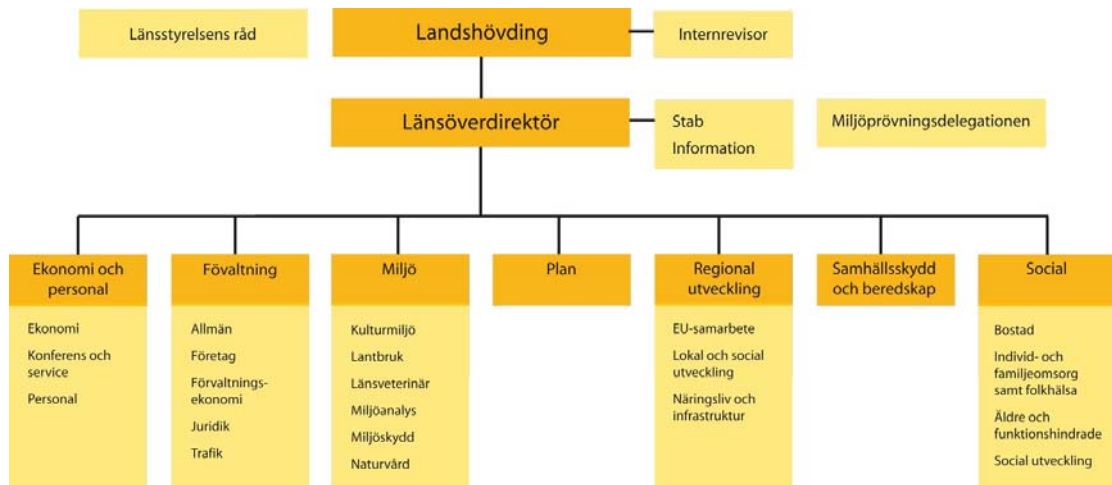
3.5 Samhällsviktig verksamhet på Länsstyrelsen

I egenskap av särskilt ansvarig för krisberedskapen ska Länsstyrelsen särskilt beakta att de mest nödvändiga funktionerna kan upprätthållas i samhällsviktig verksamhet samt säkerhetskraven för de tekniska system som är nödvändiga för att myndigheten ska kunna utföra sitt arbete.

Vid kartläggningen av Länsstyrelsens samhällsviktiga verksamhet har Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps anvisningar och definitioner av begreppet samhällsviktig verksamhet nyttjats.

Nedan presenteras en organisationsskiss för Länsstyrelsen och en tabell där samhällsviktig verksamhet på myndigheten räknas upp. Kartläggning utgår från den organisation som gäller år 2009.

Länsstyrelsens organisation

Samhällsviktig verksamhet på Länsstyrelsen

Avdelning	Samhällsviktig verksamhet
Länsledning jämte stab	Ledning.
Informationsavdelningen	Ledning. Information/kriskommunikation.
Regional utveckling	Ledning. Länsplanering trafik (2009)
Samhällsskydd och beredskap	Ledning samt Tjänsteman i beredskap (TiB). Omvärldsbevakning. Beslut om tillfälliga skyddsobjekt. Krisanteringsorganisationen.
Ekonomi- och personalavdelningen	Ledning Leverantörsreskontra och löneutbetalningar för personal. Telefonväxel. Posthantering.
Förvaltningsavdelningen	Ledning. Lönegaranti. Intern juridisk konsultation.

	Utlämnande av allmän handling. Rättidsprövning. Posthantering och diarietföring.
Miljöavdelningen	Ledning Beredskap för epizootisjukdomar och akuta smittskyddsärenden. Akuta djurskyddsärenden. Prövning och tillsyn av miljöfarliga anläggningar enligt miljöbalken. Frågor om kemiska produkter, hälsoskydd samt förorenade områden.
Planavdelningen	Ledning och administration. Ärende enligt PBL 12 kap. MB - Antagande beslut samt beslut om strandskyddsdispens. Deltagande i inhibitionsbeslut PBL.
Socialavdelning	Ledning. Konsultativt stöd till kommunerna samt stöd till den interna krishanteringsorganisationen.
IT (Lst-IT är lokaliserade i O-län)	IT-stöd

4. Omvärldsbevakning

Länsstyrelsen bedriver omvärldsbevakning. Detta är en funktion som är under utveckling. Myndigheten följer nyhetsbevakningen i media samt genom andra kanaler till exempel i WIS. Myndigheten har en TiB-funktion i vars arbetsuppgift bland annat ingår att följa det aktuella läget inom myndighetens ansvarsområde. Länsstyrelsen har under det senaste året identifierat följande trender i dess omvärldsbevakning:

Klimatrelaterade händelser i form av stormar, snöoväder och översvämningar kan få stora konsekvenser. SMHI har konstaterat att det finns stora problem med höga vattenstånd runt Mälaren redan under dagens klimatförhållanden. Beträffande framtidens klimat som det beskrivs i tillgängliga klimatscenarier ändras inte problembilden vad avser det allra mest extrema nivåerna speciellt mycket men höga flöden med kortare återkomsttider kan komma att bli betydligt vanligare³.

Samhällets sårbarhet ökar i takt med att teknikberoendet blir större. Det är viktigt att alla aktörer tar sitt ansvar för att säkra samhällets robusthet. Mycket av den infrastrukturen som tidigare staten ägde ägs i dag av privata entreprenörer, det är viktigt att dessa aktörer är medvetna om sitt ansvar.

Den pågående finansiella oron fortsätter och bevakas kontinuerligt. Efter en nedgång i boutlåningsökningen under sista kvartalet 2008 har boutlåningen på nytt tagit fart under början av 2009⁴. Den höga bostadsbelåningen torde göra hushållen mer sårbara för en finansiell kris. Även om det finns vissa tecken på att krisen långsamt mattas av är det svårt att veta om det bara är tillfälligt. I Stockholms län ökar fortfarande antalet konkurser om än marginellt jämfört med förra året. Antalet arbetslösa är fortsatt hög men ligger kvar på ungefär samma nivå som för ett år sedan. Samtidigt är fler personer sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder. En finanskris kan resultera i att förtroendet för det finansiella systemet minskar hos allmänheten.

I den mycket komplexa infrastrukturen som Stockholms län besitter arbetar Länsstyrelsen för att tillförsäkra allmänheten en rimlig säkerhetsnivå i förhållande till den lokala och regionala riskbilden. Detta arbete inriktas mot:

Petrokemiska anläggningar – i länet finns ett antal anläggningar där stora mängder drivmedel hanteras: oljedepåerna i Stockholms hamn, oljehamnen i Södertälje och raffinaderiet i Nynäshamn.

Sevesoanläggningar – vissa företag bedriver verksamhet som i händelse av olycka kan orsaka allvarliga skador på människor eller miljö. Tolv anlägg-

³ Nivåer och flöden i Vänerens och Mälarens vattensystem- Hydrologiskt underlag till Klimat- och sårbarhetsutredningen (SMHI RH No. 20) Nov 2006

⁴ Svenska Bankföreningen, Pressmeddelande, 5 maj 2009

ningar i Stockholms län tillhör den högsta riskklassen enligt förordning (1999:382) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarlig kemikalieolycka.

Transporter av farligt gods – den största delen av farligt gods som transporteras på vägnätet är drivmedel som transporteras från Louddens oljehamn. En annan stor transportväg för petroleumprodukter går från oljeraffineriet i Nynäshamn. Det transporteras även mindre mängder farliga gaser genom Stockholms län, till exempel klorgas. För att vara ett storstadslän har Stockholms län relativt små flöden av farligt gods på järnväg. En allvarlig olycka med farligt gods vid Stockholms Central skulle dock kunna få omfattande konsekvenser.

Vattendrag – i länet finns många vattendrag, varav flera går genom Stockholm. Hösten år 2000 steg vattennivån kraftigt och vattnet var nära att rinna ner i tunnelbanehallen i Gamla Stan. I januari år 2007 var nivå-skillnaden mellan Saltsjön och Mälaren endast några cm och avtappningen från Mälaren försvårades.

Försörjningstunnlar – det finns närmare 350 km tunnlar under Storstockholm. Det finns på sina håll långa osektionerade utrymmen med brännbar kabelisolering. Dessa är av riksintresse, eftersom bland annat el-, fjärrvärme- och vattenförsörjning, teleförbindelser och radio- och TV-sändningar kan påverkas av exempelvis kabelbränder, översvämningar med mera i dessa tunnlar.

Tunnelbanenätet – nätet består av 110 km spår, varav 63 km går under jord. Det finns 47 underjordiska stationer. I rusningstrafik befinner sig över 10 000 personer samtidigt i tunnelbanesystemet.

Flygplatser – det finns två instrumentflygplatser i länet, Arlanda och Bromma, där det görs cirka 283 000 flygrörelser per år (starter och landningar). Bromma flygplats ligger nära tät bostadsbebyggelse.

Sjöfart – inom Stockholms sjötrafikområde rör sig cirka 40 större fartyg per dag. Det är framför allt passagerarfärjor, lastfartyg och tankfartyg. Det förekommer grundstötningar, mindre bränder och kollisionstillbud. Sommartid trafikeras Stockholms skärgård av en stor mängd fritidsbåtar som delar det begränsade utrymmet mellan öar, kobbar och skär med den omfattande yrkestrafiken.

Terroristattentat/sabotage – eftersom många viktiga och farliga verksamheter finns i länet bör faran för terroristattentat/sabotage ej förringas. I dagsläget finns dock inget direkt terroristhot riktat mot Sverige. Däremot kan det finnas hot mot utländska intressen i Sverige. Hotbilden mot Sverige kan snabbt förändras, särskilt med tanke på att Sverige har militära styrkor i krigshärdar som exempelvis Afghanistan.

4.1 Inträffade händelser/aktiviteter i länet under 2009

År 2009 har hitintills inneburit åtminstone två större händelser som tagit mycket tid i anspråk för Länsstyrelsen.

4.1.1 Den nya influensan

Den 11 juni 2009 höjde världshälsoorganisationen (WHO) pandemivarningsnivån för influensa A (H1N1) till nivå 6, vilket är högsta nivån och innebär en fullskalig pandemi.

Med anledning av utbrottet av den nya influensan A(H1N1) angav Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) i hemställan om uppdatering av uppgifter kring samhällsviktiga verksamheter och dess förmåga vid en pandemi att:

”samhällsviktiga verksamheter bör fortsätta med och intensifiera arbetet att planera och vidta åtgärder för att ytterligare höja förmågan och beredskapen att hantera en pandemi.”

Detta tillsammans med att Länsstyrelsen i regleringsbrevet för budgetår 2009 fick ett uppdrag att följa upp det uppdrag som gavs i regleringsbrevet för år 2007 avseende identifiering av vilka verksamheter som är särskilt viktiga för samhället vid en influensapandemi har gjort att Länsstyrelsen har avsatt betydande resurser till arbetet med pandemifrågor.

Länsstyrelsen har under arbetet med den nya influensan genomfört sju stycken samverkansmöten med samhällsviktiga verksamheter inom Stockholms län. Länsstyrelsen stödjer fortlöpande landstinget i deras arbete med att hantera den nya influensan. Länsstyrelsen arbete har främst varit inriktat mot att stödja samhällsviktig verksamhet vilket har gjort genom informationsinsatser samt faktainhämtning.

4.1.2 Ordförandeskapet i EU 2009

Under det andra halvåret 2009 har Sverige innehaft ordförandeskapet i EU. Det har inneburit att ett stort antal möten genomförts i länet med stor variation avseende innehåll och deltagande. Säkerhetsarrangemangen har varit omfattande.

Utifrån det geografiska områdesansvaret påbörjade Länsstyrelsen regelbundna samverkansmöten med Länspolisen och Stockholms stad för att gemensamt analysera vilka samhällskritiska funktioner som kan komma att påverkas av olika händelser som kan inträffa under ordförandeskapet. Länsstyrelsen deltog även i MSB och andra aktörers planering inför ordförandeskapet.

Under ordförandeskapet har Länsstyrelsen genomfört samverkansmöten inför specifika EU-möten som till exempel vid övertagande av ordförandeskapet, möten om asylfrågor (RIF) och vid European development days. Mötena har syftat till att utbyta gemensam information inför det kommande EU-mötet och att skapa en gemensam lägesuppfattning om vilka beredskapsåtgärder som aktörerna vidtagit. Polisen har haft en viktig roll att presentera vilken hotbild som föreligger för att upprätthålla rätt beredskapsnivå.

Inför varje möte har också kontaktlistor upprättas genom SOS alarms försorg. Detta har varit ett bra system för att få kontaktuppgifter till de beslutsfattare som kan beröras av EU-mötet.

Under ordförandeskapet har polisen inbjudit Länsstyrelsen och andra aktörer att delta i polisens stabsorienteringar. Detta innebär att beredskapen kunnat anpassas till rådande läge.

För att förbättra samverkansmöjligheten har radiokommunikationssystemet Rakel nyttjats. Länsstyrelsen har inför ordförandeskapet anskaffat tio terminaler. Efter programmering har sju av dessa lånats ut till olika aktörer för att säkra en bra kommunikation. Detta innebär att information mellan olika aktörer snabbt kan spridas.

Trots att hotbilden tidigt bedömts som låg har Länsstyrelsen genomfört en omfallsplanering som redovisar möjliga konsekvenser för den samhällsviktiga verksamheten inför de större EU-mötena. Denna riskbedömning har redovisats till MSB.

Inför ordförandeskapet övades Länsstyrelsens krishanteringsorganisation vid flera tillfällen och det innebär att förmågan att arbeta i en stabsorganisation har förbättrats.

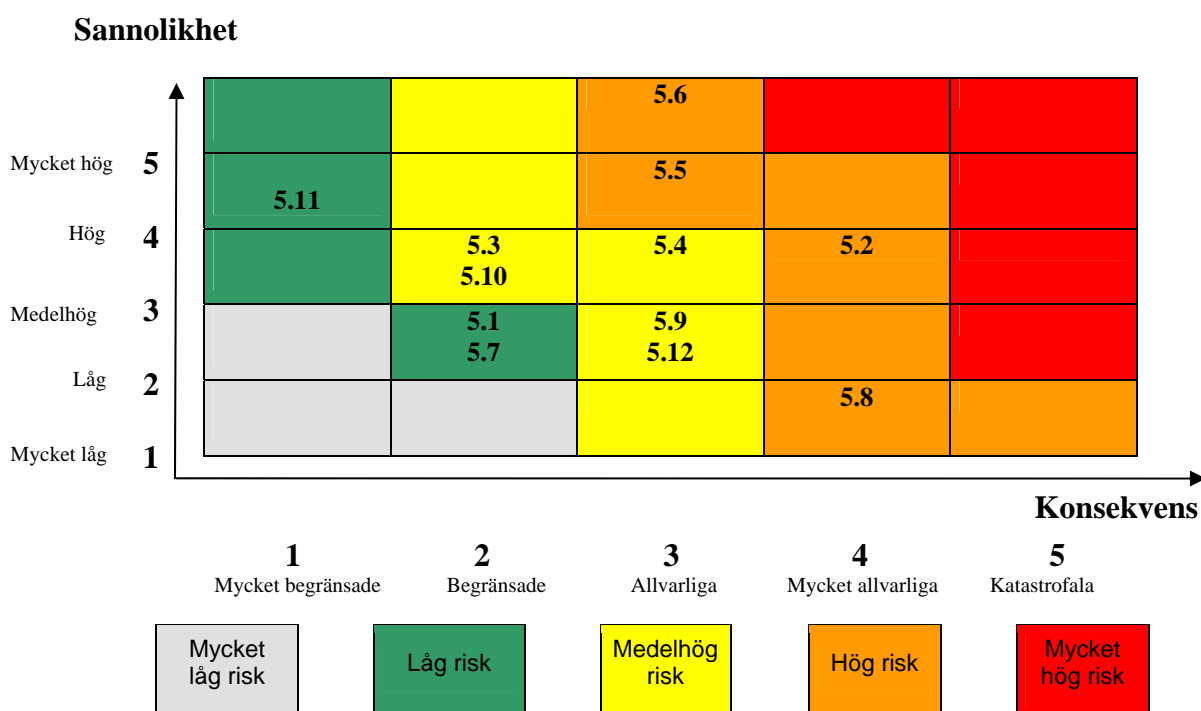
Sammanfattningsvis har planering och genomförande inneburit att Länsstyrelsen och andra aktörer haft goda möjligheter att skapa en gemensam plattform för samverkan och att nya möjligheter för att förbättra krisberedskapen har skapats. Förmågan att agera i en krishanteringsstab har förbättrats men ej prövats.

Utöver dessa två större händelser har Länsstyrelsen genom sin TiB-funktion blivit informerade om diverse händelser inom länet såsom avbrott i 112-trafiken, butiksbränder, elavbrott, färjebrand, glasbitar i livsmedel, bilbränder, vädervarningar med mera.

5. Analyserade situationer

I detta kapitel redogörs för tolv analyserade situationer. Kapitlet inleds med en värdering av de identifierade situationerna där varje analyserad situation har bedömts efter sannolikhet och konsekvens. Därefter följer en redogörelse för varje situation.

Risikvärdering av de analyserade situationerna

5.1 - Störning i transportsystemet orsakad av en tågolycka

5.2 - Störningar i de elektroniska kommunikationerna

5.3 - Spridning av kemiska ämnen

5.4 - Regionalt elavbrott

5.5 – Översvämning

5.6 – Pandemisk influensa

5.7 – Större brand publikbyggnad

5.8 – Spridning av nukleära ämnen

5.9 – Störning i vattenförsörjningen

5.10 – Antagonistiska handlingar

5.11 – Vågolycka

5.12 – Störning i fjärrvärmeförsörjningen

5.1 Störning i transportsystem

Följande scenarier ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario 1: Ett tåg (300 passagerare) kör på ett föremål på rälsen och spårar ur. Tåget lägger sig på sidan. 10-15 personer omkommer, 60 skadas allvarligt och övriga klarar sig undan med inga eller lindriga skador som inte fordrar professionell vård. Händelsen inträffar en vardag i juli, kl. 13.30.

Scenario 2: Ett tåg (400 passagerare) står på en station och blir påkört längs sidan av ett X 2000-tåg (300 passagerare) som spårat ur. X 2000-tåget kör i 100 km/h. Händelsen inträffar en vardag i februari kl. 17, -10°C. Cirka 100 personer befinner sig på perrongen. 100-150 personer omkommer, drygt 100 skadas allvarligt och övriga klarar sig undan med inga eller lindriga skador som inte fordrar professionell vård.

Elva kommuner har analyserat situationen. Åtta kommuner har valt scenario 1 och tre kommuner har valt scenario 2.

5.1.1 Allmänt

I Stockholms län finns flera järnvägsstråk som Banverket, Leveransdivisionen Östra (LDÖ) ansvarar för. Nedan redovisas de stråk som berör Stockholms län. LDÖ har ett antal driftcentraler, varav en ligger i Stockholm.

Stråk	Beskrivning
Västra stambanan	Stockholm via Södertälje, Järna, Katrineholm, Hallsberg och vidare till Göteborg. Snabbaste restid Stockholm-Göteborg är 2 timmar 52 minuter.
Södra stambanan	Stråket påbörjas i Katrineholm och Järna, sammanstrålar i Norrköping och fortsätter via Linköping och Mjölby vidare till Malmö. Snabbaste restid Stockholm-Malmö är 4 timmar 2 minuter.
Ostkustbanan	Stockholm via Märsta och Uppsala vidare till Sundsvall. Snabbaste restid Stockholm-Sundsvall är 3 timmar 11 minuter.
Mäljarbanan	Stockholm via Västerås till Örebro. Snabbtågsanpassad bana.
Svealandsbanan	Södertälje via Eskilstuna till Valskog nära Arboga, där banan sammanstrålar med Mäljarbanan.
Stockholm	Spåren genom centrala Stockholm trafikeras intensivt av främst resandetåg (fjärr- och pendeltåg) men även av godstrafik.
Nynäsbanan	Älvsjö-Nynäshamns färjeläge. Här dominerar pendeltågen.

Förutom ovanstående stråk finns ett flertal kortare banor, bangårdar och sidospår. Dessutom finns järnvägsspår som ägs och förvaltas av andra än

Banverket, till exempel. Arlandabanan, Roslagsbanan, Saltsjöbanan samt ett antal museijärnvägar och industrispår.⁵

5.1.2 Orsaker till störning i transportsystem

De orsaker till störning i transportsystem som kommunerna identifierat är tekniska fel, sabotage, bristande underhåll av tågräls, höga farter, signalfel, olyckshändelse, materielfel, mänskliga faktorn och extrem väderlek. LDÖ har i sin risk- och sårbarhetsanalys analyserat följande händelser som orsak till en svår störning i järnvägstrafiken: vital anläggning slås ut av sabotage/olycka, vitalt IT-stöd faller bort, terrorhot mot järnvägstransportsystemet, drivmedelsbrist, allvarliga störningar i el-/teleförsörjningen under en eller flera veckor, smittsam sjukdom, hinder i infrastrukturen och is-storm. Med andra ord har de analyserat andra händelser än vad kommunerna har gjort. Länsstyrelsen finner LDÖ:s analys intressant då LDÖ även beskriver hanteringsförmågor och åtgärdsförslag som inte är knutna till en specifik händelse.

5.1.3 Konsekvenser och följdhändelser

Kommunerna bedömer att de största konsekvenserna blir för liv och hälsa. Konsekvenserna blir svåra att hantera, särskilt för scenario 2. Många människor dör, vilket innebär att konsekvenserna för liv och hälsa blir mycket stora eller katastrofala. Scenario 2 innebär antagligen att hela länet påverkas. Hälsovården kommer att bli hårt belastad i anslutning till olyckan, men även under en lång tid framöver. Intensivvårdsplatserna är ett problem eftersom det inte finns tillräckligt med platser i länet. Scenario 1 är mindre omfattande men inträffar under sommaren, vilket betyder att sjukhusen har reducerad personalstyrka.

Det är inte orimligt att anta att många av de skadade, vittnen till olyckan och anhöriga till offer/skadade kommer att behöva psykosocial vård. Hjälpbehoven bedöms därför bli mycket stora för scenario 2 men måttliga för scenario 1. Händelserna bedöms även kunna påverka ekonomin, medan de inte påverkar miljön i någon nämnvärd utsträckning.

Länsstyrelsens samlade bedömning är att konsekvenserna blir stora. Scenario 1 bör ett storstadslän som Stockholm med dess resurser kunna hantera. Problemet är att händelsen inträffar i juli, när personalbortfallet är som störst på grund av semestrar. Det finns cirka 55 ambulanser i hela länet. Natttid finns det drygt 30 stycken. Scenario 2 blir svårare att hantera, beroende på att händelsen är mycket större. Det kan bli aktuellt att be andra län om hjälp eftersom det är osäkert om länets sjukvårdsresurser räcker till. Det kan också bli aktuellt med ambulansflyg för att transportera patienter till andra delar av landet. Sjukhusen i Stockholms län har 80-120 platser på intensivvårdsavdelningarna (IVA-platser) och trycket på dessa kommer att

vara hårt.⁶ De ekonomiska konsekvenserna kan bli stora för den kommun där olyckan inträffar eftersom man måste sörja för de drabbade.

I dag sker cirka 25 procent av godstransporterna med järnväg och den andelen ökar, bland annat i takt med den ökade miljömedvetenheten. Om man bortser från de angivna scenarierna och i stället tänker sig ett scenario som innebär ett längre stopp i transportsystemet, kan det medföra allvarliga ekonomiska konsekvenser.

De följdändelser som kommunerna identifierat är störningar i elektroniska kommunikationer, störningar i elförsörjningen (för pendel- och fjärrtågs- trafiken) och andra störningar i transportsystemet (det vill säga andra transportsystem än järnväg).

Mobilnätet kan komma att bli överbelastat i samband med olyckan. Viktiga informationskällor som dagstidningarnas hemsidor kan komma att överbelastas när många människor försöker komma in på dessa samtidigt. När det gäller transportsystemet medför scenariot ett stopp i järnvägstrafiken som kan ta lång tid att åtgärda. Vägtrafiken ökar antagligen kraftigt när resenärer som har blivit strandsatta tar bil, buss, taxi etcetera för att ta sig till sina respektive slutmål. Omledningsvägar blir då aktuella. Vägverket skriver i sin risk- och sårbarhetsanalys att kravet på omledningsvägarnas standard innebär betydande vägförlängningar, eftersom det genaste alternativet kan ha otillräcklig standard. Problem kan också uppstå där omledning sker genom tätorter på ett vägnät som inte är dimensionerat för denna trafik. Upprustning av en alternativ omledningsväg är ett sätt att förebygga detta och andra olägenheter som uppkommer i samband med omledning, till exempel buller, olyckor eller farligt gods i tätorter.

5.1.4 Krisberedskapsförmåga

Länsstyrelsen bedömer att länets sammantagna förmåga att hantera en järnvägsolycka är hög. Kommunernas IBERO-analyser tyder på att kommunerna bör klara av sina uppgifter utan större problem. Banverket har övat på ett liknande scenario med bra resultat. Ett frågetecken är landstingets förmåga och då syftas inte på kompetens utan snarare att scenario 2 är en mycket stor olycka där länets IVA-platser knappast räcker till.

Förmågan är god för uppgifterna Upptäcka och Skapa lägesbild. Händelsen upptäcks snabbt tack vare olika ledningscentraler, mobiltelefoner, media etcetera. Kommunerna har bra rutiner vad det gäller informationskanaler. Förmågorna Besluta och leda, Informera, Kommunicera och samverka, Rädda och skydda akut hotade individer eller objekt, Hindra utbredning/spridning och Sörja för hjälpbehövande är medelgod. Dessa förmågor begränsas först och främst av att man är ovan vid denna typ av olyckor, för att det är en stor händelse och för att det är semestertider. Ytterligare en komplicerande faktor är att scenario 2 inträffar när det är mycket kallt ute. Vi vill särskilt uppmärksamma förmågan Hindra utbredning/spridning. Detta är framför allt en uppgift för Banverket och

⁶ Uppgifter från Stockholms läns landstings pandemiberedskapsplan.

järnvägsföretagen. Men kommunerna kan också ta till åtgärder för att begränsa oron och stressen som uppkommer under situationer som denna, till exempel genom att snabbt få igång sina POSOM-grupper. Att bistå med transporter och lokaler dit drabbade (som ej behöver sjukhusvård) kan föras, underlättar också Banverkets och sjukvårdens uppgifter. Kommunerna skriver i övrigt att de har bra kontaktnät och att räddningstjänsten har tydliga rutiner för att hantera denna typ av händelse.

Banverket genomförde 2003 övning Diana där flera andra aktörer deltog. Scenariot var att en olycka skett i väglös terräng. Övningen genomfördes under stränga väderförhållanden, drygt 25 grader kallt. Diana genomfördes med gott resultat och visade att hanteringsförmågan är god för liknande olyckor och att samverkan mellan de inblandade aktörerna skedde på ett utmärkt sätt.

Länsstyrelsen anser att de bedömda förmågorna är av olika vikt i sammanhanget. Förmågan att Omhänderta omkomna är i detta scenario och i vårt län främst en uppgift för landstinget och inte för kommunerna. Däremot kan kommunerna bli ombedda att assistera, till exempel med lokaler, och bör därför ha förberedda planer för detta. Förmågan Återställa funktion har kommunerna små möjligheter att göra någonting åt, eftersom det är Banverket som ansvarar för järnvägen samt Vägverket som ansvarar för majoriteten av vägnätet. Järnvägsföretagen har ett ansvar att se till att de transporter de har åtagit sig slutförs.

Länsstyrelsen instämmer i att räddningstjänsten har tydliga rutiner för att hantera denna typ av händelse men vill ta upp följande: Om det är ett tåg med många fastklämda, kommer möjligheten till snabb undsättning att vara stark begränsad, eftersom erfarenheten är mycket liten av att klippa i tåg och att jobba i den typen av miljöer. Klippverktygen har stora begränsningar när det gäller att klippa i till exempel X 2000. Tåget är gjort i aluminium och man kommer till stora delar att få använda kapsågar då det är nästan omöjligt att klippa i aluminium. Räddningsarbetet kommer troligen att bli utdraget och vara mycket besvärligt.

Länets förmåga att hantera en störning i transportsystemet orsakad av en tågolycka

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.1.5 Länsstyrelsens förmåga

Hur mycket Länsstyrelsens verksamhet påverkas av en störning i transporterna beror på hur omfattande störningen är. Är den begränsad till en viss plats och inte sprider sig bör verksamheten inte påverkas alltför mycket. Är störningen däremot stor kommer många anställda inte att kunna ta sig till/från Länsstyrelsen. Många kan också behöva vara hemma med sina barn, om barnomsorgen inte fungerar som den ska på grund av störningarna i transporterna. Är störningen omfattande påverkas naturligtvis Länsstyrelsens verksamhetsmål.

Länsledningen, avdelningen samhällsskydd och beredskap, sociala avdelningen och informationsavdelningen är mest betydelsefulla i hanteringen av händelsen, men även andra avdelningar kan beröras av händelsen.

Länsstyrelsens förmåga att hantera en större störning i transportsystemet

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☐	☒

5.1.6 Beroenden mellan aktörer

Kommunerna lyfter fram att de är beroende av räddningstjänst, polis, sjukvård, Banverket, SJ, SL med sina entreprenörer, frivilliga organisationer, grannkommuner, Landstinget, Länsstyrelsen och massmedia. De kan även behöva hjälp av trossamfund och tolkar för POSOM-verksamhet på fältet. Kommunernas uppfattning skiljer sig inte åt i någon nämnvärd utsträckning.

I Länsstyrelsens rapport om samhällsviktig verksamhet tar transportsektorn bland annat upp tekniska signalsystem och underhåll/repARATIONER av fordon som beroenden.

Samverkan finns mellan vissa grannkommuner i länet, bland annat i form av räddningstjänstförbund, vilket är positivt. Det är också positivt med kommuner som har avtal med frivilliga organisationer. Dessa är ofta kunniga och har goda kunskaper som är till stor hjälp under krissituationer.

5.1.7 Förslag till åtgärder

För att minska sannolikheten för en omfattande järnvägsolycka föreslår kommunerna att Banverket inhägnar utsatta och känsliga områden samt att

man har noggrann och löpande kontroll av spåren. Banverket presenterar flera åtgärdsförslag i sin risk- och sårbarhetsanalys. Ett par av förslagen är ökat skydd av Driftledningscentralen och mer samarbete mellan Banverket och järnvägsföretagen bland annat vid revidering av störningshandboken. Faller Driftcentralen bort innebär det att tåg i angränsande områden stannar inom 30 minuter. Dessa förslag är inte kopplade till något enskilt scenario och kan således även gälla för scenarierna som kommunerna har utgått ifrån. I Länsstyrelsens rapport om samhällsviktig verksamhet föreslår transportföretagen att man använder sig av alternativa färdvägar, förbereder alternativa arbetsplatser för att kunna fortsätta bedriva verksamheten och att det finns avtal som reglerar verksamheten vid extraordinära händelser.

För att minska konsekvenserna av en järnvägsolycka föreslår kommunerna en upplysningscentral med utbildad personal, bättre radiosamband, översyn av bemanningen under semesterperioderna, ökad samverkan och kommunikation med andra aktörer, utökad polispatrullering samt utbildning och övning.

Många av de åtgärder för att minska konsekvenserna vid järnvägsolycka som kommunerna föreslagit är uppgifter för Banverket, järnvägsföretagen eller polisen. Kommunerna kan arbeta i förebyggande syfte genom att till exempel ha krisplaner och POSOM-grupper förberedda. De kan också använda risk- och sårbarhetsanalyserna som underlag vid övningar, utbildningar och för att ta fram checklistor. Kommunerna kan också se till att ha särskilda samlingslokaler så att människor snabbt kan transporteras bort från skadeplatsen.

5.2 Störning i elektroniska kommunikationer

Följande scenarier ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario 1: Avbrott i elektroniska kommunikationer (telekommunikationer, IT och radio) i hela länet med undantag av Stockholms innerstad, en vardag kl. 7-21.

Scenario 2: Allvarliga störningar i elektroniska kommunikationer (telekommunikationer, IT och radio) i hela länet under tre dygn (vardagar) under augusti (ca 25 °C). Dator, fax, fast och mobil telefoni etcetera går inte att använda annat än sporadiskt.

Händelse 3: Allvarliga störningar i elektroniska kommunikationer (telekommunikationer, IT och radio) i hela länet under två veckor i januari (mellan -5 °C och -15 °C). Dator, fax, fast och mobil telefoni etcetera går inte att använda annat än sporadiskt.

Av sexton inlämnade analyser har tretton kommuner valt händelse 2 och två kommuner har valt händelse 3. Länsstyrelsen kan inte tolka vilken händelse den återstående kommunen valt.

5.2.1 Allmänt

I Stockholms län, särskilt i Stockholms stad, finns viktiga knutpunkter för elektronisk kommunikation. Nästan all kommunikation sker via Stockholm. Samtidigt sköter operatörer driften från andra delar av landet, även om de utför tjänster i länet. Det finns också ett antal aktörer som hyr in sig i andra operatörers nät men sköter driften från ett annat land. De elektroniska kommunikationsnäten följer således marknadens utbyggnadskrav snarare än länsgränser. Med ett stort antal operatörer som kan vara lokala, regionala, nationella eller internationella präglas sektorn av stor komplexitet. I länet finns även många organisationer som bedriver forskning inom området, vilket också innebär en koncentration av betydelsefulla noder som AXE-stationer, mobila växlar med mera. Stockholms län har också en komplex infrastruktur och många samhällsviktiga verksamheter som är beroende av elektroniska kommunikationer. En störning i elektroniska kommunikationer i Stockholms län kan medföra konsekvenser för hela landet och även globalt.

5.2.2 Orsaker till störning i elektroniska kommunikationer

De orsaker till störning i elektroniska kommunikationer som kommunerna identifierat är bland andra kabelbrott, åsknedslag, sabotage, långvarigt elavbrott, störning av radiovågor, extrema väderförhållanden (till exempel kraftigt snöoväder, isstormar, översvämningar). Ledningar och master är särskilt känsliga för kombinationen hård vind, kraftig nederbörd samt temperaturpendling kring noll grader. Andra orsaker som nämnts är bränder i nedgrävda kablar, eftersatt underhåll och terroristangrepp.

Länsstyrelsen bedömer att de mest troliga orsakerna till störning i elektroniska kommunikationer är mänskliga faktorn, extrema väderförhållanden, att ledningar grävs sönder på vitala platser, tekniska fel eller på grund av ett långvarigt elavbrott. Det kan också vara IT-relaterade attacker eller brand i tunnelsystem. Försörjningstunnlarna är av riksintresse, eftersom bland annat teleförbindelser, radio- och TV-sändningar kan påverkas av kabelbränder eller andra skador i dessa tunnlar. Förhöjd vattennivå i Mälaren och översvämningar kan leda till att tunnelsystemet fylls med vatten som inte kan pumpas upp. Detta kan leda till att stora delar av Stockholms stads kommunikationssystem och energiförsörjning slås ut. Även om händelsen bedöms ha låg sannolikhet skulle den om den inträffade medföra stora konsekvenser för samhället.

5.2.3 Konsekvenser och följdhändelser

Konsekvenserna av störningar i elektroniska kommunikationer blir mycket stora i Stockholms län. Länet har en komplex teknisk infrastruktur och ett stort antal samhällsviktiga verksamheter. Det finns närmare 35 mil försörjningstunnlar under Storstockholm och på sina håll även långa osekionerade utrymmen med brännbar kabelisolering. Stockholms försörjningstunnelsystem är således sårbart. Här finns till exempel ledningar, anläggningar och installationer som är viktiga för en fungerande samhällsviktig infrastruktur såväl för länet, för övriga delar av landet samt

även för utlandet. Till den samhällsviktiga infrastrukturen räknas elförsörjning, telekommunikationer, IT-system, vatten- och värmeförsörjning, system för distribution av radio/TV med mera. Ett teleavbrott på tre dygn eller mer får allvarliga konsekvenser för hela samhället. Eftersom både störning i elförsörjningen och störning i elektroniska kommunikationer är helt beroende av varandra blir de samhällsekonomiska konsekvenserna allvarliga.

Störning av elektroniska kommunikationer medför att tele- och datatrafiken upphör efter hand beroende på hur mycket reservel som finns. Det fasta telenätet bedöms fungera, i stort, under tre dygns elavbrott, i synnerhet i tätorter. Enligt Post- och telestyrelsen (PTS) är äldre stadsdelar i länet oftast kopplade till telestationer som byggdes när det endast fanns en teleoperatör (dåvarande Televerket). PTS menar också att näten tidigare byggdes säkrare med satsning på underhållsarbete, i motsats till nyare nät som tenderar att byggas med kommersiella syften. Därför har man generellt sett bättre täckning för fast telefoni i äldre stadsdelar. Även om det endast är en operatör man är kopplad till, hyr denna operatör ut sitt nät till andra operatörer. Nybyggda stadsdelar och glesbygd drabbas på grund av detta mer av störningar i fast telefoni.

Det mobila nätet har betydligt sämre reservkraftskapacitet och batteriback-up i Stockholms innerstad. Detta innebär att nätet kommer att fungera i två till fyra timmar.

Konsekvensernas omfattning beror på den faktiska orsaken till händelsen. Tåg och tunnelbana kan stå stilla om signalsystemet inte fungerar. Detta skapar en synnerligen svår situation för Stockholms län, eftersom många är beroende av att kollektivtrafiken fungerar.

Värmeförsörjning och transportsystem kommer att drabbas hårt vid störning i elektroniska kommunikationer. Transportsystemen är nuförtiden mycket beroende av elektronisk kommunikation, eftersom i stort sett all trafikdirigering och beställning sker via datorer. Fjärrvärmeförsörjningen drabbas också, med undantag för vissa leverantörer som kan styras via radiolänk. Ytterligare följdhändelser identifierade av kommunerna är ökad risk för brand, brist på uppvärmda lokaler, ökat antal olyckor på grund av mörker och signaler med mera som inte fungerar.

De elektroniska kommunikationerna, fast såväl som mobil telefoni, är mycket elberoende och det finns ett starkt samband med elektroniska övervakningssystem. Detta medför att informationen till elleverantörerna blir störd. Även fjärrstyrning av enskilda komponenter blir störd. IT-systemen kommer på sikt att gå ner, vilket medför allvarliga konsekvenser för bland annat betalningsväsendet. Störning i elektroniska kommunikationer kan leda till avbrott i vatten- och avloppsnäten. Framför allt gäller det avloppssystemen där larm- och styrfunktioner kan vara utslagna. Det finns risk för att det inte kommer att finnas varmvatten eftersom styrfunktionerna kan slås ut. Norrvatten har infört ett eget radionät för driftövervakning vilket gör att eventuella störningar

upptäcks lättare. Kriminalitet och våld kan öka beroende på att automat-larmen, övervakningssystemen och belysningen inte fungerar.

Störningar i elektroniska kommunikationer lamslår stora delar av samhället. Förmågan hos samhällsviktiga aktörer minskar, vilket i sig kan leda till att nya kriser uppstår eller att återhämtningen från inträffade händelser blir mycket svår. PTS arbetar dock för att få tillstånd redundanta system i teletrafiken vilket torde minska sannolikheten för ett omfattande avbrott i elektroniska kommunikationer. Att det fasta nätet med stor sannolikhet kommer att fungera i Stockholms län kan möjligtvis innebära att konsekvenserna blir något lindrigare. Om det mobila nätet slås ut skapar det problem för samhällsviktiga funktioner eftersom alarmering från SOS Alarm oftast sker via mobiltelefoner. Den allvarligaste följdhändelsen är att larmnumret 112 och övriga larmfunktioner inte fungerar. Enligt PTS kan dock SOS Alarm nås via en så kallad nödroaming vilket gör att 112 kan nås via mobilnätet.

5.2.4 Krisberedskapsförmåga

Länsstyrelsen bedömer att länets sammantagna förmåga att hantera en störning i elektroniska kommunikationer är medelgod. Den sammantagna förmågan är god inom funktionerna Upptäcka, Rädda/skydda akut hotade individer och objekt, Sörja för hjälpbehövande samt att Återställa funktioner. Förmågan är medelgod inom funktionerna Besluta och leda, Kommunicera och samverka, Skapa lägesbild och Informera. Även om de flesta kommunerna i länet har övade krisledningsorganisationer, kommer förmågan att Besluta och leda att påverkas negativt av händelsen. Avsaknaden av kommunikationsmedel leder till svårigheter att skapa en lägesbild och därmed svårigheter att fatta beslut. Eftersom det finns ett stort behov av samverkan med andra aktörer och behov av information, blir samtliga aktörer hårt drabbade av händelsen. Det är endast en kommun i länet som har övat denna händelse.

Information till allmänheten blir betydligt svårare att genomföra, eftersom kommunernas växlar inte fungerar. Endast kommuner som har byggt upp ett eget radionät kan få ut information den vägen. Media är också beroende av elektroniska kommunikationer vilket kommer leda till svårigheter att förmedla information till allmänheten vid avbrott.

En förbättring som har ägt rum i länet är uppbyggnaden av triangelnätet i Stockholms län. De två stora räddningscentralerna RC Södertörn och Storstockholms RC samt Länsstyrelsen har ett fungerande nät som är robust och tåligt. Dessutom finns reservel på samtliga basstationer. Ett antal kommuner är anslutna till detta nät. Dessa kommuner kommer att kunna ha kommunikation mellan varandra. Eftersom samtliga kommuner i länet har tilldelats mobitex-utrustning, kommer de att kunna kommunicera med Länsstyrelsen under minst tolv timmar beroende på att mobitex-nätet har bättre uthållighet än mobilnätet.

Inom området telekommunikationer håller PTS på att ta fram ett datorprogram för gemensam lägesbild (GLU). I detta program har teleoperatörerna möjlighet att lägga ut information om hur teleläget ser ut i länet. I dagsläget går det tyvärr inte att få en samlad bild, utan man måste gå in på respektive operatörs informationssida för att få en bra bild. Det behövs därför en instans som samlar upp all information och tolkar denna för att få en helhetsbild. Eloperatörerna har redan i dag ett datorprogram (SUSIE) som visar elläget i länet.

Länets förmåga att hantera störningar i de elektroniska kommunikationerna

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmågan	☐	☐	☒	☐	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☒	☐	☐

5.2.5 Länsstyrelsens förmåga

Länsstyrelsen har installerat reservverk som täcker hela husets behov vilket innebär att elektronisk kommunikation kommer att fungera i huset vid elavbrott. Även husets IT-nät har samma möjlighet att fungera med hjälp av back-up och reservel. Länsstyrelsen har anslutit sig till Rakel vilket minskar sårbarheten vid ett elavbrott. Även Rakel är elberoende, men basstationerna är stabilare eftersom man där har installerat reservel.

I dag har Länsstyrelsen fullständig redundans, bland annat med flera alternativa förbindelser, för att kunna komma ut med information till andra myndigheter och kommuner.

Sammanfattningsvis bedöms störningarna vid avbrott i elektronisk kommunikation som varar tre dygn inte ha alltför stor inverkan på verksamheten. De avdelningar som framför allt kommer att drabbas är de som har utåtriktad verksamhet. Länsstyrelsen har generellt sett god förmåga att hantera en sådan situation. I och med att IT fungerar på Länsstyrelsen kommer information att läggas ut på kriswebben till den allmänhet som fortfarande kan använda Internet. När det gäller förstärkning av krishanteringsorganisationen finns det redan i dag avtal med frivilliga radioorganisationen (FRO). Det innebär att Länsstyrelsen har tillgång till FRO:s basradionät om allt annat är utslaget. Avtal med bemanningsföretag för att förstärka växelpersonalen kan bli nödvändig eftersom växeln kanske måste vara igång dygnet runt.

Länsstyrelsens förmåga att hantera ett avbrott i de elektroniska kommunikationerna

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmågan	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.2.6 Beroenden mellan aktörer

De elektroniska kommunikationerna, fast såväl som mobil telefoni, är mycket elberoende och det finns ett starkt samband med elektroniska övervakningssystem.

I stort sett alla kommuner säger att de är beroende av Länsstyrelsen, räddningstjänsten, polisen, tele/IT-aktörer, media, frivilliga resursgrupper (FRG), bevakningsföretag och tolkservice. Aktörernas uppfattning om beroenden skiljer sig inte åt i någon nämnvärd utsträckning.

Länsstyrelsen anser att det finns goda exempel på nätverk i länet inom elektronisk kommunikation. Många kommuner har avtal med bevakningsföretag och FRG. En fjärdedel av kommunerna svarar att de inte har några avtal i dagsläget. Det finns också sedan länge en tunnelsäkerhetsgrupp bestående av operatörer, tunnelägare, Länsstyrelsen med flera.

Elnätsföretagen anger att de är beroende av underleverantörer⁷, tillgång till bränsle för transportfordon, reservverk och krissamverkan med andra elbolag för att bedriva samhällsviktig verksamhet. Även fungerande allmänna kommunikationer har nämnts och elnätsföretagen har angett att de är beroende av Vägverket.

5.2.7 Förslag till åtgärder

För att minska sannolikheten för ett omfattande avbrott i elektronisk kommunikation föreslår kommunerna att operatörerna fortsätter att bygga telesystem med redundans. Fler teleledning som i dag är luftburna bör grävas ner och gamla ledningar bytas ut. Kommunerna bör skaffa sig nätverk till involverade aktörer. Några kommuner har, eller håller på att skaffa, lokala radiostationer och sluter avtal med frivilliga radioorganisationen (FRO) för att nyttja deras basradionät. El- och telebolagen anser att de inte har tillräckliga resurser för att delta i kommunernas krishanteringsgrupper och att kontakterna med kommunerna bör skötas via Länsstyrelsen.

⁷ Underleverantörer av materielleveranser för felavhjälpning, grävmaskiner (akuta schaktarbeten för fel- avhjälpning på kablar i mark), leverantörer av elmateriel och IT-tekniker.

Telebolagen anger vikten av att kommunerna ser över sina avtal för att försäkra sig om säkerheten, trots att det medför högre kostnader. Kommuner/samhällsviktiga aktörer väljer vanligtvis det billigaste alternativet när de sluter IT-teleavtal, vilket innebär sårbarheter enligt PTS. Det är viktigt att kommunerna tänker på vilka avtal som slutits med olika bolag och vilka krav de ska ställa i sina avtal.

Ytterligare åtgärdsförslag är att man skiljer sina servrar åt fysiskt genom att ha en reservserver stående på annat ställe. På det viset har man back-up om en av serverna slås ut.

En åtgärd skulle kunna vara att skapa en operatörsberoende knutpunkt, vilket innebär att flera operatörer verkar i denna knutpunkt. Det är viktigt att ta tillvara erfarenheter av inträffade händelser. Ytterligare en åtgärd är att kommuner och Länsstyrelsen samverkar med leverantörer och Försvarmakten som har stor tillgång till modern utrustning, bland annat satellittelefoni. Det är också viktigt att se över avtal med teleoperatörer som gäller även vid extraordinära händelser samt att man utbildar och övar mer för händelsen Störning i elektroniska kommunikationer.

I Klimat- och sårbarhetsutredningen föreslås att Länsstyrelsen får i uppdrag att kartlägga riskerna för översvämningsskador på centrala funktioner i systemet med försörjningstunnlar under Stockholm samt att Länsstyrelsen upprättar en plan för att höja beredskapen och minska sårbarheten i dessa system.

Möjligtvis skulle kommunerna kunna ha en gemensam telefonväxel i frågor om krishantering. Den gemensamma växeln måste i så fall vara försedd med reservkraft. Kommunerna har i regel svarat att de i huvudsak inte kan vidta några förebyggande åtgärder vad det gäller systemuppbyggnad eftersom detta är en uppgift för telebolagen. Däremot kan kommunerna som beställare av tjänster från telebolagen ställa högre krav på kvalitén på de tjänster de beställer. Vidtagna förebyggande åtgärder avseende vattenförsörjning är att reservverk i stor utsträckning har anskaffats för såväl vattenverk som tryckstegringsstationer. Med eget radiosystem för driftorganisationen har vattenverken lättare att upptäcka eventuella störningar.

Länsstyrelsen bedömer att införandet av radiokommunikationssystemet Rakel skulle öka förmågan att motstå störningar i samhällsviktig verksamhet. Rakel erbjuder ett gemensamt system där alla inblandade aktörer kan tala med varandra i samma kanal.

Länsstyrelsen bedömer att införandet av Rakel skulle öka förmågan att motstå störningar i samhällsviktig verksamhet.

Rakel är under införande i länet och nyttjas nu parallellt med det analoga systemet av polisen. Stockholms stad har delvis infört Rakel och Länsstyrelsen har anskaffat ett antal mobilstationer för nyttjande under Sveriges ordförandeskap i EU. Anslutningsgraden för kommuner och räddningstjänst är fortfarande låg och Länsstyrelsen har uppfattat att detta beror på såväl kostnadsaspekter som vissa tekniska aspekter.

Ett särskilt kritiskt område har varit att täckningen ej medgivit kommunikation i tunnelsystem och byggnader men Länsstyrelsen har uppfattat att stora förbättringar har gjorts avseende täckningen till exempel i tunnelbanan.

Länsstyrelsen fortsätter med att aktivt arbetat för att stimulera införandet av Rakel hos berörda aktörer.

5.3 Spridning av kemiska ämnen

Följande scenarier ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario 1: Tankbil lastad med diesel välter och diesel rinner ut. Marken (jordbruksmark) runt om olycksplatsen kontamineras. Händelsen inträffar i juli, 20°C.

Scenario 2: Tankbil lastad med klor välter och giftigt gasmoln sprider sig med vindriktningen mot en öppen yta (exempelvis ett torg, en fotbollsplan etcetera) där ca 100 personer befinner sig. Händelsen inträffar en lördag förmiddag i juni.

Scenario 3: Ett tåg med 400 passagerare kolliderar vid järnvägsövergång med en ammoniaktankbil, varvid flera vagnar spårar ur och lägger sig på sidan. Händelsen inträffar i januari. Det är -10°C och snö.

Analysen omfattar sexton kommuners risk- och sårbarhetsanalys för spridning av kemiska ämnen. Elva kommuner har analyserat scenario 2, fyra kommuner har analyserat scenario 1 och en kommun har analyserat scenario 3.

5.3.1 Allmänt

Transporter av giftiga gaser i sådana mängder att de kan orsaka masskadesituationer sker normalt som tanktransporter och hanteras i tryckkondenserat tillstånd, det vill säga som vätska under tryck. Behållarna är tillverkade av grovt stål och relativt motståndskraftiga mot våld. Storleksordningen per transportenhet är 20-30 ton på landsväg och det dubbla på järnväg. På järnväg kan flera transportenheter följa varandra.⁸ Vid sjötransport inom Sveriges farvatten kan farliga ämnen förekomma i något tusental ton. Vanligt förekommande ämnen av giftiga gaser är ammoniak, svaveldioxid och klor vilka definieras som farligt gods med hög riskpotential. Aktörer som avsänder/transporterar farligt gods med hög riskpotential ska upprätta särskild skyddsplan för sin verksamhet.⁹ Det är förbjudet med genomfartstransport av farligt gods (och ämnen som gasol, bensin och giftiga kondenserade gaser) i Stockholms innerstad med undantag för vissa genomfartsleder.

Vid flera anläggningar finns risk för att olyckor kan uppstå i samband med lastning och lossning av fartyg och tankbilar, till exempel vid oljehamnarna i Stockholm, Nacka och Södertälje samt vid raffinaderiet i Nynäshamn.

⁸ Farligt gods som hot mot samhället, FOI Memo 779, februari 2004

⁹ Transport av farligt gods väg och järnväg, 2007-2008, Räddningsverket, B20-227

5.3.2 Orsaker till spridning av kemiska ämnen

Det finns stora mängder giftiga kemikalier i samhället som transporteras på väg, järnväg och till sjöss (till exempel drivmedel, brandfarliga och giftiga gaser). Viktiga led i transportkedjorna är hamnar, rangerbangårdar, terminaler och andra omlastningspunkter. Omlastningsstationerna finns oftast i eller i nära anslutning till storstäder. Kemiska ämnen kan spridas på många olika sätt; livsmedel, luft, vatten, direktangrepp eller ospecificerat. De ämnen som används i industrin är bland annat ammoniak, klor och petroleumprodukter.

Enligt det tyska företaget Gerling Holz and Company (GHC) sker transporter av flytande klor i Stockholms län via länets huvudvägar. Kloreten förvaras i behållare som kan ta upp till 1 000 kg och cylindrar som tar upp till 60 kg och transporteras vanligtvis via lastbilar på väg. Företaget följer internationellt regelverk för transport av kemiska ämnen.¹⁰ Statistik från september månad 2006 visar att flödet av farligt gods med klass 8 (frätande gaser) är 11,6-23,2 ton/månad i länet. Flödet av klass 2.3 som innefattar klor är upp till 24 ton per månad i Stockholms län.¹¹

De främsta orsakerna till kemisk olycka är enligt kommunerna dåliga vägar, mänskliga faktorn, hög hastighet eller felkörning, det vill säga i stort det som orsakar vanligt förekommande trafikolyckor. Utöver dessa nämns tekniska fel vid lastning och lossning av farligt gods som orsak.

Transporter av farligt gods sker främst på järnväg men även på vägnätet. Transporter av diesel är vanligt förekommande på väg. De klortransporter som sker med lastbil går inte till något företag i länet utan passerar genom länet från Norrtälje genom Stockholm och via Södertälje ut ur länet. Områden i länet som är särskilt utsatta är därmed kommuner som ligger utmed de stora vägarna.

De giftigaste kemikalierna är belagda med försäljningsrestriktioner och det krävs tillstånd för att köpa och använda dem. Riskerna med dessa ämnen uppstår främst i samband med lastning och lossning. Olyckshändelser eller den så kallade ”mänskliga faktorn” torde vara huvudsaklig anledning till spridning av kemiska ämnen vid transporter av farligt gods.

5.3.3 Konsekvenser och följdhändelser

I samband med klorgasutsläppet vid Vanadisbadet i Stockholm (1993) släpptes cirka 5 m³ klorgas ut innan utsläppet upptäcktes. Stora delar av området spärrades av och 14 enheter ur brandförsvaret deltog i räddningsarbetet. 31 personer fick föras till sjukhus, men ingen visade några allvarligare symptom.

¹⁰ Intervju med Norbert Niewel vid GHC

¹¹ Transport av farligt gods väg och järnväg, 2007-2008, Räddningsverket, B20-227. Statistiken bygger på undersökningar som tittar på mängden farligt gods transporter under september månad 2006, och har tagits fram med hjälp av en enkätundersökning där företag som transporterar har svarat.

De direkta konsekvenserna för länet är mycket allvarliga, främst vid scenario 3, där tåg kolliderar med tankbil lastad med ammoniak. Detta kommer leda till att all tågtrafik som kommer norrifrån och ska till Stockholm samt trafiken från Stockholm och norrut stoppas.

För människoliv är konsekvenserna katastrofala på grund av ämnets farlighet och snabba spridning samt att det är relativt mycket folk inom spridningsområdet. Konsekvensernas omfattning kan variera beroende på var händelsen inträffar, antalet personer som finns inom området, vindriktningen och mängden klorgas som släpps ut innan upptäckten sker.

Händelsen får stora konsekvenser för sjukvårdssektorn eftersom många människor kommer att vara i behov av professionell vård. Hjälpbehoven kommer att vara mycket stora som en följd av allmän oro. Många anhöriga kommer också att behöva stöd. Konsekvenserna för miljöskador bedöms vara måttliga vid en olycka med klor. Däremot bedöms miljöskadorna bli stora vid en olycka med ammoniak och diesel. Konsekvensernas omfattning beror på hur snabbt saneringen kommer igång och hur stort område som berörs. Samtliga händelser påverkar naturresurser och ekosystem. Marken blir kontaminerad och dagvattensystemet påverkas. Om händelsen inträffar intill en vattentäkt kan ämnet rinna ut i sjön och göra vattnet odrickbart.

Kommunerna bedömer de ekonomiska konsekvenserna som måttliga och att dessa klaras av inom kommunernas budget. Vid en händelse där diesel rinner ut är konsekvenserna måttliga under förutsättning att ingen vattentäkt eller något avloppsreningsverk blir drabbat. Eventuellt kan en stor kostnad uppstå i samband med sanering.

De allvarligaste följdhändelserna är störning av transportsystem, störning i elektronisk kommunikation och förgiftning av mark och vatten. De mest troliga följdhändelserna för olycka med diesel är störningar i vattenförsörjning, förgiftning och sämre framkomlighet i trafiken. Om händelsen hanteras bristfälligt, kan det leda till en förtroendekris för myndigheter och det kommer att ta tid att återupprätta förtroendet hos befolkningen.

5.3.4 Krisberedskapsförmåga

Länsstyrelsen bedömer att länets sammantagna förmåga att hantera en kemisk olycka är medelgod. Förmågan att hantera händelsen anses vara god inom uppgifterna Upptäcka, Besluta och leda, Kommunera och samverka, Sörja för hjälpbehövande samt Återställa funktioner. Det finns utarbetade rutiner och utbyggda kontaktnät i länet. Många av länets kommuner har en krisorganisation som är utbildad och övad. Kommunernas POSOM-grupper övas regelbundet. Förmågan är medelgod för uppgifterna att Skapa lägesbild, Informera och Hindra utbredning/spridning. Förmågan är begränsad inom dessa områden eftersom man inte har övat liknande situationer och behöver mer utbildning. Räddningstjänstens kompetens är enligt kommunerna begränsad eftersom specialutrustning bara finns på ett fåtal brandstationer. Exempel på vidtagna förebyggande åtgärder är kartor för

rekommenderade vägar för farligt gods. I en kommun har Banverket byggt bort alla plankorsningar.

Länsstyrelsen har till uppgift att rekommendera lämpliga vägar för transport av farliga ämnen för att minimera riskerna för trafikolycka och begränsa konsekvenserna av en sådan händelse. För att skapa lägesbild och informera krävs mycket samverkan med externa aktörer (med bland annat experter). Det kommer också att vara stor oro bland befolkningen eftersom det rör sig om giftiga ämnen, vilket ställer höga krav på korrekt och snabb information från myndigheter. Många kommuner anger att de har kommunikationsplaner, men att dessa bör övas och prövas.

Förmågan är låg inom funktionerna Rädda/skydda akut hotade individer eller objekt och Omhänderta omkomna. Dessa uppgifter hanteras framför allt av räddningstjänsten, landstinget och/eller polisen. Räddningstjänsten har begränsad förmåga och skyddsutrustning för att lösa uppgifterna.

Övning och utbildning på liknande scenarier måste genomföras i samverkan med berörda organisationer. För den operativa förmågan behövs samverkan mellan polis, räddningstjänst och sjukvård. För en fungerande krishantering förmåga krävs att kommunerna samordnar arbetet på lokal nivå och att Länsstyrelsen samordnar på regional nivå. Det är också viktigt att kommuner och Länsstyrelsen lyckas komma ut med snabb och korrekt information till allmänheten.

Länets förmåga att hantera spridning av kemiska ämnen

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.3.5 Länsstyrelsens förmåga

Avdelning samhällsskydd och beredskap, miljöavdelningen, socialavdelningen och informationsavdelningen är mest betydelsefulla i hanteringen av händelsen. Andra avdelningar kan beröras i viss utsträckning. Telefonväxeln är en viktig funktion för att sprida information till allmänheten.

Länsstyrelsen kommer att behöva hjälp av andra aktörer för att skapa en gemensam lägesbild och informera allmänheten. För detta behöver Länsstyrelsen inhämta information från Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI), Plastkemiföretagens kemiakut, som är en gemensam organisation för kemikalieindustrin, och andra berörda aktörer.

Länsstyrelsens förmåga att hantera spridning av kemiska ämnen

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.3.6 Beroenden mellan aktörer

Kommunerna anger att de är beroende av räddningstjänst, polis, sjukvården, saneringsbolag, media, SMHI, Statens räddningsverk, Länsstyrelsen, frivilligorganisationer, hamnar, transportföretag och färjetrafik. Många kommuner har slutit avtal med räddningstjänster, FRG, försäkringsbolag, lastbilscentraler och företag som hanterar miljöfarligt avfall. Vid olyckshändelse är det räddningstjänsten som har ansvar för att hantera händelsen. Vid hot eller händelse där det finns behov av brottsutredning är det polisen som har ansvar för hantering av händelsen. Om det är många döda och skadade är det sjukvården som ansvarar för att initiera hanteringen. Det finns ett starkt beroende mellan aktörerna som hanterar händelsen operativt (polis, räddningstjänst, sjukvård), men även mellan dessa och områdesansvariga aktörer som kommuner och Länsstyrelsen.

5.3.7 Förslag till åtgärder

En åtgärd för att minska risken för händelsen är att sätta alkolås i alla fordon som transporterar farligt gods för att förhindra trafikolyckor på grund av rattfylleri. Genom att täta diken nära vattentäcker minskar man risken för störning i vattenförsörjningen. Man kan också förstärka lagstiftningen genom att ställa krav på säkrare fordon och utrustning för att förhindra att gas läcker ut. Räddningstjänsterna bör förses med mer utrustning för att kunna arbeta i kemiskt drabbade områden. Noggrannare detaljplanering krävs för att begränsa byggnation av bostäder nära rekommenderade leder för farligt gods transporter.

Vägverket har tagit fram en karta som visar transportflöden av farligt gods på vägarna. Flödena visar dock enbart farliga ämnen indelade i kategorier utan någon specificering om vilka ämnen det gäller. En kartläggning av samtliga företag som transporterar farligt gods, vilka ämnen som transporteras och mängden farligt gods som transporteras skulle underlätta riskbedömningen i länet.

5.4 Störning i elförsörjningen

Följande scenarier ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario 1: Elavbrott i hela länet under 6 - 10 timmar (strömmen kommer områdesvis tillbaka efter 6 timmar). Vintertid, cirka -15 C° .

Scenario 2: Elavbrott i hela länet under 3 dygn. Vintertid, cirka -15 C° .

Scenario 3: Elavbrott i hela länet under 2 veckor. Vintertid, mellan -5 C° och -15 C° .

17 kommuner har analyserat situationen. 1 kommun har valt händelse 1, 15 kommuner har valt scenario 2 och 1 kommun har valt att analysera samtliga tre händelser.

5.4.1 Allmänt

Elförsörjningen är den viktigaste delen av vår infrastruktur. Den kan drabbas av svåra, oförutsedda och långvariga störningar med kort varsel och med stora konsekvenser som följd. En fungerande elförsörjning är en förutsättning för så gott som all verksamhet i samhället. Det ömsesidiga beroendeförhållandet mellan el, tele och data är mycket stort. Detta medför att konsekvenserna av elavbrotten blir större nu än tidigare. Att minska följderna av elavbrott och att så snabbt som möjligt återställa elförsörjningen är därför en viktig uppgift för samtliga berörda aktörer.

5.4.2 Orsaker till störning i elförsörjningen

De orsaker till elavbrott som kommunerna identifierat är bland andra att stamnätet slås ut, sabotage, extrema väderförhållanden (till exempel kraftigt snöoväder, isstormar, översvämningar), olyckshändelser, överbelastning på grund av kyla, eftersatt underhåll, tekniska fel, terroristangrepp och effektbrist. Länsstyrelsen bedömer att de mest troliga orsakerna är extrema väderförhållanden, tekniska fel på två eller flera punkter på stamnätet, överbelastning på nätet samt sabotage på flera vitala platser. Detta överensstämmer med Svenska Kraftnäts risk- och sårbarhetsanalys från mars 2006. I denna bedöms de största hoten mot elförsörjningen vara tekniska fel, svåra naturfenomen och antagonistiska handlingar.

Länsstyrelsens bedömer att kommunerna har god kännedom om tänkbara orsaker till så omfattande elavbrott som det här är frågan om.

5.4.3 Konsekvenser och följdhändelser

Ett elavbrott på tre dygn eller mer får stora och allvarliga konsekvenser för hela samhället. De samhällsekonomiska konsekvenserna blir omfattande. Data- och teletrafiken upphör efter hand. Tåg och tunnelbana stannar och busstrafiken glesas ut. Sjukvård och hemtjänst drabbas hårt, även om antalet människor som behöver professionell vård för allvarliga åkommor inte bedöms bli särskilt stort. Däremot kan människor komma att uppsöka vård för sådant som inte är direkt livshotande men som ändå tar resurser i

anspråk. Bränsle kan snabbt bli en bristvara eftersom alla verksamheter kommer vilja fylla på sina reservaggregat.

Även livsmedelsförsörjningen får stora problem. Som en följd av elavbrott blir fastigheter utkylda, vilket medför risk för ökat antal bränder när folk försöker värma sig. Vatten och avlopp fryser till. Det uppstår problem att få ut information till allmänheten. Dessa konsekvenser leder i sin tur till att befolkningens hjälpbehov blir mycket stora. Däremot torde händelsen få ganska måttliga konsekvenser för liv och hälsa.

Tätorterna är i regel mer utsatta än glesbygden, även om glesbygden oftare har strömavbrott. Folk i storstadsområden är ofta dåligt förberedda för ett elavbrott. Bilden kompliceras av att många viktiga verksamheter finns i tätorterna. Att dessa verksamheter inte fungerar vid ett elavbrott bidrar ytterligare till människors oro. Mest utsatta torde Stockholms innerstad och andra kommuncentra bli på grund av stor befolkningskoncentration, särskilt viktiga samhällsfunktioner och affärscentra.

De följdändelser som kommunerna identifierat är störning i vattenförsörjning, fjärrvärmeförsörjning, elektroniska kommunikationer, transportsystem och livsmedelsförsörjning. Vidare nämns spridning av smitta, ökad kriminalitet/ökat våld, ekonomiska konsekvenser när folk av olika skäl inte kan ta sig till arbetet, ökad risk för brand, brist på uppvärmda lokaler, ökat antal olyckor på grund av mörker, sanitetsfrågor i tätorter och förorening vid bräddning som kan kvarstå långt efter det att elavbrottet är avhjälp. Även risk för störningar inom sjukvården anges som en trolig följdändelse.

Länsstyrelsen bedömer att de mest troliga följdändelserna är stora störningar i elektroniska kommunikationer, särskilt i IT-system och mobiltelefonnät, och störningar i vatten- och avloppsnät. Framför allt gäller detta avloppssystemet. Det finns tillräcklig reservkraft för att säkra dricks- vattenförsörjningen till länets invånare. Däremot kommer det inte att finnas varmvatten. Värmeförsörjning och transportsystem kommer att drabbas hårt. Kriminalitet och våld kan komma att öka. Utbyggnaden av reservkraft för vattenverk och tryckstegringsstationer har medfört att konsekvenserna av ett elavbrott lindras eftersom huvuddelen av länet kommer att kunna förses med vatten. Störningar kommer dock att märkas, eftersom trycket i ledningarna minskar.

För elektroniska kommunikationer finns reservkraft eller batteriback-up för olika system (tele och IT). Om dessa slutar att fungera påverkar det bland annat betalningsväsendet. Det fasta telenätet bedöms kunna fungera i stort under tre dygns elavbrott, det mobila nätet i högst två till fyra timmar efter ett elavbrott.

Flertalet kommuner har minst en bensinstation förberedd för installation av ett mobilt reservkraftsaggregat. Vissa kommuner anger att det finns batteridrivna pumpar för att pumpa upp bensin.

5.4.4 Krisberedskapsförmåga

Länsstyrelsen bedömer att den sammantagna förmågan är låg vid ett elavbrott som omfattar hela länet under tre dygn eller mer. Grunden för bedömningen är att flera av de studerade förmågorna inte når upp till en tillfredsställande nivå. Detta gäller framför allt förmågorna att Skapa lägesbild, Kommunera och samverka, Rädda/skydda akut hotade individer eller objekt och att Sörja för hjälpbehövande. Förmågan Upptäcka är hög och förmågorna Besluta och leda samt Informera och Återställa funktion ligger på medelnivå.

Länsstyrelsen anser att de bedömda förmågorna är av olika vikt i sammanhanget. Förmågor av mindre relevans har vi bedömt vara Hindra utbredning och Omhänderta omkomna. Den förstnämnda förmågan har kommunerna inga möjligheter att göra någonting åt, även om de som områdesansvariga ska vara välinformerade om hur elsituationen ser ut i kommunen. Vad avser förmågan att Omhänderta omkomna bedöms denna inte bli särskilt mycket mer omfattande än under normala förhållanden.

Svenska Kraftnät skriver i sin risk- och sårbarhetsanalys att man är väl rustad för att hantera akuta kriser genom den driftorganisation som sköts av personal dygnet runt. Händelser som innebär risker för omfattande elavbrott upptäcks omedelbart genom de informationssystem som används för övervakning av stamnätet och elsystemet i stort. För åtgärder på plats kan utryckningspersonal inkallas på kort tid. Vid behov av reparationer aktiveras kontrakterade entreprenörer, materielförråd och transportresurser. Samverkan etableras med myndigheter och företag.

Länets förmåga att hantera ett långvarigt elavbrott

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☒	☐	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☒	☐	☐

5.4.5 Länsstyrelsens förmåga

Länsstyrelsen har reservkraft för sju dygn, om verksamheten bedrivs högst tolv timmar per dag. Fastigheten har fjärrvärme, men vid elavbrott fungerar inte denna. Hela Länsstyrelsens verksamhet påverkas i högre eller lägre grad vid elavbrott eftersom det är svårt att kommunicera med yttvärlden. Många anställda kommer inte att kunna ta sig till/från Länsstyrelsen eftersom kommunikationerna blir sämre eller upphör helt. Många behöver också vara hemma med sina barn om barnomsorgen inte fungerar som den ska på grund av elavbrottet.

Ett elavbrott på upp till tre dagar bedöms inte få några större konsekvenser. En veckas avbrott bedöms inte få alltför stor långsiktig inverkan på verksamheten. Om elavbrottet däremot varar längre tid får det naturligtvis allvarigare konsekvenser.

Efter ett omfattande elavbrott kommer efterarbetet förmodligen att bli stort. Gamla ärenden kan ha blivit liggande samtidigt som nya har tillkommit. Avdelningarnas verksamhetsmål kommer troligen att uppnås trots några dygns elavbrott. Verksamheten torde inte påverkas i någon större utsträckning.

Länsstyrelsens förmåga att hantera ett regionalt elavbrott

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.4.6 Beroenden mellan aktörer

Kommunerna lyfter fram att de är beroende av elföretagen, Länsstyrelsen, media, teleoperatörer, vatten- och fjärrvärmeleverantörer, polisen, räddningstjänsten, Försvarsmakten, frivilligorganisationer, trossamfund, bränsleleverantörer, transportsektorn och bevakningsföretag. Aktörernas uppfattning om beroenden skiljer sig inte åt i någon nämnvärd utsträckning.

Länsstyrelsen anser att det finns goda exempel på nätverk inom elbranschen. Ett exempel är elsamverkansorganisationen som innebär att elbolagen bistår varandra med personal, materiel med mera vid stora elavbrott. I övrigt har såväl de flesta kommuner som Länsstyrelsen avtal med frivilligorganisationer och bevakningsföretag.

5.4.7 Förslag till åtgärder

För att minska sannolikheten för ett omfattande elavbrott föreslår kommunerna att elbolagen fortsätter att bygga system med redundans, isolerar eller byter ut gamla ledningar mot nya, gräver ned ledningar samt röjer kring ledningsgator. Man föreslår vidare förbättringar av underhållet av ledningar och anläggningar och att man vidtar ytterligare åtgärder mot sabotage, till exempel väktarrondering och förbättrat skalskydd.

Kommunerna har i regel svarat att de i huvudsak inte kan vidta några förebyggande åtgärder eftersom detta är en uppgift för elbolagen. I några fall är elbolagen kommunägda. Enligt Länsstyrelsens mening borde kommunerna själva kunna påverka sina egna elbolag, så att förebyggande åtgärder verkligen prioriteras.

För att minska konsekvenserna av ett omfattande elavbrott föreslår Länsstyrelsen att man gör en behovsinventering av och anskaffar reserv-

kraft, inventerar alternativa informationskanaler, utbildar och övar mer, utreder behovet av avtal/överenskommelser med andra aktörer och bygger upp relevanta nätverk.

5.5 Översvämning

Följande scenarier ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario 1: Nederbörd, 50 mm under 10 timmar, vägtunnlar blir översvämmade, källare vattenfylls, erosionsskador på gator och trottoarer (till exempel Stockholm den 21 augusti 2006).

Scenario 2: Kraftig nederbörd, 100 mm under 5 timmar i augusti, forsar uppstår, infrastruktur kan skadas av erosion, vägar bli bortspolade eller oframkomliga.

Scenario 3: Extrem nederbörd, 210 mm under 10 timmar i augusti, forsar uppstår, infrastruktur kan skadas av erosion och vägar bli bortspolade eller oframkomliga (till exempel Värmland i augusti 2004).

17 kommuner har redovisat en risk- och sårbarhetsanalys av översvämning. Nio kommuner har analyserat händelse 1, Stockholms stad med tillägget högt vattenstånd i Mälaren. Sex kommuner har analyserat händelse 2 och en kommun händelse 3.

5.5.1 Allmänt

Sverige har under de senaste åren drabbats av stora och små översvämningar i områden nära sjöar och vattendrag vilket resulterat i ekonomiska förluster, miljökonsekvenser och svåra skador på infrastrukturen. Kring Mälaren finns mycket bebyggelse i form av bostäder, fritidshus, företagslokaler etcetera. Dessutom finns mycket infrastruktur i form av vägar och järnvägar som ligger i anslutning till Mälaren. Många av dessa går genom centrala Stockholm, till exempel vid Gamla Stan och Slussen. I takt med att klimatet förändras behöver samhället ta hänsyn till dessa förändringar och anpassas för att minska sårbarheten.

5.5.2 Orsaker till översvämning

De faktorer som medverkar till negativa konsekvenser av extrem nederbörd är dels bebyggelse och infrastruktur på låglänta och vattennära områden, dels dagvattenledningar som inte är dimensionerade för stora vattentäckningar. En riskfaktor i miljöer som domineras av hårdgjorda ytor är dagvattensystem som täppts igen så att vatten inte kan rinna undan tillräckligt snabbt.

Den faktor som kan öka sannolikheten för denna händelse är de klimatförändringar som uppmärksammas globalt och som kan öka förekomsten av extrem nederbörd även i Sverige.

5.5.3 Konsekvenser och följdhändelser

De direkta konsekvenserna kommer framför allt att vara av ekonomisk karaktär. Enskilda fastighetsägare kommer att ha stora kostnader för återställande efter skador. För samhället kommer skador på anläggningar att kunna få stora ekonomiska konsekvenser. Händelsen kommer att få måttliga konsekvenser vad det gäller hjälpbehov. Fastigheter kan behöva evakueras i begränsad omfattning. Konsekvenserna för miljöskador bedöms som måttliga. Exempel på miljöskador kan vara bräddning av avlopp och dagvatten liksom urlakning av förorenad mark. Problem med privata brunnar kan förekomma. Låglänta områden med vattennära läge och med omfattande infrastruktur och bebyggelse är särskilt utsatta för översvämningar.

Utifrån de av kommunerna identifierade följdhändelserna anser Länsstyrelsen att de mest troliga är: störning i transportsystem, störning i elförsörjningen, störning i elektroniska kommunikationer och störning i vattenförsörjningen. Störningar i transportsystemen kan bestå av omfattande vattensamlingar och vattenflöden på gator och i vägtunnlar. Vägbankar och järnvägsbankar kan påverkas av vattenmängden och skadas eller rasa vilket kan medföra stopp i kommunikationerna. Störning i elförsörjningen kan inträffa om vatten tränger in i elanläggningar eller om mark kring elanläggningar undermineras och rasar. Störning av elektroniska kommunikationer kan inträffa i samband med störning i elförsörjningen. Störning i vattenförsörjningen kan inträffa om dagvatten eller avloppsvatten förorenar dricksvattentäkter.

5.5.4 Krisberedskapsförmåga

Länets samlade förmåga att hantera händelsen anses vara hög, men den kan medföra stora ekonomiska konsekvenser. Extrem nederbörd och de översvämningar som följer är lätta att upptäcka. Dels kan det förväntas att räddningstjänsten larmas, dels är det sannolikt att SMHI kommer med varningar innan händelsen är ett faktum. Att skapa en god lägesbild över situationen bedöms möjligt genom den omfattande mediabevakningen och genom kontakt med kommunernas egna funktioner liksom med externa aktörer såsom SMHI, Vägverket, vattenverk, SL, privata entreprenörer etcetera. Varje kommun har en krisledningsorganisation med tillhörande planer, men för ett antal kommuner anses brist på övning vara ett problem.

De flesta kommuner har låg förmåga att hindra utbredning. När väl en översvämning är ett faktum är den svår att eliminera.

Länets förmåga att hantera en översvämning

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.5.5 Länsstyrelsens förmåga

Länsstyrelsens gynnsamma läge (ligger relativt högt över Mälaren) gör att sannolikheten för översvämning i myndighetens lokaler bedöms som låg. I tidigare analyser konstateras att det inte finns någon utrustning på Länsstyrelsen för att klara av att hantera en eventuell översvämning, till exempel hindra vatten från att tränga in i huset via låga punkter i kvarteret. I samband med att Länsstyrelsen byggt en ny ledningsplats har detta särskilt beaktats. Fasaden har tätats för att förbättra skyddet mot inträngande vatten från störtregn/översvämning. Eftersom fastigheten, trots tätning, inte blir helt vattentät har en pumpgrop installerats i källaren. Gropen har två uppgifter. Den ena är att i tidigt skede larma vid vattenförekomst i pumpgropen. Den andra uppgiften är att pumpa ut inträngande vatten till närliggande Garvargatan.

Länsstyrelsens förmåga att verka vid en eventuell översvämning av centrala Stockholm bedöms som god på grund av god redundans i kommunikationssystem samt tillfredsställande reservkraftförsörjning. Störningar i telekommunikationer, elförsörjning och transporter kan förekomma vilket indirekt kan påverka myndighetens förmåga.

Länsstyrelsens förmåga att hantera en översvämningssituation

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☐	☒

5.5.6 Beroenden mellan aktörer

Kommunerna är beroende av räddningstjänsten, entreprenörer, polisen, Vägverket, Banverket, SMHI, elbolag, media, andra kommuner, Länsstyrelsen, SL, frivilligorganisationer med flera. Vissa kommuner har avtal med vaktbolag, räddningstjänst, entreprenörer, andra kommuner och frivilligorganisationer.

5.5.7 Förslag till åtgärder

En viktig åtgärd för att förhindra skador vid översvämning är att inte ytterligare bebygga låglänta och vattennära markområden, det vill säga att i fysisk planering ta hänsyn till översvämningsriskerna. För befintlig bebyggelse och infrastruktur i översvämningshotade områden kan skadeförebyggande åtgärder vidtas där det är tekniskt möjligt och ekonomiskt försvarbart. Det kan till exempel röra sig om att anlägga vallar på vissa platser, förbereda för invallning eller ha beredskap med bland annat pumpar och reservkraft. I tätbebyggda områden bör det säkerställas att dagvattensystem inte är underdimensionerade, eller ännu bättre att dessa är överdimensionerade för att klara stora, onormala vattenmängder. I Klimat- och sårbarhetsutredningens delbetänkande föreslår man att avtappningskapaciteten vid Slussen ska öka till cirka 700m³/s. Dessutom föreslås ökad tappningskapacitet i Södertälje och erosionsskydd vid kajen både i Slussen och i Södertälje. Man föreslår också att nybyggnation under nivå cirka +230 cm ska undvikas (med vissa undantag ner till +130 cm) och att samarbetet mellan kommuner, länsstyrelser, berörda myndigheter och verksamhetsutövare kring Mälaren förstärks.

5.6 Pandemi

Följande scenarier ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario: Omfattande utbrott (40-60% av befolkningen är smittad) av en ny influensastam (luftvägssmitta). Vintertid (november-mars). Varar minst två månader. Förvarning (normalt en månad mellan utbrott i Asien tills dess att epidemin överförs till Norden). Det kommer inte att finnas vaccin (tar minst tre-fyra månader att producera och det kommer inte att räcka till hela världens behovet).

Barn och ungdomar utgör riskgruppen eftersom smittspridningen är högre på grund av att de har färre antikroppar än äldre människor. De yngre barnen riskerar att dö inom 1-2 dygn.

16 kommuner har studerat händelsen pandemi. Några av kommunerna har lagt till information för att anpassa scenariot, exempelvis hur många invånare som bor i kommunen, när första utbrottet sker eller att barn upp till fem år (cirka 10 procent av befolkningen) är i riskzonen. En kommun utgick från scenariot att cirka 30 procent av personalen uteblir från arbetet. Under tiden som pandemin pågår är 5-10 procent sjuka samtidigt. En kommun har angett scenariot som spridning av biologisk smitta med 500-1 000 avlidna. Lands-tingets smittskyddsläkare har rådfrågats av Länsstyrelsen i denna fråga.

5.6.1 Allmänt

Erfarenheter från tidigare influensapandemier talar för att alla samhällssektorer kommer att drabbas av en omfattande sjukfrånvaro bland anställda. På grund av detta är det angeläget att analysera hur en omfattande pandemi hanteras i länet. Länsstyrelsen har fortlöpande omvärldsbevakning av smittor i världen.

5.6.2 Orsaker till pandemi

Det är svårbedömt hur en ny influensastam uppstår. Det är inte sannolikt att en pandemi skulle uppstå i Sverige. Troligare är att en sådan uppstår någon annanstans i världen och sedan sprids till Sverige genom det globala resandet, tätbefolkade städer och nära kontakt med människor. Det finns inte några stora variationer mellan de olika kommunernas bedömning om hur influensan sprids.

Händelsen går inte att förhindra. Spridningen till en enskild kommun går heller inte att begränsa i någon större omfattning.

5.6.3 Konsekvenser och följdhändelser

Konsekvenserna blir mycket allvarliga för hela länet eftersom händelsen påverkar alla samhällssektorer och ger stora till mycket stora konsekvenser för liv, hälsa och ekonomi. Händelsen förväntas inte medföra några konsekvenser för miljön. Sjukvården blir mycket hårt belastad. Antalet individer som behöver vård ökar samtidigt som antalet tillgänglig personal minskar eftersom sjukvårdspersonalen är utsatt för en hög smittorisk. Det finns endast små möjligheter att begränsa smittspridningen vilket medför att hela det geografiska området blir drabbat. Händelsen kännetecknas av att ett stort antal personer kommer att vara borta från sina arbeten. Generellt sett kan hela samhället drabbas väldigt hårt psykosocialt av denna händelse. Situationen förvärras troligtvis när de första dödsfallen inträffar, särskilt om barn avlider, och det fortfarande inte finns vaccin eller antivirala medel åt alla.

De flesta kommuner har bedömt att sambandet mellan pandemi och följd-händelserna störning i elförsörjningen, vattenförsörjningen, störning i fjärrvärmeförsörjningen, störning i elektroniska kommunikationer och ökad kriminalitet/ökat våld är svagt. Länsstyrelsens bedömning är att de mest sannolika följd-händelserna är störningar i transport- och sjukvårdssektorn. Dessa sektorer är personintensiva och konsekvenserna påverkar hela regionen.

Skulle ett omfattande elbortfall inträffa under en pandemi blir konsekvenserna mycket svåra. Särskilt känsliga är olika typer av drift-funktioner framför allt på kärnkraftverken och inom el- och telebranschen. Kontinuitetsplanering är mycket svårt att genomföra för driftpersonal vid denna typ av anläggningar som kräver en hög kompetens hos personalen.

Om en storm inträffar kan personalbortfall leda till att reparationsarbetet blir kraftigt eftersatt. Flertalet av kommunerna har bedömt sambandet mellan pandemi och personalbortfall som starkt.

Driftstörningar i dricksvattenförsörjningen kan leda till följdsmittor, men sambandet är troligtvis svagt. Många kommuner har bedömt att inget samband föreligger mellan pandemi och spridning av giftiga ämnen.

Kommunerna har i de flesta fall inte redovisat att de vidtagit några åtgärder för att förhindra att följdhandelsen inträffar. Några åtgärder som dock redovisats är att det finns viss reservkraft för störningar i elförsörjningen som bedöms klara av en vecka. Det finns i länet en upprättad risk- och sårbarhetsanalys för dricksvattenförsörjningen och ledningssystemet är i gott skick. Vidtagna förebyggande åtgärder för att minska effekterna av följdhandelsen Ökad kriminalitet/våld är bland annat grannsamverkan och rondering av vaktbolag.

Ytterligare följdhandelser som identifierats som relevanta är bland annat brister i förtroende till myndigheter uppstår om händelsen inte hanteras på ett bra sätt, liksom brister i distribution av livsmedel, drivmedel, läkemedel och sophantering.

5.6.4 Krisberedskapsförmåga

Den generella krishanteringsförmågan att hantera en pandemi i länet är medelgod, det vill säga att den hanteras på ett godtagbart sätt men med vissa brister. Det finns god beredskap inom flera sektorer och många har god kunskap om vilka delar av verksamheten som alltid måste fungera. Många aktörer har också tagit fram någon form av plan för att hantera en pandemi.

Kommunernas förmåga är i många fall bristfällig. Omsorgen utgör ett stort bekymmer eftersom den, i vissa fall, är livsviktig för brukarna samtidigt som den är personalintensiv. Att föräldrar kan lämna sina barn på dagis är också en förutsättning för att de ska kunna ta sig till sina arbeten. Länsstyrelsens bedömning är att aktörerna inom det geografiska området hanterar en mycket komplicerad situation relativt bra. Förmågan att Upptäcka händelsen, Besluta och leda samt att Återställa funktion har bedömts som hög. Hanteringsförmågorna Skapa lägesbild, Informera, Omhänderta omkomna samt Kommunicera och samverka har bedömts som medelgod. Förmågorna att Rädda/skydda akut hotade individer, Hindra utbredning/spridning och att Sörja för hjälpbehövande är av naturliga orsaker låg.

Landstinget har en gedigen pandemiplan men även inom den finansiella sektorn och energiförsörjningssektorn finns det många aktörer med sådana planer. Samtidigt finns det sektorer som är mer utsatta för en influensapandemi och där är förmågan i några fall bristfällig. Detta beror främst på att sektorerna är personalintensiva och att personalen är utsatt för smittorisk, exempelvis inom buss- och tunnelbanetrafiken.

Transportsektorn är kritisk eftersom alla andra sektorer har ett beroende av fungerande transporter. Med många människor sjuka kan man utgå från att transportererna inte kommer att räcka till för alla sektorer. Vissa sektorer, som livsmedel, har en egen transportflotta som utför en del av de egna transportererna, men de allra flesta företagen har inte någon sådan utan måste i stället lita på externa transportföretag. Utöver varutransporter finns

dessutom persontransporter som till exempel ambulans och färdtjänst. Yrkeschaufförer skulle kunna tas från verksamheter som inte klassas som samhällsviktiga för att förstärka prioriterade transportflöden. Det medför dock en del problem som bör lösas, exempelvis vem som ska prioritera transporter. Myndigheter kan inte tvinga företag att bistå samhällsviktig verksamhet med personal. Dessa problem skulle kunna lösas genom ingångna avtal mellan parterna. Länsstyrelsen vill betona att alla transportföretag är viktiga i en krissituation.

För de flesta aktörerna kommer de kritiska veckorna när 50 procent av personalen är borta. En generell slutsats är att samhället, trots de senaste årens ökade användning av datorer, fortfarande är väldigt beroende av att människor kommer till jobbet.

En omfattande influensapandemi påverkar i stort sett alla samhällssektorer och det kommer därmed att ta lång tid att återställa samhället. Lantbrukare torde drabbas hårt då de ofta är enmansföretagare.

Länsstyrelsen vill lyfta fram landstinget/smittskyddsläkaren i länet och Socialstyrelsens beredskapsplanering och information som goda exempel att utgå ifrån vid planeringen.

Länets förmåga att hantera en influensapandemi

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☒	☐	☐

5.6.5 Länsstyrelsens förmåga

Hela Länsstyrelsens verksamhet påverkas troligen i hög utsträckning vid en pandemi eftersom många medarbetare blir tvungna att stanna hemma, antingen för att de själva blir sjuka eller för att vårda någon anhörig. Det är också viktigt att inte underskatta antalet människor som uteblir från arbetet på grund av rädslan för att bli sjuka. Många använder allmänna kommunikationsmedel för att komma till arbetet, där ett stort antal människor samlas på en liten yta. För att minska smittspridningen bör så lite personal som möjligt vara på plats på Länsstyrelsen.

Verksamhetsmålen blir mycket svåra att uppnå eftersom händelsen kan förväntas pågå i minst ett par månader. Länsstyrelsen har dock en pandemiplan som antogs under år 2009.

Kompetensen bland personalen bör breddas, så att flera kan arbeta i till exempel växeln. Det bör finnas flera personer som kan arbeta hemifrån bland annat för att minska smittspridningen.

För att se om det finns arbetsuppgifter som kan utföras hemifrån bör en översyn ske. Socialsekreten kan medföra behov av signalskyddsmedel, exempelvis kryptosystem och tillgång till sekretessbelagd information. Detta finns emellertid inte tillgängligt i hemmet.

Avslutningsvis bör delegationsordningar och beslutsordningar finnas förberedda för att klargöra ledningsfrågan när nyckelpersoner drabbas av smitta.

Länsstyrelsens förmåga att hantera en influensapandemi

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.6.6 Beroenden mellan aktörer

Kommunerna lyfter fram följande aktörer: Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet, landstinget, Länsstyrelsen, polis, trossamfund, begravningsväsendet, krematorier, frivilligorganisationer, andra kommuner, transportsektorn, matleverantörer och media. De flesta kommuner har identifierat ett beroende av landstinget och andra aktörer inom hälso- och sjukvårdsområdet. Vissa kommuner har även tagit med olika kommunala förvaltningar och frivilligorganisationer.

Huvudansvariga för hanteringen av händelsen är Socialstyrelsen, Smittskyddsinstitutet och landstinget som svarar för samordnad information kring händelsen. Kommunerna är beroende av tidig information från huvudaktörerna för att kunna höja beredskapen, anpassa bemanningen och vidta smittbegränsande åtgärder (i den mån det är möjligt). Kommunerna är beroende av privata vårdgivare och tjänsteleverantörer. Med ledning av ovanstående uppgifter gör Länsstyrelsen bedömningen att kunskapen om beroenden är god i länet.

Det finns beroendeförhållanden mellan samhällsviktiga verksamheter gentemot deras underleverantörer. Dessa beroendeförhållanden komplicerar hanteringen av en pandemi, eftersom störning i ett led medför störningar i hela kedjan. Man kan diskutera om även dessa underleverantörer ska klassas som samhällsviktiga. I detta skede rekommenderar Länsstyrelsen de samhällsviktiga verksamheterna att se över befintliga avtal med de aktörer

som de är beroende av för att säkerställa leveranser av tjänster och produkter vid extraordinära händelser.

5.6.7 Förslag till åtgärder

Samtliga sektorer har nämnt en omfördelning av personal till prioriterade områden som ett åtgärdsförslag. Vissa har redan sett över denna möjlighet medan andra kommer att göra det. I samband med personalfrågor kommer också funderingar över arbetsrättsliga överträdelser vid extraordinära händelser, det vill säga frågor om tillfälliga omplaceringar, hur mycket övertid personalen får arbeta etcetera. Man har också önskemål om tillgång till antivirala medel och vaccinering av personal. Det kan dock ta tid att få fram ett vaccin.

Flera aktörer föreslår att man tillfälligt tar bort karensdagen för att undvika att smittad personal tar sig till arbetet, under förutsättning att arbetsgivaren får ekonomisk ersättning. Andra generella åtgärdsförslag är satsning på information om smittan och hygienföreskrifter, möjlighet att jobba hemifrån, prioritering av arbetsuppgifter, kontinuitetsplaner, krisplaner och övningar. Många aktörer nämner att man ska ta in extrapersonal från bemanningsföretag för att täcka en del av personalbortfallet. Man får dock räkna med att även bemanningsföretag kommer att drabbas av personalbrist i stor utsträckning, samtidigt som efterfrågan på deras tjänster växer under ett pandemiutbrott.

En svår pandemi gör att samverkansbehovet ökar för att utnyttja alla befintliga resurser. Det pågår utvecklingsprojekt i länet där man ser över möjligheterna till att omfördela personal och prover mellan olika myndighetslaboratorier bland annat genom att man använder samma typ av utrustning. Liknande samarbete finns också inom livsmedelsektorn. Konkurrenslagstiftningen kan ibland försvåra samarbete mellan konkurrerande företag vid en extraordinär händelse, varför lagstiftningen bör ses över.

Det går inte att förhindra att händelsen inträffar, men kommunerna kan förbereda planer, rutiner och prioriteringar. Tänkbara förebyggande åtgärder som kommunerna kan vidta är följande:

- Planera för skyddsåtgärder för egen personal inom samhällsviktig verksamhet
- Dela ut antivirala medel till personer med nyckelfunktioner
- Upparbeta rutiner, i samarbete med ansvariga myndigheter, för att förhindra smittspridning
- Öva och utbilda
- Förbered beredskapsorganisationen
- Uppdatera planer (till exempel krishanterings-, pandemi-, kontinuitets- och kommunikationsplaner)
- Förbättra informationsspridningen

- Se över bemanningsrutinerna
- Se över arbetsrättsliga svårigheter vid extraordinära händelser, till exempel hur mycket övertid personalen får arbeta och hur tillfälliga omplaceringar ska gå till
- Iaktta basala hygienrutiner
- Stärk samordningen mellan landstinget och kommunerna, bland annat genom att utse samverkanspersoner i kommunerna.

5.7 Större brand i publik byggnad

Följande scenarier ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario 1: Vindsbrand bryter ut i flerbostadshus 22.00 en vardag.

Det är vintertid och -10 C° .

Scenario 2: Stor brand utbryter i kommunens största köpcentrum. Det är lördag förmiddag, lönehelg och julhandeln pågår för fullt. Svår framkomlighet på vägarna på grund av tät trafik och snö, -10 C° utomhus.

Scenario 3: Bränder inträffar samtidigt i två skilda publika anläggningar i kommunen en nyårsafton klockan 00.15, -10 C° utomhus. I anläggningarna pågår fester med ca 200 gäster i vardera lokal.

Av femton inlämnade analyser har åtta kommuner valt scenario 3, fyra scenario 2 och två scenario 1. Länsstyrelsen kan inte tolka vilken händelse den återstående kommunen har valt.

5.7.1 Allmänt

I Stockholms län utbryter årligen cirka 5200 bränder som leder till uttryckning från räddningstjänsten (se tabell nedan). Motsvarande siffra för riket totalt är cirka 27 000 bränder. Av dessa 5200 bränder sker cirka 1650 bränder i byggnad vilket är föremål för denna analys.

Räddningstjänsten i Stockholms län är fördelad enligt följande:

- Brandkåren Attunda (Järfälla, Sollentuna, Upplands Bro, Upplands Väsby)
- Norrtälje räddningstjänst
- Sigtuna-Arlanda räddningstjänst
- Storstockholms brandförsvaret (Danderyd, Lidingö, Solna, Stockholm, Sundbyberg, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Värmdö och Österåker)
- Södertörns brandförsvärsförbund (Botkyrka, Ekerö, Haninge, Huddinge, Nacka, Nykvarn, Nynäshamn, Salem, Södertälje och Tyresö kommun)

Antal räddningsinsatser per händelsetyp och olyckskommun, 2007
(<http://ida.srv.se>)

Kommun	Antal invånare ¹	Brand i byggnad					Brand ej i byggnad	Totalt
		Därav i						
		Allmän byggnad	Bostad	Industri	Övrig byggnad			
Riket totalt	9 182 927	11 110	2 254	6 162	1 323	1 202	16 092	93 148
Stockholms län	1 949 516	1 645	355	1 002	72	193	3 538	16 225

5.7.2 Orsaker till större bränder

Bränder som får stora samhälleliga konsekvenser med flera omkomna är relativt sällsynta i Sverige. Ett exempel på en mycket allvarlig brand med stora samhälleliga konsekvenser är diskoteksbranden i Göteborg 1998 där 63 ungdomar omkom och ett femtiotal fick allvarliga fysiska skador¹². Fyra unga män har dömts för att ha anlagt branden.

Orsakerna till att bränder uppstår är många. Den troligaste orsaken till en större brand som kommunerna har identifierat är att den är anlagd. Andra troliga orsaker är tekniska brister, eller elfel. Ytterligare orsaker till brand som har identifierats kan vara vårdslös hantering av fyrverkerier eller glömd spisplatta.

5.7.3 Konsekvenser och följdhändelser

Vid en brand som diskoteksbranden i Göteborg, med 63 personer omkomna och ett stort antal skadade, innebär det stora konsekvenser för samhället. Många som drabbades av diskoteksbranden i Göteborg har under en lång tid efter olyckan behövt stöd och hjälp med att bearbeta händelsen. Arbetet med detta har skett genom ett samarbete mellan kommunens särskilda stödorganisation, skolan och sjukvården. Konsekvenserna av diskoteksbranden kommer att vara märkbara i samhället under lång tid framöver.

Kommunerna har bedömt konsekvenserna vara allvarligast för liv och hälsa medan ekonomiska skador och miljöskador inte anses så svåra. Framförallt är det scenarierna 2 och 3 som får stora konsekvenser i form av flera omkomna och skadade personer. För sjukvården medför detta stora insatser. Dels akuta livräddande och skadelindrande insatser, dels i efterhand genom stödsamtal och terapi, som kan innefatta upp till ett par hundra personer inklusive anhöriga. Socialförvaltning och POSOM-grupper kommer att få

¹² Haverikommissionen Rapport RO 2001:02

mycket arbete att ta hand om under den efterföljande tiden. De flesta kommuner anser emellertid att brandscenariot är hanterbart med de resurser som finns tillgängliga och att de har god förmåga att sörja för hjälpbehövande. Genom att ta hjälp av närliggande kommuner och landsting finns stora sjukvårdsresurser som vid behov kan bistå.

Miljöskadorna har bedömts som måttliga eller obefintliga. Släckvatten och rök kan ge viss påverkan men generellt bedöms skadorna vara försumbara. Mindre skador på omgivningen kan uppstå beroende på byggnadsmaterial och inredning.

De ekonomiska konsekvenserna bedöms ej vara särskilt allvarliga för samhället som helhet. Störst blir de för fastighetsägare och näringsidkare men försäkringar bör hålla nere kostnaderna. Räddningstjänsten får också stora kostnader men där finns möjlighet till ekonomiskt stöd från staten.

Kommunerna har bedömt att följdändelser från branden såsom störningar i el-, vatten- eller fjärrvärmeförsörjning endast kommer att beröra det direkta närområdet. Inga mer omfattande störningar förväntas till följd av någon av brandhändelserna. Inte heller kommunernas verksamhetsmål berörs i någon större utsträckning. Vissa omprioriteringar kan behövas och eventuell samverkan med andra kommuner får ses över. Däremot, om det visar sig att olyckans konsekvenser förvärrats av exempelvis en felaktig byggnadskonstruktion, kan en brand leda till sviktande förtroende för kommunen, räddningstjänsten och fastighetsägare. En annan följd, för det fallet att branden var anlagd, kan vara en ökning av liknande dåd som inspirerats av branden.

5.7.4 Krisberedskapsförmåga

Den sammantagna bilden av länets kommuner uppvisar en hög hanteringsförmåga gällande en brand motsvarande de analyserade händelserna. Förmågan bedöms vara hög vad avser att Upptäcka och Skapa lägesbild över branden. Det motiveras med att det finns upprättade larmrutiner och att räddningstjänsten kontaktar kommunledningen via larmlista. I köpcentrum är bevakningsföretag med och hjälper till med att bevaka larm. Vid en fest motsvarande scenario 3 finns dock en möjlighet att larmet är bortkopplat på grund av levande ljus eller dylikt. Genom att samarbeta med räddningstjänst, polis, fastighetsägare med flera kan en god lägesbild skapas. Utmaningen ligger i att samordna informationen som kommer från olika inblandade aktörer. Försvårande omständigheter är om branden, som i scenario 3, uppstår på två ställen samtidigt. Då många människor är inblandade medför det också svårigheter att initialt få en korrekt helhetsbild.

Arbetet med att Besluta och leda anser de flesta kommuner att de klarar av bra tack vare att det exempelvis finns en krisorganisation, att räddningstjänsten har stor rutin och arbetar likartat oavsett händelse och att det finns utarbetade principer för besluts- och ledningsfunktion. Mindre god förmåga, i synnerhet inledningsvis, anges av några kommuner på grund av att det är många aktörer inblandade som försvårar samordningsförmågan. Situationen kan vara kaosartad och det kan vara svårt att få tag i berörda

tjänstemän under storhelg. Vidare kan det vara svårt att använda mobilnätet om branden uppstår vid tolvslaget på nyårsafton.

Förmågan att Informera samt Kommunicera och samverka bedöms överlag som medelgod i länet. Kanaler som används för att få ut information är i första hand lokalradio och hemsidor. Ett antal kommuner menar dock att det finns svårigheter att möta allmänhetens höga krav på snabb information. Att händelsen inträffar på natten innebär problem då kommunens telefonväxel inte är bemannad.

Länets förmåga att hantera en större brand

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☐	☒

5.7.5 Länsstyrelsens förmåga

Länsstyrelsens roll i hanteringen av en större brand inom länet är begränsad. Det kan finnas behov av samordning vad det gäller informationsinsatser eller stöd till berörda parter. Möjligen kan också myndigheten förse regeringen eller andra centrala myndigheter med information om utbredning med mera. Länsstyrelsens bedömer sig ha en god förmåga att utföra liknande uppgifter.

Länsstyrelsens förmåga att hantera en större brand

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☐	☒

5.7.6 Beroenden mellan aktörer

Kommunerna har bedömt att de viktigaste aktörerna vid en allvarlig brand är räddningstjänsten, polis, sjukvård, trossamfund, frivilligorganisationer, media och andra kommunala verksamheter såsom socialtjänst, information

och miljö- och hälsoskydd. Det är av stor vikt att ansvarsfördelningen är klargjord och att aktörerna får korrekt information från varandra.

5.7.7 Förslag till åtgärder

Bland de av kommunerna föreslagna åtgärder för att reducera risken för brand och för att mildra konsekvenserna anser Länsstyrelsen att POSOM-arbete är särskilt viktigt att belysa. Det beror på att en större brand med flera skadade och omkomna kan få följder för en kommun lång tid efter händelsen, vilket är fallet för Göteborg efter diskoteksbranden. Både direkt vid händelsen och tiden därefter är det psykosociala omhändertagandet av stor vikt. Det kan antas att det krävs stora resurser för att tillfredsställande hantera alla drabbade vid en stor brand. Därför kan det vara bra att redan i planeringsskedet se över möjligheten till samverkan mellan kommuner och andra aktörer.

En annan viktig aspekt att belysa är informationsarbetet som efter en stor brand kan antas få en betydande roll i hanteringen. Efter en masskadeolycka är informationsbehovet från allmänheten med största sannolikhet stort, vilket ställer höga krav på aktörernas informationsansvariga. För att kunna förmedla tillförlitlig och korrekt information är kommunikationen mellan krishanterande aktörer ytterst viktig. Länsstyrelsen anser att krishanterande aktörer bör lägga stor vikt vid informationsarbete i planeringsskedet och se över möjligheten till samverkan mellan kommuner och olika aktörer. Ett exempel kan vara att undersöka samarbetsmöjligheter med tolkar, trossamfund med flera.

5.8 Spridning av nukleära ämnen

Följande scenario ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario: Olycka i ett kärnkraftverk utanför S:t Petersburg med stort utsläpp. Augusti (inför skördetid), ostlig vind och nederbörd. Inga akuta strålskador i Sverige. Betesrestrektioner i hela länet samt mjölkbrist. Nya gränsvärden för radioaktiva ämnen i livsmedel införs.

Analysen omfattar sammanställning av vad 12 kommuner har redovisat i sina IBERO-analyser.

5.8.1 Allmänt

En olycka som sker i något av världens kärnkraftverk kan påverka strålningsmiljön i Sverige. Konsekvenserna av en olycka beror på var reaktorn finns, hur reaktorn är konstruerad till exempel om den har inneslutning eller inte och vilken typ av olycka som inträffat. Väder och vind spelar stor roll liksom hur väl den internationella, nationella och regionala beredskapen fungerar.

Vid olyckor med utsläpp av radioaktiva ämnen är det Länsstyrelsen som leder räddningstjänsten och saneringsarbetet.

5.8.2 Orsaker till spridning av nukleära ämnen

Förutom olyckor på kärntekniska anläggningar kan olyckor inträffa på till exempel U-båtar, ytfartyg och satelliter som har kärnreaktorer ombord. Dessutom kan olyckor ske vid transporter av radioaktiva ämnen.

5.8.3 Konsekvenser och följdhändelser

De direkta konsekvenser av scenariot för länet bedöms som måttliga. Inga direkta konsekvenser bedöms vad det gäller människoliv. Måttliga konsekvenser för hälsa och hjälpbehov, stora för ekonomin och katastrofala för miljöskador. Mest utsatt blir troligen jordbruksmarken.

För människoliv bedöms konsekvenserna som inga på grund av förutsättningarna, det vill säga att det inte rör sig om några akuta strålskador. På lång sikt går det inte att bedöma konsekvenserna för människoliv. För hälsa och hjälpbehov är konsekvenserna måttliga, med samma motiveringar som för människoliv.

Konsekvenser av att jordbruksmark riskerar att kontamineras är att den inte blir tjänlig för att odla grödor som kan konsumeras av människor och djur. Provtagning behövs på livsmedel och gröda innan förtäring.

För miljöskador är konsekvenserna katastrofala då det påverkar naturen på ett synnerligt allvarligt och långtgående sätt. Återhämtningstiden är mycket lång och sanering av odlingsmark och naturområden är omöjlig. Befolkningsområden drabbas mindre.

För ekonomin blir de ekonomiska konsekvenserna stora då lantbruket reduceras, enskilda hus sjunker i värde då ingen vill flytta in i området. Minskad aktivitet ger mindre inkomst. Eventuellt kan stora kostnader uppstå i samband med sanering.

Av kommunerna identifierade mest troliga följdhändelser är störningar i el-, tele- och vattenförsörjning. Det är även troligt att det blir störningar i livsmedelsförsörjningen.

Det är svårt för länets krisberedskapsaktörer att arbeta för att minska sannolikheten för att en olycka ska inträffa på kärnkraftverk utanför Sveriges gränser. Kommunerna menar dock att det skulle vara möjligt att ge ekonomiskt stöd till säkerhetsåtgärder vid kärnkraftsverk utomlands. Här hemma kan en insats vara att öka utbildningen inom området kärnteknik samt hur livsmedel och jordbruket påverkas.

5.8.4 Krisberedskapsförmåga

Länsstyrelsens bedömning är att länets samlade förmåga att hantera händelsen kan anses vara hög inom funktionerna Upptäcka och Skapa lägesbild. Detta beroende på att kommunerna uppger att det finns en väl utbyggd larm- och informationskedja hos berörda myndigheter och organisationer.

De kommuner som har analyserat scenariot uppger att man har reviderade övningsplaner samt att man har övat sina krishanteringsorganisationer. Då

mycket underlag till viktiga beslut kommer från centralt nivå bedöms också förmågan till att Besluta och leda vara god.

Förmågan att Informera samt att Kommunicera och samverka bedöms som god. Bedömningen grundar sig på att kommunerna uppger sig ha bra krisinformationsplaner samt att organisationerna övas och utbildar egen personal regelbundet. Kommunerna uppger sig också ha väl fungerande kommunikationssystem samt inarbetade nätverk.

För förmågan Hindra utbredning/spridning ligger tyngdpunkten på information. Kommunerna uppger att de har bra krisinformationsplaner samt övar och utbildar regelbundet. För förmågan Sörja för hjälpbehövande är det kommunens vanliga rutiner och resurser som används. Här har kommunerna bra utarbetade rutiner, planer, fungerande POSOM- grupper och man övar regelbundet.

Det största problemet är troligen saneringen så att samhället kan återgå till det normala. Utrustning och medel för detta saknas.

Sammanfattande så gör Länsstyrelsen följande bedömningar utifrån kommunernas IBERO-analyser:

Hög förmåga har åstadkommit genom trimmad krisledningsorganisation och med bra personal. Krisorganisationerna är utbildade och övade, har reviderat sina ledningsplaner och har skaffat sig bättre nätverk.

Medelgod förmåga vad gäller egen förmåga att hantera situation. Eftersom man har en begränsad egen förmåga är man beroende av andra aktörer för att hantera situationen. Det krävs mer utbildning och övning i liknande händelser.

Låg förmåga för bedömningen av saneringens omfattning. Många verksamheter inom kommunerna behöver stöd genom utbildning.

Länets förmåga att hantera situationen spridning av nukleära ämnen

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.8.5 Länsstyrelsens förmåga

Länsstyrelsen har ansvaret för räddningstjänsten i händelse av utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning. Länsstyrelsen har också ansvaret för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning (förordning (2003:789) om skydd mot olyckor).

Länsstyrelsen har en plan för Räddningstjänst och sanering vid utsläpp av radioaktiva ämnen som fastställdes juni 2007. Därefter har den reviderats med avseende på Statens räddningsverks allmänna råd och kommentarer om länsstyrelsens beredskap för sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning (SRVFS 2007:4).

Planen har också reviderats med avseende på handboken Sanering av radioaktiva ämnen som är ett planeringsstöd för länsstyrelser inför en kärnteknisk olycka.

Länsstyrelsen har samarbetat med två andra länsstyrelser för att ta fram en mall till ett program för en saneringsplan. Under 2009 kommer planen att revideras enligt detta program.

Länsstyrelsen har sedan 2008 en ny fungerande ledningsplats med ett väl fungerande sambandssystem med flera olika möjligheter att komma ut med information till andra myndigheter och kommuner. Kommunerna kan alltid få kontakt med Länsstyrelsen och dess krishanteringsorganisation.

Krishanteringsorganisationen får arbeta tillsammans med berörda avdelningar inom Länsstyrelsen. Händelsen påverkar inte den egna verksamheten i så stor grad. Liknande händelser har övats.

Länsstyrelsen har en utbildad saneringsledare. Under 2010 kommer två räddningschefer att utbildas för att få grundläggande kunskaper för tjänstgöring i Länsstyrelsens beredskapsorganisation vid överhängande fara för eller utsläpp av radioaktiva ämnen från kärntekniska anläggningar.

Samhällsskydd och beredskap, informationsavdelningen, miljöavdelningen och socialavdelningen är mest betydelsefulla i hanteringen av en eventuell skarp händelse. Andra avdelningar kan beröras i viss utsträckning.

Länsstyrelsen kommer att behöva hjälp av Strålsäkerhetsmyndigheten (SSM), Nationella expertgruppen för sanering (NESA), Jordbruksverket och Livsmedelsverket. Det kan även uppstå behov av att nyttja saneringsledare från andra länsstyrelser.

Länsstyrelsens stora insats blir att samordna de centrala myndigheternas beslut och inriktningar till kommunerna.

Länsstyrelsens förmåga att hantera situationen spridning av nukleära ämnen

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☒	☐	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.8.6 Beroenden mellan aktörer

Kommunerna är främst beroende av SSM och Jordbruksverket samt Länsstyrelsen som vidarebefordrar de centrala myndigheternas beslut och inriktningar. Information, mätresurser och saneringshjälp är man beroende av. Vad det gäller sanering finns det inte beredskapslager av resurser. I händelse av olycka måste ansvariga aktörer handla upp nödvändiga resurser på den privata marknaden.

5.8.7 Förslag till åtgärder

En åtgärd för att stärka krisberedskapsförmågan är att förbättra kunskaperna om nukleära ämnen, strålning, sanering och hur livsmedelsproduktionen påverkas med mera. Ytterligare en åtgärd är att införskaffa fler mätinstrument och dosimetrar. Kommunerna bör se över sina avtal som gäller vid krishantering och eventuellt förnya dem.

5.9 Störning i vattenförsörjningen

Följande scenario ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario: Större ledningsavbrott vid känslig punkt på intagsledning under vatten (dykarledning). Lokalt avbrott, 1-2 veckor under juli med 20-25°C.

13 kommuner har analyserat detta scenario.

5.9.1 Allmänt

Vatten är det viktigaste livsmedlet vi har. Man kan klara sig utan mat i flera veckor men bara i ett fåtal dygn utan vatten. I Sverige är vi vana vid att både ha rikligt med vatten och en väl fungerande vattendistribution med få avbrott. Drabbas Sverige av ett längre avbrott är det viktigt att kommuner och andra aktörer har beredskap för att kunna förse sina kommuninvånare/kunder med vatten. Stockholms råvattentäkt är Mälaren, som dessutom förser flera grannlän med vatten. Drabbas samhället av ett längre stopp kan det få allvarliga följd effekter. Ett exempel är smittspridning av olika sjukdomar. Längre avbrott ökar också risken för bräddning, vilket i sin tur ökar risken för negativ miljöpåverkan. Distributionsledningarna är dessutom känsliga och i många fall gamla. Risken för läckage finns alltid och det är inte alltid lätt att komma åt för att reparera. Bara Stockholm Vatten har 1780 kilometer underjordiska rörledningar.

5.9.2 Orsaker till störning av vattenförsörjningen

De vanligaste orsakerna till störning i vattenförsörjning som kommunerna har identifierat är sabotage, sättningar i marken, skalv, avgrävning, sprängarbeten och bristande underhåll. Till detta kan man lägga misstag på grund av den mänskliga faktorn som kan leda till utsläpp. Exempelvis förstör en liter diesel uppemot en miljon liter vatten. Livsmedelsverket (SLV) nämner i sin risk- och sårbarhetsanalys flera andra hot och risker mot vattenförsörjningen, bland annat bristande IT-säkerhet, haverier i infrastrukturer,

olyckor, smittsamma sjukdomar, antagonistisk verksamhet (sabotage och/eller terror) och analyskedjan. Med det sistnämnda menar man att viss kompetens för att upptäcka aktörsbundna CBRN-händelser (till skillnad mot naturliga) saknas inom myndigheten, eftersom aktörsbunden CBRN-händelse kan innebära att det handlar om ämnen som normalt inte finns i livsmedel. Detta innebär att man måste ha en generell och god beredskap för att kunna genomföra analyser.

Det behöver naturligtvis inte vara ett ledningsbrott som orsakar en störning i vattenförsörjningen. Livsmedelsverket (SLV) anser att kontrollen av dricksvatten brister på grund av ett antal punkter. Man säger bland annat att det finns för få utbildade inspektörer och att den offentliga kontrollen av dricksvatten borde få mer resurser. Dessutom är SLV inte nöjda med att 18 av landets kommuner inte rapporterat in kontrollresultat eftersom SLV:s ambition är att samtliga 290 kommuner ska rapportera.

5.9.3 Konsekvenser och följdhändelser

Kommunerna bedömer att de största konsekvenserna vid ett avbrott i vattenförsörjningen blir ett stort hjälpbehov för de drabbade samt stora ekonomiska problem.

Kommunerna kommer att få stora problem med att distribuera nödvatten på grund av det stora antalet människor som kommer att vara i behov av hjälp. Nödvatten är vatten som kommer från reservvattentäkter och distribueras via det vanliga ledningsnätet eller via tankbilar, tåg, provisoriska ledningar etcetera. Tankar och tappställen finns i mycket begränsat antal och tillgången till sådana kommer därför att utgöra en flaskhals. De resurser som finns att ta till från centralt håll är containrar på sammanlagt 250 000 liter som finns utplacerade på tre platser i Sverige – Ljung, Kristinehamn och Sundsvall. SLV har fört diskussioner med mejerier i Tomelilla, Hedemora och Luleå om att leverera vatten på flaska i krissituationer. Flaskvatten har fördelen att det är enklare att hantera logistiskt och att det krävs färre materiella resurser. Distribution av flaskvatten förutsätter dock att transportererna fungerar. I händelse av annan samtidig kris kan det bli svårt att leverera nödvatten på detta sätt. Många kommuner anger också bristfällig kunskap om hur många människor med vårdbehov som bor hemma. Översvämningarna i England sommaren 2007 visade att det var fler människor som behövde hjälp än vad man hade räknat med.

Krisberedskapens grundläggande principer innebär att vattenföretagen är primärt ansvariga för att hantera händelsen. Detta betyder också att de kan komma att drabbas hårt ekonomiskt. Även kommunerna kan drabbas eftersom de antagligen blir tvungna att stå för vissa kostnader i samband med det inträffade. Dessutom kan ekonomiska värden som djurhållning och jordbruk drabbas hårt av en längre störning på sommaren. Även om det är vattenföretagen som drabbas hårdast ekonomiskt drabbar det antagligen också användarna i form av högre avgifter för vattnet.

Länsstyrelsens samlade bedömning är att konsekvenserna för Hjälpbehov och Ekonomi blir stora men måttliga för Människoliv, Hälsa och Miljöskador. Konsekvenserna för Hälsa blir relativt måttliga om inte händelsen förvärras av ytterligare påfrestningar som till exempel ett stopp i transporter eller en omfattande smitta i samhället. Man ska emellertid ha i åtanke att brist på vatten försvårar upprätthållande av personlig hygien och kan leda till spridning av sjukdomar.

Händelsen kan troligen hanteras med de resurser som finns i länet. Översvämningarna i England visar emellertid på en rad faktorer som mycket väl skulle kunna drabba även Stockholm vid ett längre avbrott. I England var kraven för antalet liter per person och dygn 10 liter. Det visade sig att detta inte räckte. I Sverige har SLV rekommenderat 3-5 liter per person och dygn inom några timmar, 10-15 liter per person och dygn inom högst 3 dygn och 50-100 liter per person och dygn inom några månader. Det är oklart om det överhuvudtaget går att leverera så mycket vatten. Skulle man trots allt klara av att leverera sådana volymer är det tveksamt om det är tillräckligt för allmänheten. Det är inte lätt att få folk, som alltid sett god tillgång till vatten som en självklarhet, att ändra på sina vanor.

5.9.4 Krisberedskapsförmåga

Länsstyrelsen bedömer länets samlade förmåga att hantera en störning i vattenförsörjningen som god med vissa brister. Av de tio förmågorna har fem bedömts som hög och fem som medel. Det finns vissa undantag hos några kommuner som bedömer sin förmåga som lägre än genomsnittet. Sammantaget bedöms dock länets kommuner ha en relativt god förmåga att hantera händelsen.

Förmågan är god för uppgifterna Upptäcka, Skapa lägesbild, Besluta och leda, Omhänderta omkomna och Återställa funktion. Avbrottet kommer att upptäckas av såväl vattenleverantörer som abonnenter. Vattenleverantörerna har också rutiner och teknisk utrustning för att snabbt upptäcka avbrott i vattenledningarna. Det finns goda förutsättningar att skapa sig en god lägesbild. Vattenleverantörerna är få och samarbetar sinsemellan. De övningar som genomförts har visat att det finns goda rutiner för kommunikation mellan vattenleverantörer, kommuner, landsting och Länsstyrelse. Rutiner finns också för krishanteringsgrupper och nämnder. Semesterperioder kan emellertid orsaka personalbrist eller svårigheter att kalla in personal till krisledningsorganisationerna. Antalet omkomna kommer förmodligen att vara lågt och länet bör således inte ha större problem att ta hand om avlidna personer. För att minimera antalet dödsfall måste kommunerna ha aktuell kunskap om vilka människor som är i extra stort behov av hjälp, det vill säga äldre och sjuka som inte bor på servicehus eller finns på sjukhus. Motiveringen för att förmågan Återställa funktion bedöms som god är bland annat att samarbete finns mellan berörda aktörer, möjlighet finns att snabbt utbilda vattenprovtagare och att ansvarsförhållanden är tydliga. En osäkerhetsfaktor är uthålligheten eftersom det kan ta upp till 4-6 veckor innan allt är återställt.

Förmågorna Informera, Kommunera och samverka, Rädda/skydda akut hotade individer, Hindra utbredning/spridning och Sörja för hjälpbehövande bedöms vara medel. Kommunerna kan, för att hindra spridning av sjukdomar, ta prover på vatten samt informera allmänheten om vilket vatten som går att använda och hur lång tid det kan tänkas ta innan problemet är åtgärdat. Kommunerna kan också ta reda på tillgången till tankbilar eller andra möjligheter för att nå ut med nödvatten. Länet har en relativt god förmåga att ta hand om utsatta människors hjälpbehov. En anledning till oro är att det i krissituationer ofta visar sig att hjälpbehovet är markant mycket större än vad man har räknat med. Ett annat problem är att kommunerna skiljer sig åt i hur bra man har kartlagt människor med stora hjälpbehov.

En aspekt som även måste beaktas är att alla djurbesättningar som finns i länet kräver stora mängder vatten för att klara sig. En mjölkande ko kan dricka uppemot 100-150 liter vatten en varm sommardag. De flesta aktiva jordbrukarna i länet har egen vattentäkt. Däremot är det mer tveksamt hur andra djurhållare kan tänkas klara av ett längre avbrott, till exempel hästgårdar.

Som ett led i SLV:s ansträngningar med att förbättra kommunernas krisberedskapsförmåga gällande vattenförsörjningen arrangerade man under 2007 och 2008 två övningar. I dessa deltog utöver Länsstyrelsen bland andra SLV, Landstinget, ett antal kommuner, vattenföretag och polisen. Av övningarna kan man dra slutsatsen att ansvarsfördelningen inte är helt klar, trots att det kan vara tydligt i en plan. Sammanfattningsvis kan man säga att ett stort ansvar faller på vattenleverantörerna och kommunerna. Blir påfrestningen för stor för kommunerna kan Länsstyrelsen som regionalt områdesansvarig myndighet bli inblandad, främst gällande samordning av åtgärder och information. SLV har ingen operativ roll men kan bistå med expertis. Informationens betydelse belystes också under övningarna. Crisis Commander är ett verktyg som underlättar informationsspridning mellan inblandade aktörer. Vikten av ensad information till allmänheten betonades också. Det blir svårt att distribuera tillräckligt med nödvatten till samtliga kunder, dels för att det råder brist på utrustning, men också för att det kräver stora personalresurser. I England hade man exempelvis stora problem med vandalisering vid tappställena.

Länets förmåga att hantera störningar i vattenförsörjningen

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☒	☐	☐

5.9.5 Länsstyrelsens förmåga

Länsstyrelsens roll i hanteringen av störningar i vattenförsörjningen är till en början begränsad. Blir konsekvenserna av påfrestningen för stor för kommunerna att hantera kan Länsstyrelsen som regionalt områdesansvarig myndighet bli inblandad, främst gällande samordning av åtgärder och information. Länsstyrelsen bedömer sin förmåga att genomföra dessa uppgifter som god.

Länsstyrelsens egna samhällsviktiga verksamheter påverkas negativt om tillgången till vatten begränsas eller helt försvinner. Dock blir konsekvenserna relativt lindriga då verksamheten inte behöver tillgång till vatten för att driva maskiner eller liknande. Länsstyrelsen bedömer att den kan bedriva verksamhet i obegränsad omfattning även om vattenförsörjningen till dess faciliteter totalt skulle försvinna. Det finns dock problem med att vistas i lokaler utan vattenförsörjning som måste beaktas. Till exempel omöjliggörs spolning av toaletter vilket givetvis ställer till problem om störningen i vattenförsörjningen blir långvarig. Liknande problem är inte omöjliga att lösa, det krävs dock flexibilitet och uppfinningsrikedom.

Länsstyrelsens förmåga att hantera störningar i vattenförsörjningen

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☐	☒

5.9.6 Beroenden mellan aktörer

Kommunerna anger att de är beroende av vattenleverantörerna, åkeriföretagen, grannkommunerna, frivilliga resursgrupper, entreprenörer, räddningstjänsterna, Länsstyrelsen, landstinget, SLV, media, polis, reningsverk, fastighetsägare och laboratorier.

SLV bedömer sin och sektorns förmåga att hantera extraordinära händelser som god med vissa brister. De skriver i sin risk- och sårbarhetsanalys att det är viktigt med privat-offentlig samverkan eftersom beroendeförhållandena inom livsmedels- och dricksvattensektorn är åtskilliga. SLV betonar också beroendet av el, tele och IT samt betydelsen av att i ett tidigt skede informera berörda myndigheter vid livsmedelsburna sjukdomar eller förgiftningar. För att stärka arbetet med att åtgärda brister använder sig SLV av föreskrifter och tillsyn.

5.9.7 Förslag till åtgärder

En kommun har angett att de har möjlighet att aktivera en egen reservvattentäkt. Andra kommuner anger att det finns dubbelmatad ledning till tätort, alternativa intag från Mälaren, sammankoppling mellan Stockholm Vatten och Norrvatten. Andra förslag till åtgärder är inrättande av grundvattentäkter, digitalisering av ledningsnätet, förbättrat underhåll, kompetensutveckling för VA-personal och uppgraderade ledningssystem. Vattenleverantörerna genomför också risk- och sårbarhetsanalyser. Inspektioner genomförs av vattenleverantörerna. Man har infört förbud att gräva i områden som gränsar mot ledningar.

Som förslag till åtgärder för att minimera sannolikheten för och konsekvenserna av ledningsbrott anger kommunerna följande åtgärder:

- byte av ledningar
- anskaffa robustare ledningar
- dubbelmatning av ledningar
- kartläggning av kommunala brunnar
- information från vattenföretagen när man höjer trycket
- säkring av tillgången till reservdelar, kunskap och reparatörer
- undersöka möjligheterna att koppla in vatten från grannkommunerna
- restriktivitet vid utlämning av ritningar över ledningsnätet
- underhåll av reservvattentäkter
- förberedelser för tappställen
- kartläggning av vattenbehovet och upprättande prioriteringslistor
- hindra avgrävning genom spridning av ledningskarta över berörda arbetsområden
- ras- och skredkartering, översvänningskartering
- anlägga utjämningsmagasin för att förebygga bräddning av avloppsvatten
- inarbeta mediapolicy i alla krisplaner
- förbättrat skalskydd vid vattenverken
- förbättrade laboratorierutiner

Utöver kommunernas förslag till åtgärder ser Länsstyrelsen ett behov av att kommunerna även fortsättningsvis erbjuds statligt stöd för att genomföra investeringar i syfte att förbättra robustheten i ledningsnätet. Dricksvatten är grundläggande för liv och inte enbart en inre kommunal angelägenhet. Investeringar gagnar med andra ord hela samhället och inte bara den kommun där de genomförs. Stockholms län har två dominerande vattenleverantörer, Stockholm Vatten och Norrvatten. Dessa två levererar vatten till ett stort antal kommuner och därför går det inte att behandla vatten som en intern kommunal angelägenhet.

Länsstyrelsen vill särskilt uppmana kommunerna att uppdatera sina informationsplaner eftersom en stor och viktig uppgift för kommunerna är att informera allmänheten i krissituationer. Länsstyrelsen ser också en fara i att vattenleverantörerna drar ner på det förebyggande underhållet av ledningarna. Länsstyrelsen vill slutligen poängtera vikten av att ansvarsfördelningen vid krissituationer är tydlig mellan kommun och vattenleverantörer.

5.10 Antagonistisk handling

Följande scenarier ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario 1: Hot om att en bomb skall detonera utanför kommunhuset, kl. 11.00 en vardag.

Scenario 2: En bomb har hittats utanför en skola med lekande barn, kl. 11.00 en vardag.

Scenario 3: Utpressning med bombhot. En "varningsbomb" har redan detonerat vid kommunens största torg (kl. 05.30). Kravet är känt och hotet är att det kommer att smälla på publika platser i kommunen en gång per dygn, kl. 15.00, tills kravet är uppfyllt.

Av 12 inlämnade analyser har tre stycken valt händelse ett, fem stycken händelse två samt fyra stycken händelse tre.

5.10.1 Allmänt

Utifrån den händelserapportering som sker vid polismyndighetens läns-kommunikationscentral kan antalet registrerade bombhot utläsas vilket ger en uppfattning om hur många bombhot som faktiskt äger rum i Stockholms län (se tabellen nedan).

	Jan-Sept								
År	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Antal	168	172	127	133	112	126	115	100	67

5.10.2 Orsaker till antagonistiska handlingar

Tänkbara orsaker är enligt kommunerna bland annat att terrorism som en följd av den ökade globaliseringen, ökad kriminalitet och utpressning kan också vara tänkbara orsaker. Andra tänkbara orsaker är psykisk sjukdom, frustration och hämndbegär från personer som har påverkats negativt av myndighetsbeslut.

5.10.3 Konsekvenser och följdhändelser

Vid en situation som endast innefattar ett ej genomfört hot bedömer kommunerna att de största konsekvenserna blir störningar i transportsystemet till följd av avspärningar. De näringsidkare som bedriver sin

verksamhet innanför eventuella avspärningar kan då också drabbas av ekonomiskt bortfall. Utifrån de givna scenarierna bedöms konsekvenserna för liv och hälsa som obefintliga till måttliga. Det är framförallt psykosocialt omhändertagande som kan bli aktuellt för att förbättra hälsan hos de drabbade. På tätbebyggda platser såsom stora städer får ett bombhot förmodligen förhållandevis stora konsekvenser. Små avgränsade ytor är naturligtvis lättare att evakuera och skydda.

Miljöskadorna har bedömts som måttliga eller obefintliga. Släckvatten vid släckandet av en brand efter en explosion kan ge viss påverkan men generellt bedöms skadorna vara försumbara. Skador på omgivningen kan också uppstå till följd av en explosion.

5.10.4 Krisberedskapsförmåga

Länsstyrelsen bedömer utifrån den analys som kommunerna har gjort att den sammantagna förmågan att hantera händelser motsvarande de analyserade är hög.

Förmågan att Upptäcka och Skapa lägesbild över händelsen bedöms som hög förutsatt att det finns fungerande kanaler mellan kommunerna och polismyndigheten. Enligt kommunerna finns det väl fungerande rutiner för detta genom SOS Alarm. Även förmågan att Besluta och leda bedöms av kommunerna som hög, man påpekar dock att händelsen till största del ägs av polismyndigheten. Man påpekar också att rädsla för att fatta fel beslut, och medias beskrivning av detta, är faktorer som påverkar förmågan Besluta och leda.

Förmågan att Kommunlicera och samverka bedöms utifrån kommunernas analyser vara hög eftersom man anger att det finns etablerade och väl fungerande nätverk för samverkan. Förmågan att Informera bedöms dock vara medelmåttig då kommunerna anser sig sakna resurser och utbildad personal för detta. Vidare anger kommunerna att man i denna situation är beroende av hur polismyndigheten hanterar händelsen.

Förmågan att Rädda/skydda akut hotade individer eller objekt bedöms vara medelgod. Anledningen till detta är att det kan bli fråga om att stänga kommunala anläggningar samt att omfattande evakueringar av människor och verksamhet kan komma ifråga. Kommunerna är i detta läge beroende av att det finns aktuella evakueringsplaner samt tillgång till evakueringsplatser. Detta är något man i allmänhet inte har övat i de analyserade kommunerna. Det kan också finnas behov av psykosociala insatser i flera månaders tid efter en liknande händelse. Förmågan att Sörja för hjälpbehövande bedöms ändå sammantaget vara förhållandevis hög för länet som helhet eftersom en majoritet av kommunerna anger att de har fungerande rutiner samt resurser för att klara av ett utdraget psykosocialt omhändertagande. När det kommer till att Återställa funktion bedöms kommunernas förmåga som hög, det är framförallt störningar i trafikflöden till följd av avspärningar som kan vara tidskrävande.

Länets förmåga att hantera en antagonistisk gärning till exempel ett bombhot

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.10.5 Länsstyrelsens förmåga

Länsstyrelsens roll i hanteringen av en antagonistisk gärning som till exempelvis ett bombhot är till en början begränsad. Bli konsekvenserna av påfrestningen för stor för kommunerna att hantera kan Länsstyrelsen som regionalt områdesansvarig myndighet bli inblandad, främst gällande samordning av åtgärder och information. Länsstyrelsen bedömer sin förmåga att genomföra dessa uppgifter som god.

Ett bombhot mot Länsstyrelsens lokaler skulle givetvis påverka myndighetens samhällsviktiga verksamhet. I händelse att hotet bara är ett hot och inte realiserar blir förmodligen störningen i verksamheten inte långvarig. Bombhot eller liknande handlingar mot offentliga inrättningar påverkar också verksamheten långsiktig. Rädslan bland egen personal och eventuella inskränkningar för besökare kan påverka verksamheten negativt. Länsstyrelsen har inte övat eller förberett en flytt till andra lokaler för att bedriva sin samhällsviktiga verksamhet. Detta är en brist då ett bombhot eller liknande skulle kunna innebära att myndigheten under en längre tid inte kunde använda sina lokaler. Detta till trots gör Länsstyrelsen bedömningen att de flesta av de identifierade samhällsviktiga verksamheterna inom en rimlig tid kan återupptas i en annan lokal.

Länsstyrelsens förmåga att hantera en antagonistisk gärning till exempel ett bombhot

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.10.6 Beroenden mellan aktörer

Som påpekats tidigare lyfter man från kommunernas sida främst fram polismyndigheten som den aktör som har huvudansvaret i dessa scenarion. Således anser kommunerna också att det största beroendet finns till polismyndigheten. Övriga aktörer man behöver samverka med eller har ett beroende till är: Landstinget, media, berörda fastighetsägare samt kollektivtrafikaktörer. Inom den egna organisationen är man i första hand beroende av en fungerande POSOM-verksamhet.

5.10.7 Förslag till åtgärder

En viktig aspekt att belysa är informationsarbetet som under och efter en händelse liknande ett bombhot kan antas få en betydande roll i hanteringen. Vid en liknande händelse är informationsbehovet från allmänheten med största sannolikhet stort. Detta ställer höga krav på aktörernas informationsansvariga. För att kunna förmedla tillförlitlig och korrekt information är kommunikationen mellan krishanterande aktörer ytterst viktig. Länsstyrelsen anser att krishanterande aktörer bör lägga stor vikt vid informationsarbete i planeringsskedet och se över möjligheten till samverkan mellan kommuner och olika aktörer. Ett exempel kan vara att undersöka samarbetsmöjligheter med tolkar, trossamfund med flera.

En åtgärd för att stärka krisberedskapsförmågan är att förbättra kunskaperna om hotbilden vad det gäller hot mot egen personal eller mot den egna organisationen. Ett bra skalskydd och tydliga rutiner om hur hot och våld ska hanteras är viktigt.

Evakueringar av större områden är problematiskt. Kommuner och andra aktörer bör fundera kring hur dessa ska kunna genomföras. Kommunerna bör även fundera på om samhällsviktig verksamhet kan bedrivas på alternativa platser.

Av de av kommunerna föreslagna åtgärder för att mildra konsekvenserna anser Länsstyrelsen att POSOM-arbete är särskilt viktigt att belysa. Det beror på att ett bombhot eller i värsta fall en explosion med flera skadade och omkomna kan få följder för en kommun lång tid efter händelsen. Både direkt vid händelsen och tiden därefter är det psykosociala omhändertagandet av stor vikt. Med tanke på detta kan det vara bra att redan i planeringsskedet se över möjligheten till samverkan mellan kommuner och andra aktörer i arbetet med det psykosociala omhändertagandet.

Utifrån krisledningsförmåga bedöms kriskommunikation vara den åtgärd som kommunerna bör satsa mer på i samverkan med andra aktörer och kommuner.

5.11 Trafikolycka

Följande scenarier ligger till grund för efterföljande analys.

Scenario 1: Krock mellan 1 bil och 1 minibuss (3+7 personer). Vintertid, halka och dimma, Kl. 17.30, rusningstrafik. De drabbade förutsätts vara invånare i er kommun.

Scenario 2: Krock mellan en lastbil och en fullsatt buss (1+50 personer). Lastbilen välter och blockerar körbanan. Bussen far ner i ett dike och blir liggandes på sidan. Vintertid, halka och dimma, Kl. 17.30, rusningstrafik.

Scenario 3: Seriekrock med 50 bilar och två fullsatta bussar inblandade (ca 70 +100 personer). Vintertid, halka och dimma. Kl. 17.30 rusningstrafik.

Nio kommuner har analyserat situationen. Fyra kommuner har valt scenario 2, Två kommuner har valt scenario 3 där båda har utnyttjat möjligheten att anpassa scenariot efter egna önskemål och kommunens vägnät. En kommun har skrivit ett eget scenario. Två kommuner har inte angett vilket scenario de har valt.

5.11.1 Allmänt

Samhället har genom åren byggt upp ett stort beroende av att använda sig av bil för att tillgodose transportbehovet och bilen är en av de saker som människor har svårast att tänka sig att vara utan. Därför kommer vi, oavsett om vi vill det eller inte, att få leva med att det finns många bilar på våra vägar ett bra tag framöver. Förutom att vägtrafiken har en negativ påverkan på miljön är den också orsak till många dödsfall och mänskligt lidande i form av invalidisering och sorg för både drabbade och anhöriga. På sin hemsida kallar Vägverket vägolyckor för en folkhälsosjukdom eftersom ca 500 personer dör i trafiken varje år. Södertörns brandförsvarsförbund anger att trafikolyckor är den största orsaken till döda och skadade som de rycker ut till. Förutom privatbilismen går många av landets godstransporter till eller från Stockholm, vilket medför ett stort tryck på länets transportleder.

5.11.2 Orsaker till trafikolycka

De orsaker till trafikolycka som kommunerna identifierat är bland andra dimma, dåliga däck, förare och miljön i bussen, halka, sjukdom hos chaufför, dåligt väder, mänskliga faktorn, dåliga bromsar, vårdslöshet i trafiken, vägslag, tekniska problem på bussen, brist på förare, underdimensionerade vägar, höga hastigheter och rusningstrafik.

Länsstyrelsen bedömer att de mest troliga orsakerna är osäker väg, dåliga väderförhållanden, t.ex. dimma, regn (risk för vattenplaning) etc., vägslag, dåliga däck och stressad arbetsmiljö för busschaufförer. Vägverket gjorde 2008 en djupstudieanalys av olyckor med tung lastbil. I analysen skriver man att nya personbilar är bättre på att undvika olyckor och på att minska skadekonsekvenserna när olyckan väl är ett faktum tack vare högre säkerhet.

Länsstyrelsens bedömer att kommunerna har god kännedom om tänkbara orsaker till större trafikolyckor som det här är frågan om.

5.11.3 Konsekvenser och följdhändelser

En stor trafikolycka får måttliga konsekvenser för hela länet. Till skillnad från ett större elavbrott eller en pandemisk influensa är en trafikolycka i regel statistisk. Sannolikheten för att den får spridning som på allvar riskerar att utsätta samhället för en svår påfrestning är väldigt liten. Ingen av kommunerna har dessutom i sina scenariers haft med att lastbilen inblandad i olyckan är lastad med farligt gods. Däremot kan det bli så att olyckan får stora konsekvenser för enskilda kommuner, till exempel om olyckan innebär många omkomna. Detta gäller särskilt för mindre kommuner. Den allvarligaste konsekvensen, efter skadade och dödsfall, bör sannolikt bli att stora trafikproblem uppstår när räddningsinsatsen och efterföljande uppröjningsarbete genomförs. Många trafikanter kan fastna i köer och kan behöva tas om hand med mat och dryck samt eventuell transport från området kring olyckan.

Många personer kommer att behöva professionell sjukhusvård efter en stor trafikolycka och sjukhusen kommer att bli tung belastade under timmarna som följer på olyckan. Kommunerna och Länsstyrelsen gör emellertid bedömningen att länets sjukvårdsinrättningar har kapacitet för att ta hand om dessa människor på ett tillfredställande sätt. Detsamma gäller för kommunernas kapacitet att ta hand om de som inte är i behov av sjukhusvård men som däremot behöver mat, dryck, husrum, alternativa transporter, stödsamtal och dylikt. Konsekvenser för miljö bedöms som minimala eftersom ingen kommun har angett att lastbilen är lastad med farligt gods. Inte heller bedöms händelsen påverka samhället ekonomiskt då de flesta kommuner anger att de kan hantera olyckan inom ordinarie budget.

Den följdhändelsen som kommunerna identifierat är störning i transportsystem och livsmedelsförsörjning. Spridning av kemiska ämnen nämns också men då framför allt om lastbilen skulle vara lastad med farligt gods, vilket inte nämns i scenarierna. Ytterligare en orsak till denna följdhändelse är om läckage av diesel eller olja skulle inträffa, även om det då troligtvis skulle vara en begränsad mängd.

Länsstyrelsen bedömer att den mest troliga följdhändelsen är stora störningar i transportsystemet på grund av händelsens art. Övriga följdhändelser bedöms som mycket måttliga. Länsstyrelsen vill tydliggöra att bedömningen avser samhället i stort för naturligtvis blir händelsen en stor mänsklig tragedi för anhöriga till omkomna och skadade. Händelsen kan också vara svår att hantera för mindre kommuner då behovet av psykosocial hjälp kan vara stort, i synnerhet när skolbarn är inblandade i olyckan.

5.11.4 Krisberedskapsförmåga

Länsstyrelsen bedömer att den sammantagna krisberedskapsförmågan är hög vid en större olycka som potentiellt kan påverka delar av länet. Grunden för bedömningen är att flera av de studerade förmågorna når upp till hög nivå. Detta gäller framför allt förmågorna att Upptäcka, Skapa lägesbild, Besluta och leda, Kommunicera och samverka, Rädda/skydda akut hotade individer eller objekt och att Sörja för hjälpbehövande. Förmågan att Informera ligger på medelnivå. För förmågan Hindra utbredning/spridning har kommunerna utgått från olika premisser vid bedömningen. Ett antal kommuner anser att de inte behöver ha förmåga att Hindra utbredning/spridning eftersom olyckan är statisk och att det inte är en kommunal uppgift att Hindra utbredning/spridning av händelsen. Andra kommuner bedömer samma förmåga utifrån ett informationsperspektiv som behövs för att hindra att felaktig information eller grundlösa rykten sprids. De anger också att man kan begränsa spridning av negativa konsekvenser genom ett snabbt psykosocialt omhändertagande för att undvika framtida psykisk ohälsa. Länsstyrelsen bedömer länets förmåga att Hindra utbredning/spridning som god med vissa brister.

Länets förmåga att hantera en större trafikolycka

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☐	☒

5.11.5 Länsstyrelsens förmåga

Länsstyrelsens roll i hanteringen av en större trafikolycka inom länet är begränsad. Det kan finnas behov av samordning vad det gäller informationsinsatser eller stöd till berörda parter. Möjligen kan också myndigheten förse regeringen eller andra centrala myndigheter med information om utbredning med mera. Länsstyrelsens bedömer sig ha en god förmåga att utföra liknande uppgifter.

Länsstyrelsens förmåga att hantera en större trafikolycka

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☐	☒

5.11.6 Beroenden mellan aktörer

Kommunerna är i hög grad beroende av sina egna funktioner som POSOM, gatukontor, krisledningsorganisationer, etc. De lyfter också fram att de är beroende av media, polis, sjukvård, räddningstjänst, grannkommuner, Vägverk, transportföretag (exempelvis bussbolag), trossamfund, kulturföreningar, entreprenörer för miljösanering, frivilligorganisationer och Länsstyrelsen.

5.11.7 Förslag till åtgärder

För att minska sannolikheten för en större trafikolycka har kommunerna genomfört åtgärder som syftar till att öka trafiksäkerheten, till exempel cirkulationsplats, farthinder, mötesfri väg, etcetera. Man ser också till att löpande underhålla vägarna och vissa kommuner anger att de har beredskap för halka och att trafiksäkerhetskameror har satts upp.

För att minska sannolikheten för en större trafikolycka föreslår kommunerna preventiv halkbekämpning, farthinder, hastighetsbegränsningar, säkerhetsbälte på bussar, differentierade hastighetsskyltar, ombyggnad av farliga vägsträckor samt alkolås för tunga fordon och personbilar.

Bland de av kommunerna föreslagna åtgärder för att mildra konsekvenserna anser länsstyrelsen att POSOM-arbete är särskilt viktigt att belysa. Det beror på att en större olycka med flera skadade och omkomna kan få följder för en kommun lång tid efter händelsen, särskilt i en liten kommun. Både direkt vid händelsen och tiden därefter är det psykosociala omhändertagandet av stor vikt. Det kan antas att det krävs stora resurser för att tillfredsställande hantera alla drabbade vid en stor trafikolycka. Därför kan det vara bra att redan i planeringsskedet se över möjligheten till samverkan mellan kommuner och andra aktörer.

En annan viktig aspekt att belysa är informationsarbetet som efter en stor olycka kan antas få en betydande roll i hanteringen. Alla kommuner tar upp denna viktiga förmåga och vissa kommuner anser också att det går att hindra spridning av olycka genom ett effektivt informationsarbete. Efter en masskadeolycka är informationsbehovet från allmänheten med största sannolikhet stort, vilket ställer höga krav på aktörernas informationsansvariga. För att kunna förmedla tillförlitlig och korrekt

information är kommunikationen mellan krishanterande aktörer ytterst viktig. Länsstyrelsen anser att krishanterande aktörer bör lägga stor vikt vid informationsarbetet i planeringsskedet och se över möjligheten till samverkan mellan kommuner och olika aktörer. Ett exempel kan vara att undersöka samarbetsmöjligheter med tolkar, trossamfund med flera.

5.12 Störning i fjärrvärmeförsörjningen

Följande scenarier ligger till grund för denna analys.

Scenario 1: Fjärrvärmeavbrott i hela kommunen under 3 dygn. Vintertid ca -15°.

Scenario 2: Fjärrvärmeavbrott i hela kommunen under 1 vecka. Vintertid ca -15°.

Av 10 inlämnade analyser har fyra kommuner valt scenario 1, fyra kommuner scenario 2 och två kommuner har inte angett vilket scenario man utgått ifrån.

5.12.1 Allmänt

Ett längre avbrott i fjärrvärmeförsörjningen under kalla vintermånader skulle innebära stora påfrestningar på länet och dess befolkning. Konsekvenserna kommer visserligen med något dygns fördröjning, men när de väl kommer kan de bli mycket kännbara.

Fjärrvärme och el har i stor utsträckning ersatt olja för uppvärmningsbehov. Numera svarar fjärrvärmeförbrukningen för drygt femtio procent av värmemarknaden och övervägande delen av länets tätorter värmeförsörjs genom fjärrvärme. De flesta värmeverken kan använda olika typer av bränslen. Biobränslen står för drygt hälften av bränsletillförseln.

En grundläggande förutsättning för fjärrvärmeförsörjningen är en fungerande elförsörjning vid värmeproduktionsanläggningar, fjärrvärmedistributionssystem och hos abonnenter i fastigheterna.

5.12.2 Orsaker till störning i fjärrvärmesystem

De orsaker till avbrott i fjärrvärmeförsörjningen som kommunerna har identifierat är framför allt elavbrott, sabotage, tekniska fel och brand i fjärrvärmeanläggning.

Som mest kritiskt för fjärrvärmeförsörjningen framstår störningar som drabbar elförsörjningen. Elavbrott kan samtidigt drabba såväl produktion som distribution och kundernas möjlighet att ta emot fjärrvärme.

Sabotage kan åstadkommas genom till exempel sabotage mot produktionsanläggningar eller ledningsnät. Men sabotagerisk kan också finnas inom anläggningar. Detta är svårt att skydda sig mot - sabotage kan utföras av egen personal, som känner till känsliga punkter där också små insatser kan åstadkomma stor skada och slå ut stora delar av produktionen.

Tekniska fel kan inträffa i en fjärrvärmeanläggning, men enligt expertisen knappast så att det drabbar hela produktionsförmågan eller hela distributionssystemet.

Bland det värsta som kan hända i produktionsanläggningar för fjärrvärme är stora haverier av viktiga maskindelar som pannor, matarvattentankar, turbiner eller generatorer. Detta kan medföra långa reparationstider och ge följdskador på andra delar av systemet. Sannolikheten för att detta ska hända är dock enligt branschens bedömning mycket låg.

En brand i en fjärrvärmeanläggning kan givetvis också inträffa. Särskilt svårsläckt kan en brand i bränslelager vara. Vid de flesta fjärrvärmeverk finns flera alternativa möjligheter att producera värme. Produktionen kan därför ändå fortgå, om än med minskad kapacitet.

5.12.3 Konsekvenser och följdhändelser

Konsekvenserna av ett avbrott i fjärrvärmeförsörjningen vintertid från tre dygn upp till en vecka bedöms sammantaget som måttliga. Eftersom fjärrvärmenäten är koncentrerade till tätorterna är det i första hand dessa områden som drabbas.

Det är inte troligt att några dödsfall orsakas direkt av själva avbrottet. Möjligen skulle någon enstaka äldre eller sjuk person kunna avlida som en konsekvens av avbrottet.

Inte heller bedöms avbrottet orsaka stora konsekvenser för människors hälsa. På sin höjd kommer enstaka personer att drabbas av svåra skador.

Däremot bedöms hjälpbehovet bli något större. Det är framförallt äldre, sjuka och barn som kan komma att behöva hjälp med omflyttning, värme och mat med mera. Det stora flertalet kommer förmodligen att klara sig på egen hand.

De ekonomiska konsekvenserna av ett avbrott i fjärrvärmeförsörjningen bedöms bli måttliga. Såväl samhället i stort som privata aktörer kommer att drabbas av ökade kostnader. Länsstyrelsen bedömer att de ökade kostnaderna i vissa fall kan bli kännbara men överkomliga.

Ett avbrott i fjärrvärmeförsörjningen bedöms inte orsaka några miljökonsekvenser.

De mest troliga följdhändelserna som kommunerna och Länsstyrelsen identifierat är störning i elförsörjningen, störning i vattenförsörjningen, spridning av smitta samt ökad kriminalitet.

Om fjärrvärmen slås ut kommer människor troligen att använda alternativa värmekällor för uppvärmning. Detta innebär en hög belastning på elnätet, som då i värsta fall kan slås ut. Det är därför viktigt att informera invånarna om att detta kan hända och uppmana till restriktiv elanvändning.

Vattenförsörjningen kan drabbas om vattenledningar fryser sönder.

Spridning av smitta kan öka när varmvatten saknas och det kan bli problem med hygien. Smittorisken ökar också när man samlar många människor i värmestugor eller motsvarande under vinterhalvåret, då luftburna smittor är vanliga.

Många bostäder och lokaler har förmodligen lämnats tomma. Därmed ökar risken för inbrott och plundring. Även risken för bränder ökar. Människor kommer troligen att försöka värma upp sina bostäder på alternativa sätt, till exempel med levande ljus, grillar, ugnar. Detta innebär ett ökat tryck på räddningstjänsterna.

5.12.4 Krisberedskapsförmåga

Länsstyrelsen bedömer att länets sammantagna förmåga att hantera en störning i fjärrvärmeförsörjningen är hög. Detta bygger på inkommet material från kommunerna samt Länsstyrelsens egen uppfattning.

Kommunerna har i sina analyser angett att förmågorna att Upptäcka, Skapa lägesbild, Besluta och leda, Informera, Kommunicera och samverka samt Rädda och skydda akut hotade individer eller objekt är hög.

Förmågan att Upptäcka avbrott i fjärrvärmeförsörjningen bedöms som hög med tanke på fjärrvärmeföretagens dygnetruntbereidskap och väl utvecklade informationsrutiner. Dessutom upptäcker den enskilde snabbt att värme och varmvatten försvunnit.

Förmågan att Skapa en lägesbild bedöms som hög beroende på att fjärrvärmeleverantörerna snabbt kan lämna information om vad som inträffat, avbrottets omfattning, längd med mera.

Kommunerna har väl utbildade och övade krisledningsorganisationer samt planer och rutiner för extraordinära händelser. Bland annat finns informationsplaner och väl inarbetade rutiner och kanaler för informationsinsatser. Kommunerna har också en väl utvecklad samverkan med andra berörda aktörer till exempel genom lokala krishanteringsråd. Med hänsyn till detta bedöms förmågorna att Besluta och leda, Informera samt Kommunicera och samverka som hög.

Även förmågan att Rädda/skydda akut hotade individer eller objekt bedöms som hög med tanke på att antalet akut hotade individer/objekt är begränsat och att kommunerna har goda resurser och förutsättningar att bistå dem som drabbas akut - äldre och sjuka.

Beträffande förmågorna att Hindra utbredning och spridning, Sörja för hjälpbehövande samt Återställa funktion har kommunerna sammantaget bedömt sin förmåga som medel. Flera kommuner anser att det är fjärrvärmeleverantörerna som i första hand är ansvariga för hindra en utbredning/spridning av avbrottet. Man är däremot beredd att lindra konsekvenserna av avbrottet vad gäller liv och hälsa genom att bistå med omflyttning, anordna värmestugor, erbjuda varm mat och så vidare. Kommunerna uppger att man särskilt kommer att prioritera äldre, sjuka och barn.

Att Återställa funktion och återgå till det normala igen efter ett fjärrvärmeavbrott kan dra ut något på tiden. Det gäller exempelvis återtransport av evakuerade människor, återställande av värmestugor, reparationer av skadade byggnader och rörledningar med mera.

Länets förmåga att hantera en störning i fjärrvärmeförsörjningen

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.12.5 Länsstyrelsens förmåga

Hela Länsstyrelsen kommer att drabbas eftersom fastigheten är beroende av fjärrvärme. Efter ett par dygn börjar lokalerna att bli så pass utkylda att det blir problem att bedriva verksamhet. Så många som möjligt bör ges möjlighet att arbeta hemifrån, om inte värmeförsörjningen är utslagen även där. På sikt kommer det troligen att bli omöjligt att arbeta inom Länsstyrelsens lokaler. Länsstyrelsens krishanteringsorganisation bör försöka arbeta så länge som möjligt i ordinarie lokaler, men möjligheterna till omlokalisering måste skyndsamt undersökas.

Länsstyrelsens roll i hanteringen av störning i fjärrvärmeförsörjningen blir till en början begränsad. Blir konsekvenserna av påfrestningen för stor för kommunerna att hantera kommer Länsstyrelsen som regionalt områdesansvarig myndighet bli inblandad, främst vad gäller samordning av åtgärder och information. Länsstyrelsen bedömer sin förmåga att genomföra dessa uppgifter som god men med vissa brister, med hänsyn till svårigheterna att verka i ordinarie utkylda lokaler.

Länsstyrelsens förmåga att hantera en störning i fjärrvärmeförsörjningen

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

5.12.6 Beroenden mellan aktörer

Samtliga kommuner som analyserat händelsen har i stort sett angett samma typ av beroenden.

Dessa är media, fjärrvärmeleverantörer, bostadsföretag, transportföretag, entreprenörer, räddningstjänst, polis, sjukvård, frivilligorganisationer, Länsstyrelsen och inte minst andra kommuner.

Flertalet kommuner uppger att man har avtal med FRG (Frivilliga resursgruppen) och olika entreprenörer.

5.12.7 Förslag till åtgärder

Kommunerna har inte angett några direkta förslag till åtgärder. Man anser att det är fjärrvärmeleverantörerna som har möjlighet att vidta förebyggande åtgärder exempelvis genom redundans i systemet, rundmatning, förbättrat skalskydd och ökad bevakning vid de viktigaste anläggningarna samt anskaffning av reservkraft.

En åtgärd, som några kommuner har föreslagit för att stärka sin egen krisberedskapsförmåga är att inventera vilka fastigheter i kommunen som inte är beroende av fjärrvärme. Detta är av betydelse för planeringen av värmestugor, omflyttning med mera.

Länsstyrelsens bedömning är att leveranssäkerheten inom fjärrvärmeförsörjningen i länet är god. Fjärrvärmeföretagen arbetar kontinuerligt med att förbättra säkerheten.

Några längre avbrott med allvarliga konsekvenser har hittills inte inträffat i länet.

För att ytterligare förbättra leveranssäkerheten förslår Länsstyrelsen att de viktigaste produktionsanläggningarna förses med alternativa matningsvägar för elförsörjningen. För att begränsa sabotagerisken bör alla större produktionsanläggningar göras till skyddsobjekt enligt lagen om skydd för samhällsviktiga anläggningar. Många anläggningar är skyddsobjekt redan i dag, men inte alla. Dessutom byggs nya värmekraftverk som direkt bör förklaras som skyddsobjekt.

Bilagor

Bilaga 1 Förmågebedömning 2009

Bilaga 2 Faktablad om IBERO

MISSIV

Datum
2009-11-16

Beteckning
450-08-100857

Regeringskansliet
Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Länsstyrelsens förmågebedömning 2009

Länsstyrelsen i Stockholms Län översänder förmågebedömning enligt Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) hemställan (Dnr 2009-9423).

Länsstyrelsen anser att förmågebedömningar i grunden är ett bra verktyg för att på längre sikt utvärdera krisberedskapen i länet. Vi ser dock att vi behöver längre tid på oss för att bedömningarna utifrån scenarierna ska vara förankrade bland krisberedskapsaktörerna i länet. Länsstyrelsen anser att det vore olyckligt, om bedömningar av förmåga gjorda på bristfälligt underlag, kommer att ligga till grund för inriktningen av krisberedskapen samt planering för åtgärder.

Länsstyrelsen är positiv till de indikatorer som MSB har utformat och menar att arbetet med bedömningarna har underlättats väsentligt. Länsstyrelsen anser att risk- och sårbarhetsanalyser och förmågebedömningar i framtiden borde innefattas i ett och samma dokument och redovisning.

Vad det gäller bedömningen av IT-relaterad störning har Länsstyrelsen valt att inte förmågebedöma länet i sin helhet utan bara gjort en bedömning av myndighetens egen förmåga. Anledningen är att Länsstyrelsen inte har haft möjlighet att ta in underlag för att göra en tillräckligt kvalitativ bedömning.

Hans O Spets
Försvarsdirektör

Kopia

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap – endast digitalt

Inom Länsstyrelsen

Länsledningen – endast digitalt

Informationschefen – endast digitalt

Samhällsskydd och beredskap – endast digitalt

Postadress

Länsstyrelsen i Stockholms län
Samhällsskydd och beredskap
Box 22067
104 22 STOCKHOLM

Besöksadress

Hantverkargatan 29

Telefon

08-785 40 00 (vxl)

Fax

E-post/webbplats

beredskap.stockholm@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Förmågebedömning 2009

SCENARIER

1. Influensapandemi
2. Störningar i de finansiella systemen
3. IT-relaterad störning

Myndighetens förmåga

Svar på vissa av de indikatorer som är i stort sett oberoende av händelse

Oavsett om er förmåga på någon av nedanstående indikatorer förändrats sedan föregående års redovisning, vill vi att ni kommenterar detta i kommentar - rutorna nedan.

Leda, samverka och informera

Påverkar krishanteringsförmågan

- Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen
- Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet
- Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid
- Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet.
- Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information

Länsstyrelsens krisledning

Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen?

Krisledningsplanen upphävdes vid årets början och ersattes tills vidare av Krishanteringsplanen för Länsstyrelsen i Stockholms län utkast 1 och avses fortlöpande prövas och revideras under året och fastställas så snart som möjligt. Planen är känd inom krishanteringsorganisationen samt inom myndighetens ledning.

Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet?

Länsstyrelsens krishanteringsorganisation har under årets gång utbildats och övats delvis med anledning av ordförandeskapet i EU. Länsstyrelsen har en krishanteringsorganisation som består av personal från avdelningen samhällsskydd och beredskap, informationsenheten, länsveterinärenheten samt viss personal från miljö- och socialavdelningarna och IT-enheten. Krishanteringsorganisationen leds av länsledningen.

Länsstyrelsens krishanteringsorganisation är bland annat utbildad i stabsmetodik, Räddningsverkets integrerade beslutsstöd för skydd mot olyckor, CBRN (kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära ämnen) samt i Webbaserat informationssystem (WIS). Länsstyrelsen deltar löpande i övningar vilket borgar för att organisationen har en grundläggande förmåga att hantera kriser av olika slag. Länsstyrelsen ordnar årligen en regional samverkanskurs. Länsstyrelsen har en tjänsteman i beredskap med uppgift att initiera och samordna det inledande arbetet för att upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga kriser som berör länet. Funktionen tjänsteman i beredskap har under året utbildats ytterligare och diskussioner för att utveckla funktionen pågår.

Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid?

Organisationen kan verka, dock i begränsad omfattning, dygnet runt under en veckas tid. Länsstyrelsens krishanteringsorganisation har fortsatt att utvecklas under 2009. Under 2008 byggdes en ny ledningsplats i Länsstyrelsens konferenslokaler. Reservkraft finns. Länsstyrelsen har tillgång till WIS och ca 30 personer i krishanteringsorganisationen är utbildade i systemet. Länsstyrelsen är även ansluten till kommunikationssystemet Rakel och Samverkanswebben.

Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet?

Länsstyrelsen deltar frekvent i samverkansövningar och har därmed ett stort nätverk inom krisberedskapssystemet. Under 2009 har arbetet med det regionala rådet för samhällsskydd och beredskap fortsatt att utvecklas. Utvecklingen av rådet syftar bland annat till att Länsstyrelsen ska utveckla sin roll som geografiskt områdesansvarig myndighet. Exempel på samverkansaktiviteter som varit aktuella under 2009 är EU-ordförandeskapet, arbetet med Samverkanscentral Stockholm samt arbetet med den nya influensan. Länsstyrelsen har även aktivt medverkat i arbetet med ÖSAM och är år 2010 ordförandelän.

Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information?

Internt informerar Länsstyrelsen framförallt via intranät och e-post.

Rutiner för information i krishanteringssammanhang finns i krishanteringsorganisationens planverk, framförallt i "Riktlinjer för kriskommunikation".

Externt informerar Länsstyrelsen via den externa webbsidan. På webbplatsen har Länsstyrelsen möjlighet att länka allmänhet och media vidare till andra myndigheter och till den nationella portalen för krisinformation.

Länsstyrelsens informationsavdelning ingår i krishanteringsorganisationen och kallas in vid behov.

	Ja	Delvis	Nej
Leda, samverka och informera	☒	☐	☐

Kryssa ja om myndigheten uppfyller samtliga av indikatorns komponenter. Kryssa delvis om endast vissa av komponenterna är uppfyllda. Kryssa nej om ingen komponent finns. Observera att kryssen endast är en summering. Beskriv även indikatorn med samtliga komponenter i textrutan ovan.

Reservkraft

Påverkar krishanteringsförmågan och förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns testad reservkraft med uthållighet om minst en vecka

Det finns testad reservkraft med uthållighet om minst en vecka?

Länsstyrelsen har en godtagbar förmåga beträffande försörjning med elkraft. Det finns bara en matning in till Länsstyrelsens förvaltningsbyggnad men hela Länsstyrelsen kan strömförsörjas med reservkraft. Det finns två reservkraftaggregat. Uthålligheten beräknas till sju dygn. Reservkraftaggregaten provkörs regelbundet 1 ggr/månad.

	Ja	Delvis	Nej
Reservkraft	☒	☐	☐

Kryssa ja om myndigheten har testad reservkraft till de samhällsviktiga verksamheterna med uthållighet om minst en vecka. Kryssa delvis om det t.ex. finns reservkraft men inte bränsle för sju dygn. Kryssa nej om ingen reservkraft finns för myndighetens verksamhet. Observera att kryssen endast är en summering. Beskriv även indikatorn med samtliga komponenter i textrutan ovan.

Möjlighet att flytta samhällsviktig verksamhet till annan plats

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns genomförda förberedelser på den alternativa platsen
- Flytt av verksamhet till alternativ plats är övad

Det finns genomförda förberedelser på den alternativa platsen?

Nej

Flytt av verksamhet till alternativ plats är övad?

Nej

Länsstyrelsen bedömer att majoriteten av den samhällsviktiga verksamheten på myndigheten är av sådan art att den går att utföra på annan plats om förutsättningarna kräver detta. Dock är detta inte övat.

	Ja	Delvis	Nej
Möjlighet att flytta verksamheten	☐	☒	☐

Kryssa ja om myndigheten har övat och förberett flytt av de samhällsviktiga verksamheterna. Kryssa delvis om möjlighet till flytt finns men den inte är övad eller förberedd. Kryssa nej om ingen möjlighet finns att flytta verksamheten. Observera att kryssen endast är en summering. Beskriv även indikatorn med samtliga komponenter i textrutan ovan.

Larm

Påverkar krishanteringsförmågan

- Det finns övade larmrutiner
- Det finns utbildad och övad tjänsteman in beredskap (TiB) som är bemannad 24 timmar per dygn, 365 per år

Det finns övade larmrutiner Ja
Det finns utbildad och övad tjänsteman in beredskap (TiB) som är bemannad 24 timmar per dygn, 365 per år Ja

	Ja	Delvis	Nej
Larm	☒	☐	☐

Kryssa ja om myndigheten har övade larmrutiner samt utbildad och övad TiB ständigt under året. Kryssa delvis om endast vissa av komponenterna är uppfyllda. Kryssa nej om ingen av komponenterna finns. Observera att kryssen endast är en summering. Beskriv även indikatorn med samtliga komponenter i textrutan ovan.

Sektorns eller länets förmåga

Svar på vissa av de indikatorer som är i stort sett oberoende av händelse

Oavsett om er förmåga på någon av nedanstående indikatorer förändrats sedan föregående års redovisning, vill vi att ni kommenterar detta i kommentar - rutorna nedan.

Bedömningen av länets förmåga är avgränsad till kommunerna. Anledningen är att Länsstyrelsen inte har tillräcklig kunskap om andra samhällsviktiga verksamheters förmåga. Aktörerna i länet är många till antalet vilket gör en bedömning av den samlade förmågan mycket svår att genomföra.

Leda, samverka och informera

Påverkar krishanteringsförmågan

- Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen
- Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet
- Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid
- Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet

▪ **Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen**

Av länets 26 kommuner har 25 kommuner angivit att de har krisledningsplaner eller motsvarande, 19 av kommunerna har antagna planer för extraordinära händelser och 23 har informationsplaner.

▪ **Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet**

2008

16 krisledningsnämnder i kommunerna är/var utbildade för sin uppgift.

11 genomförda övningar för krisledningsnämnder.

16 genomförda övningar på tjänstemanna staber

15 genomförda övningar på informationsfunktionerna.

4 kommuner har inte genomfört någon övning

2009

Planeras 21 övningar för krisledningsnämnderna

25 för tjänstemannastaberna

22 för informationsfunktionerna

0 kommuner planerar att inte öva alls.

▪ **Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid**

MSB verkar för att stödja kommunerna i deras arbete att förbättra möjligheterna till effektiv och säker ledning vid extraordinära händelser. Sådana förberedelser innebär också att ledningsförmågan vid svåra påfrestningar på samhället kan ökas. MSB bidrar, med max 50 %, till investeringar i tekniska förstärkningsåtgärder som ökar den kommunala ledningsförmågan vid en extraordinär händelse. Stödet riktar sig till kategorierna:

- Lokaler
- Strömförsörjning
- Telefoni
- Data/IT
- Övrigt samband

Enligt uppgift från 2008 ser läget ut som följer:

Av Stockholms läns 26 kommuner är 4 klara med förstärkningsåtgärderna. Åtgärder pågår i 3 och 1 väntar på beslut från MSB. 12 av länets kommuner har inte börjat med åtgärder medan 3 är i uppstartningsfasen. I 3 kommuner har inte ett beslut fattats i ärendet.

Det ska i detta sammanhang understrykas att det kan ha vidtagits åtgärder tidigare än 1999 som inte finns med i MSB:s material. Länsstyrelsens slutsats är att inte alla kommuner i Stockholms län disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid.

▪ **Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet**

Under 2008 genomförde 7 av kommunerna samverkansövningar. 2009 planerar 9 kommuner samverkansövningar. 15 av kommunerna hade 2008 ett krishanteringsråd eller motsvarande. I dessa råd finns utöver kommunerna aktörer som polis, landsting, näringsliv, trossamfund samt frivillig organisationer representerade.

▪ **Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information**

23 av länets kommuner har en informationsplan.

	Ja	Delvis	Nej
Leda, samverka och informera	☐	☒	☐

Kryssa ja om sektorn eller länet uppfyller samtliga av indikatorns komponenter. Kryssa delvis om endast vissa av komponenterna är uppfyllda. Kryssa nej om ingen komponent finns. Observera att kryssen endast är en summering. Beskriv även indikatorn med samtliga komponenter i textrutan ovan.

Reservkraft

Påverkar krishanteringsförmågan och förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns testad reservkraft med uthållighet om minst en vecka

Enligt en rapport från KBM baserat på en enkätundersökning beträffande robustheten i den kommunaltekniska försörjningen bedöms Stockholms läns kommuner ha en bristfällig reservkraft till prioriterade fastigheter. Med prioriterade fastigheter menas till exempel reningsverk, ledningsplats, räddningstjänstens lokaler och särskilda boenden Länsstyrelsen bedömer att länets kommuner delvis har en tillfredsställande reservkraft till samhällsviktig verksamhet.

	Ja	Delvis	Nej
Reservkraft	☐	☒	☐

Kryssa ja om sektorn eller länet har testad reservkraft till de samhällsviktiga verksamheterna med uthållighet om minst en vecka. Kryssa delvis om det t.ex. finns reservkraft men inte bränsle för sju dygn. Kryssa nej om ingen reservkraft finns för sektorns eller länets verksamhet. Observera att kryssen endast är en summering. Beskriv även indikatorn med samtliga komponenter i textrutan ovan.

Möjlighet att flytta samhällsviktig verksamhet till annan plats

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns genomförda förberedelser på den alternativa platsen
- Flytt av verksamhet till alternativ plats är övad

Det finns genomförda förberedelser på den alternativa platsen?

Länsstyrelsen har inte tillräckligt med underlag för att kunna göra en bedömning av detta.

Flytt av verksamhet till alternativ plats är övad?

Länsstyrelsen har inte tillräckligt kunskap för att kunna göra en bedömning om detta.

Länsstyrelsen bedömer att det delvis går att flytta samhällsviktig verksamhet till alternativa platser.

Länsstyrelsen kan dock inte närmare bedöma huruvida detta är förberett och övat.

	Ja	Delvis	Nej
Möjlighet att flytta verksamheten	☐	☒	☐

Kryssa ja om sektorn eller länet har övat och förberett flytt av de samhällsviktiga verksamheterna. Kryssa delvis om möjlighet till flytt finns men den inte är övad eller förberedd. Kryssa nej om ingen möjlighet finns att flytta verksamheten. Observera att kryssen endast är en summering. Beskriv även indikatorn med samtliga komponenter i textrutan ovan.

Larm

Påverkar krishanteringsförmågan

- Det finns övade larmrutiner
- Det finns utbildad och övad tjänsteman in beredskap (TiB) som är bemannad 24 timmar per dygn, 365 per år

Det finns övade larmrutiner?

Länsstyrelsen bedömer att det finns övade larmrutiner i majoriteten av länets kommuner.

Det finns utbildad och övad tjänsteman in beredskap (TiB) som är bemannad 24 timmar per dygn, 365 per år?

Det finns en TiB-funktion i vissa av länets kommuner. Länsstyrelsen anser att det i vissa situationer skulle vara önskvärt att fler av kommunerna skulle ha en TiB-funktion för att öka tillgängligheten.

	Ja	Delvis	Nej
Larm	☐	☒	☐

Kryssa ja om sektorn eller länet har övade larmrutiner samt utbildad och övad TiB ständigt under året. Kryssa delvis om endast vissa av komponenterna är uppfyllda. Kryssa nej om ingen av komponenterna

finns. Observera att kryssen endast är en summering. Beskriv även indikatorn med samtliga komponenter i textrutan ovan.

Influensapandemi

En ny form av influensavirus sprids och i alla delar av världen insjuknar en stor del av befolkningen i influensa. I början av september kommer viruset till Sverige. Arbetsplatser får en personalfrånvaro om cirka 15 procent under sju veckor. Pandemin når kulmen under vecka två och tre med en frånvaro på 50 procent. De som blir sjuka är borta från arbetet i minst fem arbetsdagar.

Redan innan det första utbrottet i Sverige öppnas en nationell sjukvårdsrådgivning via telefon och Internet. Den hålls i drift under hela förloppet även om det periodvis är mycket långa kötider.

En vecka efter utbrottet beslutar regeringen att influensan ska klassificeras som allmänfarlig vilket gör att den omfattas av smittskyddslagens bestämmelser om anmälningsplikt, karantän, isolering etc.

Myndighetens förmåga vid en influensapandemi

Med influensapandemi avses scenariot ovan

Oavsett om er förmåga på någon av nedanstående indikatorer förändrats sedan föregående års redovisning, vill vi att ni kommenterar detta i kommentar - rutorna nedan.

Leda, samverka och informera

Påverkar krishanteringsförmågan

- Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen
- Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet
- Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid
- Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet
- Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information

Indikatorn leda samverka och informera påverkas i liten utsträckning av scenariot.

En intern pandemiplan har skapats och antagits under våren/sommaren 2009. krishanteringsorganisationen har under våren övats och utbildats. Metod för samverkan i form av telefonkonferens samt genom fysiska möten har utvecklats och övats.

Komponenten "Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid" påverkas i den bemärkelsen att krisledningen kan få problem med uthålligheten om många i krishanteringsorganisationen drabbas av influensa.

Vad gäller relevanta nätverk är dessa ofta beroende av vissa nyckelpersoner. Skulle dessa insjukna minskar myndighetens nätverk väsentligt.

Materiella resurser

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns materiella resurser att tillgå snart efter att scenariot inträffat
- Det finns en uthållighet i de materiella resurserna om minst en vecka
- Det finns en förmåga att omfördela interna materiella resurser samt en förmåga att ta emot externa materiella förstärkningsresurser

Det finns materiella resurser att tillgå snart efter att scenariot inträffat

Länsstyrelsen bedömer att det finns materiella resurser att tillgå snart efter att scenariot inträffat.

Det finns en uthållighet i de materiella resurserna om minst en vecka

Länsstyrelsen bedömer att det finns en uthållighet i de materiella resurserna om minst en vecka för att kunna bedriva samhällsviktig verksamhet på Länsstyrelsen. Det är dock inte otänkbart att det kan bli störningar i verksamheten till följd av uteblivna leveranser eller andra yttre omständigheter.

Det finns en förmåga att omfördela interna materiella resurser samt en förmåga att ta emot externa materiella förstärkningsresurser

Länsstyrelsen bedömer att det finns en förmåga att ta emot externa och omfördela interna materiella förstärkningsresurser.

Personella resurser

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat
- De personella resurserna kan verka under minst en vecka
- Det finns möjlighet att omfördela personal inom myndigheten samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser

- **Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat**

Ja

- **De personella resurserna kan verka under minst en vecka**

I normala fall lever vi upp till denna komponent men under en influensapandemi kan det bli problem med personalförsörjningen. Kontakter med bemanningsföretag kan bli nödvändiga för att förstärka växel och informationsfunktionen. Länsstyrelsens personal har begränsade möjligheter att arbeta från hemmet vilket i detta fall kan innebära en begränsning i myndighetens förmåga att hantera konsekvenserna av en influensapandemi.

- **Det finns möjlighet att omfördela personal inom myndigheten samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser**

Ja, det finns till vissa av funktionerna. Dock är det svårt att ersätta personer med specialkompetens.

Regelverk

Påverkar krishanteringsförmågan och förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns legalt stöd för hur myndigheten ska hantera scenariot
- Det finns riktlinjer och policys för hur myndigheten ska hantera scenariot
- Det finns avtal som gäller vid scenariot
- Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klargjord

Det finns legalt stöd för hur myndigheten ska hantera scenariot

Myndigheten arbetar efter ordinarie lagstiftning.

Det finns riktlinjer och policys för hur myndigheten ska hantera scenariot

Det har under våren 2009 skapats en plan och policys har utvecklats för hur Länsstyrelsen ska hantera scenariot internt.

Det finns avtal som gäller vid scenariot

Det finns avtal med frivilligorganisationer som kan kallas in vid behov

Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klargjord.

Under hanteringen av den nya influensan har ansvarsfördelningen blivit tydligare dock finns det anledning att vid tillfälle utvärdera hanteringen i syfte att klargöra rollerna.

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Hanteringen av den nya influensan har stärkt Länsstyrelsens egen förmåga och förmågan att i samverkan med aktörer i länet hantera en pandemisk influensa. Den nya influensan har dock inte inneburit ett så högt personalbortfall som i det angivna scenariot.

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Myndighetens förmåga vid en influensapandemi

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

Konsekvenser för samhället

Hur påverkas samhället och medborgarna av att myndigheten respektive sektorn eller länet har den angivna förmågan att hantera det beskrivna scenariot?

Om Länsstyrelsen på grund av händelsen inte kan fullfölja sina uppgifter innebär detta att följande ålägganden inte kan genomföras:

Länsstyrelsen har ett geografiskt områdesansvar på regional nivå. Länsstyrelsen ska verka för att samordning kommer till stånd bland de inblandade aktörerna i området både inför, under och efter en kris. Länsstyrelsen har också uppgiften att bygga och upprätthålla relevanta nätverk som ska kunna användas vid en kris.

Länsstyrelsen ska också ha en regional bild av risker och sårbarheter som har tagits fram tillsammans med kommunerna i länet, länsstyrelserna i grannlänerna, sektorsansvariga myndigheter och andra berörda organisationer. Länsstyrelsen ska hålla sig underrättad om händelseutvecklingen genom att under en kris kontinuerligt inhämta, sammanställa, analysera och förmedla lägesinformation till berörda organisationer till exempel regeringen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB). Om flera parter är berörda är det länsstyrelsens ansvar att verka för att parterna samordnar sin information. Länsstyrelsen bör tillsammans med berörda aktörer skapa en regional lägesbild. Denna kan sedan bli ett beslutsunderlag för effektivt resursutnyttjande.

Sektorns eller länets förmåga vid en influensapandemi

Med influensapandemi avses scenariot ovan

Oavsett om er förmåga på någon av nedanstående indikatorer förändrats sedan föregående års redovisning, vill vi att ni kommenterar detta i kommentar - rutorna nedan.

Leda, samverka och informera

Påverkar krishanteringsförmågan

- Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen
- Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet
- Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid
- Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet
- Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information

Ange hur indikatorn leda, samverka och informera påverkas av scenariot.

Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen

Stockholms läns landsting har en uppdaterad pandemiplan. Ett fåtal av länets kommuner har en fastställd pandemiplan. Majoriteten av dem som inte har en pandemiplan eller motsvarande har en pågående planeringsprocess. Majoriteten av kommunerna har identifierat vilka delar av verksamheten som utgör samhällsviktig verksamhet. Vissa av kommunerna har beräknat minimibemanningen för den samhällsviktiga verksamheten och planlagt bemanningen i händelse av ett personalbortfall. Detsamma gäller för majoriteten av den del av samhällsviktig verksamhet som besvarade Länsstyrelsens frågeställningar under våren. För mer information se skrivelse "Samhällsviktig verksamhet i Stockholms län – Svar på hemställan 2009-7162" Dnr 450-09-17092.

Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet

Landstinget har genomfört övningar på samtliga akutsjukhus i länet. I övrigt se generell bedömning.

Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid

Det kan antas att krishanteringsorganisationerna kan få problem att verka under en veckas tid med full bemanning. Detta på grund av personalbortfall till följd av influensapandemin.

Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet

Se generell bedömning

Det finns rutiner för och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information.

Stockholms läns landsting har rutiner för detta. Det är bara ett fåtal kommuner i länet som är anslutna till WIS vilket torde försvåra informationsinhämtning. Under våren har dock samverkanskonferenser via telefon och fysiska möten genomförts med ett framgångsrikt resultat.

I övrigt se generell bedömning av länets förmåga.

Materiella resurser

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns materiella resurser att tillgå snart efter att scenariot inträffat
- Det finns en uthållighet i de materiella resurserna om minst en vecka
- Det finns en förmåga att omfördela interna materiella resurser samt en förmåga att ta emot externa materiella förstärkningsresurser

Det finns materiella resurser att tillgå snart efter att scenariot inträffat

Vaccin kommer att finnas tillgängligt tidigast 2-6 månader efter pandemins början. Vid en bristsituation kommer man att behöva prioritera vilka som i första hand skall vaccineras. Antivirala läkemedel lagras på nationell nivå och landstingsnivå och används som behandling och i vissa fall som profylax till särskilt utsatta sjukvårdspersonal.

Förbrukningsprodukter förutsätter kontinuerlig leverans. Många verksamheter är beroende av att transporter fungerar redan i ett tidigt skede av pandemin. Enligt Stockholmsstudien, slutredovisningen av beroendeprojektet Faller en faller då alla samt resultatet av svaret på hemställan som Länsstyrelsen lämnade i juni 2009 är transportsektorn sårbar för personalbortfall.

Det finns en uthållighet i de materiella resurserna om minst en vecka

Det är tveksamt om uthållighet finns i de materiella resurserna om minst en vecka.

Många av de samhällsviktiga verksamheterna är beroende av kontinuerliga transporter. Detta talar emot att det skulle finnas en uthållighet i de materiella resurserna om minst en vecka. Det kan antas att matvaruaffärerna snabbt skulle få ett minskat sortiment.

Det finns en förmåga att omfördela interna materiella resurser samt en förmåga att ta emot externa materiella förstärkningsresurser?

Om resurser finns torde en omfördelning internt inte vara problematisk. Det är svårt att göra en bedömning av förmågan att ta emot externa materiella resurser för länet i sin helhet. Länsstyrelsen bedömer att det största problemet under ett liknande scenario är personalbristen. Denna i sig kan utgöra ett problem även för förmågan att ta emot externa materiella resurser då det inte finns tillräckligt med personal att ta emot resurserna.

Personella resurser

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat
- De personella resurserna kan verka under minst en vecka
- Det finns möjlighet att omfördela personal inom sektorn eller länet samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser

Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat?

Landstinget bedömer att det initialt finns utbildad och övad personal. Denna bedömning torde vara relevant även för länets kommuner.

De personella resurserna kan verka under minst en vecka?

Länsstyrelsen bedömer att det krävs en prioritering av verksamheterna om de personella resurserna ska kunna verka under minst en veckas tid.

Det finns möjlighet att omfördela personal inom sektorn eller länet samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser?

Avtal med frivilligorganisationer finns hos vissa kommuner i varierande omfattning. Inom många verksamheter gör Länsstyrelsen bedömningen att det är möjligt att omfördela samt att ta emot externa personella resurser. Det är dock svårt att ersätta nyckelkompetens med externa resurser vilket innebär att vissa verksamheter är mer sårbara än andra. Det pågår dock enligt den enkätundersökning som Länsstyrelsen genomförde en planeringsprocess i ett antal verksamheter, både kommunala och andra för att öka redundansen och minska sårbarheter för nyckelkompetenser.

Regelverk

Påverkar krishanteringsförmågan och förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns legalt stöd för hur sektorn eller länet ska hantera scenariot
- Det finns riktlinjer och policys för hur sektorn eller länet ska hantera scenariot
- Det finns avtal som gäller vid scenariot
- Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klagjord

Det finns legalt stöd för hur sektorn eller länet ska hantera scenariot?

Landstinget bedömer att det finns legalt stöd för deras verksamhet.

Generellt har Länsstyrelsen tillsammans med samhällsviktig verksamhet i länet identifierat en rad svagheter vad det gäller lagstiftningen som kan försvåra hanteringen av en pandemisk influensa. Några exempel är:

- Det finns ett behov av att se över möjligheten till avsteg från de arbetsrättsliga lagarna vid extraordinära händelser. Det är möjligt att det finns ett behov av tillfällig dispens från arbetstidslagstiftningen vid en influensa pandemi.
- Det kan finnas ett behov av att tillfälligt ta bort karensdagen för att minska smittspridningen utan att det drabbar arbetsgivaren ekonomiskt
- Konkurrenslagstiftningen kan försvåra samarbete mellan konkurrerande företag under en pandemi. Till exempel kan ett samarbete mellan oljebolagen vad det gäller antalet öppna tappställen försvåras av konkurrenslagstiftningen

Det finns riktlinjer och policys för hur sektorn eller länet ska hantera scenariot?

För de aktörer som har en pandemiplan torde riktlinjer och policys finnas för hur scenariot ska hanteras.

Det finns avtal som gäller vid scenariot?

Landstinget har i sina nytecknade och förnyade vårdavtal fått med i avtalen att verksamheten ska kunna ställas om så att den fungerar tillfredsställande även under till exempel en influensapandemi.

Riksrevisionens rapport RiR 2008:1 visar att kommuner i sina avtal med entreprenörer sällan har tagit hänsyn till extraordinära händelser. Samtliga kommuner i RiR:s rapport, varav 18 är kommuner från Stockholm, har svårt att uttala sig om vilken pandemiberedskap som finns hos de entreprenörer man har avtal med. Dock bör hanteringen av den nya influensan aktualiserat denna problematik.

Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klagjord?

Länsstyrelsen har efter att ha tagit del av kommunernas IBERO-analyser och vid vidare diskussioner under hanteringen av den nya influensan identifierat ett behov av att öka samordningen mellan landstinget och kommunerna. Det krävs nära samarbete mellan kommunerna och landstinget för att, på ett tillfredsställande sätt, kunna hantera det ökade vårdbehovet i händelse av en influensapandemi.

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Hanteringen av den nya influensan har stärkt samhällets förmåga att hantera en pandemisk influensa.
Den nya influensan har dock inte inneburit ett så högt personalbortfall som i det angivna scenariot.

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Sektorns eller länets förmåga vid en influensapandemi

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☒	☐

Konsekvenser för samhället

Hur påverkas samhället och medborgarna av att myndigheten respektive sektorn eller länet har den angivna förmågan att hantera det beskrivna scenariot?

Den samlade bedömningen är att kommunernas förmåga att hantera en influensapandemi är god med viss brist. Denna bedömning baseras på att hanteringen av den nya influensan har stärkt kommunernas förmåga. Efter en genomförd enkätundersökning med anledning av Socialstyrelsens och MSBs hemställan till samtliga länsstyrelsen under våren 2009 visar det sig att ett fåtal av länets kommuner har en fastställd pandemiplan men att majoriteten av de aktörer som inte har en plan har en process för att skapa en sådan och att majoriteten av kommunerna har identifierat vilken del av verksamheten som är att anses som samhällsviktig.

Landstinget har en pandemiplan och arbetar aktivt för att stärka pandemiberedskapen.

Länsstyrelsen identifierar i sin rapport "Samhällsviktig verksamhet i Stockholms län" att transportsektorns funktionalitet är kritisk för resten av samhället. Utan fungerande transporter stannar samhället. Delar av transportsektorn deltog i samma enkätundersökning som nämns ovan och svaren i den undersökningen pekar på att majoriteten av dem som svarat i undersökningen inom sektorn inte har en pandemiplanering eller kontinuitetsplanering och det pågår inte heller någon pandemiplaneringsprocess i verksamheterna.

Givetvis är beroendeförhållandena i alla samhällssektor omfattande, det finns förmodligen ingen aktör som inte kommer att beröras vid ett liknande scenario. Länsstyrelsen har i sin rapport om samhällsviktiga verksamheter i Stockholms län vidare resonemang om samhällskonsekvenserna av en influensapandemi.

Det kan antas att beteendemönstren hos allmänheten vid en influensa pandemi kan förändras mycket vilket innebär att samhällskonsekvenserna blir svårare att bedöma. Till exempel kan det antas att allmänheten minskar sitt resande och undviker att lämna hemmet eller ändrar sina resvanor för att minska risken för att bli smittade.

Störningar i de finansiella systemen

Sverige är ordförandeland i EU. Under Sveriges ordförandeskap vidtar EU kraftfulla åtgärder riktade mot den organiserade brottsligheten. Samtidigt etableras en ny kriminell organisation i flera svenska städer.

I Sverige uppstår störningar i flera bankers Internetbanker. Bland annat bokförs betalningar på fel kunder och fel uppgifter finns i kontoredovisningar. Flera av bankernas kunder mottar spam-mail med budskapet att kontanter betalas ut till den som skickar in sitt kontonummer och sin kod. På grund av oroligheterna kring Internetbankerna vågar allt färre privatpersoner göra affärer över Internet och man vill inte använda sina betalkort utan använder kontanter som enda betalningsmedel.

Flera myndigheter, bland annat Försäkringskassan, Skatteverket, Riksgälden och CSN, blir attackerade av korrump kod och myndigheternas datorsystem slås ut. Detta innebär att utbetalningar som sköts av dessa myndigheter, till exempel pensioner, studiemedel och A-kassa inte kommer att ske. Skatteverket kan inte heller göra utbetalningar till kommunerna.

Samtidigt rånas värdepåsar på flera platser i Sverige och värdebolagen stoppar värdetransporterna av kontanter på grund av rädslan för ytterligare rån.

Snart börjar rykten och spekulationer att spridas kring uteblivna utbetalningar. Media har rubriker som "Föräldra- och sjukpenning kommer inte att betalas ut!" och "Inga löner kommer att betalas ut!" Allmänheten blir orolig eftersom de uteblivna utbetalningarna kan innebära betalningsanmärkningar då det inte finns möjlighet att betala sina räkningar eller sin hyra.

Rädslan för uteblivna utbetalningar förvärrar kontantbristen ytterligare då bankomaterna töms på pengar. Mataffärernas hyllor töms snabbt då allmänheten hamstrar förnödenheter. Samtidigt får många svårt att köpa livsmedel, bensin etc. när de inte kan använda sina betalkort och det är svårt att få tillgång till kontanter.

Allmänheten ställer krav på kollektivtrafikföretagen och taxibolag att få åka gratis eller på kredit och bankkontor stormas av upprörda människor som vill ha sina pengar.

Myndighetens förmåga vid störningar i de finansiella systemen

Med störningar i de finansiella systemen avses scenariot ovan

Oavsett om er förmåga på någon av nedanstående indikatorer förändrats sedan föregående års redovisning, vill vi att ni kommenterar detta i kommentar - rutorna nedan.

Leda, samverka och informera

Påverkar krishanteringsförmågan

- Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen
- Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet
- Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid
- Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet
- Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information

Ange hur indikatorn leda, samverka och informera påverkas av scenariot.

Indikatorn leda samverka och informera påverkas inte av scenariot, se generell bedömning av myndighetens förmåga.

Materiella resurser

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns materiella resurser att tillgå snart efter att scenariot inträffat
- Det finns en uthållighet i de materiella resurserna om minst en vecka
- Det finns en förmåga att omfördela interna materiella resurser samt en förmåga att ta emot externa materiella förstärkningsresurser

Det finns materiella resurser att tillgå snart efter att scenariot inträffat?

I värsta fall sker störningen i slutet på månaden vilket kan innebära att Länsstyrelsen inte får sina anslag från Riksgälden. Detta skulle innebära att myndigheten inte kan betala sina skulder (löner etc.).

Det finns en uthållighet i de materiella resurserna om minst en vecka?

Inträffar störningen efter utbetalning från riksgälden har Länsstyrelsen pengar att bedriva sin verksamhet till nästa utbetalning är planerad. Det finns inte reserver att hämta ur om störningen skulle inträffa i slutet på månaden.

Det finns en förmåga att omfördela interna materiella resurser samt en förmåga att ta emot externa materiella förstärkningsresurser?

Om det blir brist på pengar inom organisationen kan medel omfördelas så att de samhällsviktiga verksamheterna kan bedrivas.

Personella resurser

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat
- De personella resurserna kan verka under minst en vecka
- Det finns möjlighet att omfördela personal inom myndigheten samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser

Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat?

Komponenten påverkas inte av scenariot, se generell bedömning

De personella resurserna kan verka under minst en vecka?

Komponenten påverkas inte av scenariot, se generell bedömning

Det finns möjlighet att omfördela personal inom myndigheten samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser?

Komponenten påverkas inte av scenariot, se generell bedömning

Regelverk

Påverkar krishanteringsförmågan och förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns legalt stöd för hur myndigheten ska hantera scenariot
- Det finns riktlinjer och policys för hur myndigheten ska hantera scenariot
- Det finns avtal som gäller vid scenariot
- Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klagjord

Det finns legalt stöd för hur myndigheten ska hantera scenariot?

Länsstyrelsen bedömer att det finns legalt stöd för myndigheten att hantera scenariot. Den kommande revideringen av skyddslagen kommer att underlätta hanteringen av händelsen.

Det finns riktlinjer och policys för hur myndigheten ska hantera scenariot?

Länsstyrelsen ser inte att det finns några speciella riktlinjer eller policys för att hantera detta scenario. Scenariot har inte analyserats i myndighetens RSA-arbete.

Det finns avtal som gäller vid scenariot?

Nej

Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klagjord?

Länsstyrelsen kan inte göra en bedömning av detta.

Praktisk erfarenhet

Påverkar krishanteringsförmågan och förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Upplevd skarp händelse hade beröringspunkter med det beskrivna scenariot
- Genomförd övning hade beröringspunkter med det beskrivna scenariot

Upplevd skarp händelse hade beröringspunkter med det beskrivna scenariot?

Länsstyrelsen som myndighet har inte berörts av någon skarp händelse med beröringspunkt på det beskrivna scenariot.

Genomförd övning hade beröringspunkter med det beskrivna scenariot?

Länsstyrelsen deltog perifert i SAMÖ 08. Myndigheten var representerad i motspelet samt hade observatörer på två övade länsstyrelser. Vidare följdes övningen via WIS och övningsmedia.

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Myndighetens förmåga vid störningar i de finansiella systemen

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☐	☒
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå störningen	☐	☐	☐	☐	☒

Konsekvenser för samhället

Hur påverkas samhället och medborgarna av att myndigheten respektive sektorn eller länet har den angivna förmågan att hantera det beskrivna scenariot?

Länsstyrelsen bedömer sin förmåga att hantera scenariot som god. Detta innebär dock inte att händelsen passerar obemärkt förbi utan att myndigheten bedöms ha resurser och kapacitet att kunna lösa de uppgifter som bedöms som samhällsviktiga på myndigheten. Konsekvenserna för samhället bedöms kunna bli särskilt omfattande i en storstadsregion som Stockholms län. Länsstyrelsens förmåga bedöms inte påverka konsekvenserna av scenariot.

Sektorns eller länets förmåga vid störningar i de finansiella systemen

Med störningar i de finansiella systemen avses scenariot ovan

Oavsett om er förmåga på någon av nedanstående indikatorer förändrats sedan föregående års redovisning, vill vi att ni kommenterar detta i kommentar - rutorna nedan.

Leda, samverka och informera

Påverkar krishanteringsförmågan

- Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen
- Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet
- Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid
- Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet
- Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information

Ange hur indikatorn leda, samverka och informera påverkas av scenariot.

Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen?

Vad det gäller kommunal beredskap se generell bedömning.

Vad det gäller aktörer i den finansiella sektorn har Länsstyrelsen svårt att göra bedömningar beträffande deras förmåga. Länsstyrelsen har efter samtal med Finansinspektionen dock uppfattningen att sektorn är väl förberedd och generellt har en god krisberedskapsförmåga.

Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet?

Vad det gäller kommunal beredskap se generell bedömning.

Länsstyrelsen har uppfattningen att aktörer inom den finansiella sektorn övas och utbildas regelbundet. Detta sker inom vissa samverkansorgan (FSPOS och samverkansområde ekonomisk säkerhet SOES).

Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid?

Vad det gäller kommunal beredskap se generell bedömning

Länsstyrelsen kan inte göra en bedömning vad det gäller den finansiella sektorn.

Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet

Se generell bedömning

Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information

Se generell bedömning

Materiella resurser

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns materiella resurser att tillgå snart efter att scenariot inträffat
- Det finns en uthållighet i de materiella resurserna om minst en vecka
- Det finns en förmåga att omfördela interna materiella resurser samt en förmåga att ta emot externa materiella förstärkningsresurser

Det finns materiella resurser att tillgå snart efter att scenariot inträffat?

I värsta fall kan det bli problem med företag som går i konkurs då de får likviditetsproblem. Detta kan leda till att det uppstår brist på vissa materiella resurser såsom varor och tjänster. Detta är dock bara aktuellt om störningen pågår under en längre tid.

Det finns en uthållighet i de materiella resurserna om minst en vecka?

I värsta fall finns inte uthållighet i alla materiella resurser mycket beroende på "just in time-lagerhållning".

Det finns en förmåga att omfördela interna materiella resurser samt en förmåga att ta emot externa materiella förstärkningsresurser?

Länsstyrelsen har inte tillräcklig kunskap för att kunna göra denna bedömning

Personella resurser

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat
- De personella resurserna kan verka under minst en vecka
- Det finns möjlighet att omfördela personal inom sektorn eller länet samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser

Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat?

Det är sannolikt att kommunernas försörjningsstödsverksamhet skulle bli hårt ansatt då personer som är beroende av olika socialförsäkringar skulle drabbas extra hårt i detta scenario. Det är heller inte helt otänkbart att personer som inte kan betala sina räkningar på grund av störningen vänder sig till kommunerna för att söka ekonomiskt stöd. Länsstyrelsen bedömer dock att kommunerna genom att prioritera denna typ av verksamhet skulle kunna omfördela sina personella resurser för att hantera den tillfälligt ökade arbetsbelastningen.

De personella resurserna kan verka under minst en vecka?

Länsstyrelsen bedömer att ordinarie personella resurser klarar av att hantera detta under minst en vecka.

Det finns möjlighet att omfördela personal inom sektorn eller länet samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser?

Länsstyrelsen ser inget hinder för detta

Regelverk

Påverkar krishanteringsförmågan och förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns legalt stöd för hur sektorn eller länet ska hantera scenariot
- Det finns riktlinjer och policys för hur sektorn eller länet ska hantera scenariot
- Det finns avtal som gäller vid scenariot
- Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klargjord

Det finns legalt stöd för hur sektorn eller länet ska hantera scenariot?

Länsstyrelsen kan inte bedöma om det befintliga lagstödet är tillfyller för att hantera de ekonomiska aspekterna av scenariot.

Det finns riktlinjer och policys för hur sektorn eller länet ska hantera scenariot?

Länsstyrelsen har inte tillräckliga underlag för att bedöma detta

Det finns avtal som gäller vid scenariot?

Länsstyrelsen har inte tillräckliga underlag för att bedöma detta

Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klargjord?

Det krävs en samordning mellan en rad olika aktörer för att lösa situationen. Om ansvarsfördelning mellan dessa är helt klargjord kan inte Länsstyrelsen bedöma.

Praktisk erfarenhet

Påverkar krishanteringsförmågan och förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Upplevd skarp händelse hade beröringspunkter med det beskrivna scenariot

- Genomförd övning hade beröringspunkter med det beskrivna scenariot

Upplevd skarp händelse hade beröringspunkter med det beskrivna scenariot?

Genomförd övning hade beröringspunkter med det beskrivna scenariot?

2008 genomfördes SAMÖ 08 vilket torde indikera att de berörda aktörerna stärkte sin förmåga att hantera liknande scenarier. Länsstyrelsen hoppas att utvärderingen av SAMÖ 08 kan ligga till grund för åtgärder som syftar till att höja förmågan.

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Länsstyrelsen har uppfattningen att den ekonomiska sektorn regelbundet övas och att arbetat med kontinuitetsplanering bland sektorns aktörer är långt framskriden.

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Sektorns eller länets förmåga vid störningar i de finansiella systemen

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☒	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar	☐	☐	☒	☐	☐

Konsekvenser för samhället

Hur påverkas samhället och medborgarna av att myndigheten respektive sektorn eller länet har den angivna förmågan att hantera det beskrivna scenariot?

Konsekvenserna för samhället är beroende av när och hur länge störningen uppstår och fortskrider. Om kontantbristen fortskrider under en längre tid uppstår det konsekvenser som till exempel att betalningsförmågan uteblir och handeln mattas av. För enskilda samhällsmedborgare finns risken att dra på sig betalningsanmärkningar som en följd av detta. Man ska inte underskatta risken för ett hamstringsbeteende bland befolkningen.

I värsta fall skulle scenariot kunna få stora konsekvenser, detta i synnerhet för en storstadsregion som Stockholm. Situationen skulle kunna leda till ett minskat förtroende för institutioner såsom banker och myndigheter. Med stor sannolikhet kommer allmänheten att ställa stora krav på kraftfullt agerande från ansvariga aktörer.

IT-relaterad störning

Debattklimatet i en aktuell samhällsfråga har hettats upp dramatiskt, och över hela landet/regionen skrivs det ilska protestbrev och insändare. Er myndighet är speciellt utsatt, eftersom den kan uppfattas som en förespråkare för en önskad förändring.

På flera publika internetforum börjar ett antal personer posta diskussionsinlägg om hur enkelt det är att blockera nätet eller bryta sig in på webbplatser som tillhör de parter, myndigheter eller andra, som man uppfattar har symbolfunktioner i frågan. Efter några dagar postar någon plötsligt en instruktion för hur man utför en sådan attack, och någon annan följer upp med att publicera en länk till en skraddarsydd programvara som redan från början är inställd för att skicka stora mängder skräpdata till er myndighet. En 11-åring kan hantera det attackverktyget.

Strax före arbetstidens slut en dag mitt i veckan upptäcker en av myndighetens medarbetare från sin arbetsdator att det tar onormalt lång tid att nå myndighetens webbplats. Efter en kort stund, 10-15 minuter, är den plötsligt helt omöjlig att nå. En snabb telefonkontroll visar att samma situation råder för den allmänhet som försöker nå webbplatsen utifrån. Efter en halvtimme ringer massmedia och ställer frågor om vad som hänt.

Tidigt påföljande morgon konstaterar en av de första medarbetarna som kommer till kontoret att det visserligen går att logga in på arbetsdatorn, men att det inte längre går att öppna e-posten. Han går till kaffeautomaten, diskuterar saken med kollegorna som anländer. Alla verkar ha samma problem. Strax därpå får myndighetens GD ett samtal från massmedia som vill få en kommentar till de ärekränkande anklagelser som han riktat mot några av landets politiker i ett öppet brev som skickats via e-post till flera stora riksredaktioner. Samtidigt börjar stabschef och verksjurist få sina mobiltelefoner blockerade av underliga samtal. De som ringer vill alla köpa varor som bjudits ut till vrakpris på en webbannonsplats. Även informationschefen, som redan är hårt belastad av samtal, råkar ut för liknande samtal.

Runt lunch ringer massmedia på nytt. Nu har någon postat alla myndighetens e-postlösenord på en diskussionsplats för hackare. Till råga på allt visar det sig att flera av medarbetarna valt synnerligen opassande lösenord.

Myndighetens förmåga vid en IT-relaterad störning

Med IT-relaterad störning avses scenariot ovan

Oavsett om er förmåga på någon av nedanstående indikatorer förändrats sedan föregående års redovisning, vill vi att ni kommenterar detta i kommentar - rutorna nedan.

Leda, samverka och informera

Påverkar krishanteringsförmågan

- Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen
- Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet
- Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid
- Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet
- Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information

Ange hur indikatorn leda, samverka och informera påverkas av scenariot.

Förmågan att leda påverkas i mindre grad. Förmågan att samverka och informera med hjälp av e-post respektive webb försvåras/omöjliggörs under det första dygnet. Andra kommunikativa system som telefoni och videosystem fungerar.

- **Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen**
Se generell bedömning
- **Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet**
Ja, dock inte ännu med den nya IT-organisationen
- **Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid**
Ja, Länsstyrelsens krisorganisation disponerar enligt överenskommelse med Lst Västra Götaland den IstIT-personal som är stationerad på denna länsstyrelse. Vidare kan, enligt samma överenskommelse, avrop göras på fler IstIT-resurser. Organisationen kan verka under minst en vecka dygnet runt
- **Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet**
Ja, men inte ännu med IstIT. Däremot disponerar Länsstyrelsens krishanteringsorganisation IstIT-resurser för övningar
- **Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information**
Se generell bedömning

Personella resurser

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat
- De personella resurserna kan verka under minst en vecka
- Det finns möjlighet att omfördela personal inom myndigheten samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser

Övade och utbildade tekniska resurser finns för återställande av IT-system

De personella resurserna kan verka under minst en vecka

Omfördelning av IT-personal är möjlig mellan länen liksom möjligheten att ta emot externa resurser

- **Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat**

Ja, en av IstIT:s primära uppgifter är att hålla de aktuella systemen i kontinuerlig drift under kontorstid. Berörd personal är därför utbildade och specialister för bland annat att åtgärda problem och parera oväntade händelser. Detta ingår i deras dagliga arbete. Under icke kontorstid kan IstIT:s personal kallas in tillsammans med övrig personal i krishanteringsorganisationen.

- **De personella resurserna kan verka under minst en vecka**

Ja

- **Det finns möjlighet att omfördela personal inom myndigheten samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser**

Ja

Regelverk

Påverkar krishanteringsförmågan och förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns legalt stöd för hur myndigheten ska hantera scenariot
- Det finns riktlinjer och policys för hur myndigheten ska hantera scenariot
- Det finns avtal som gäller vid scenariot,
- Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klargjord

Det finns bra legalt stöd för att hantera händelsen

- **Det finns legalt stöd för hur myndigheten ska hantera scenariot**

Ja, genom överenskommelsen mellan Länsstyrelsen i Västra Götaland och övriga länsstyrelser disponerar samtliga länsstyrelser över IT-personal i sina krisorganisationer. Vidare ingår i IstIT:s åtagande gentemot länsstyrelserna att drifva berörda system med en tillgänglighet på 99,5 % under kontorstid.

- **Det finns riktlinjer och policys för hur myndigheten ska hantera scenariot**

Inte direkt för just detta scenario, däremot för problem som över huvudtaget uppstår i dessa system (För länsstyrelserna handlar det om att anmäla problem och hålla sig underrättade. För Länsstyrelsen i Västra Götaland, som har ansvar för IstIT skall det finnas riktlinjer och policys)

- **Det finns avtal som gäller vid scenariot**

Generell driftsöverenskommelse finns med IstIT via Länsstyrelsen i Västra Götaland

- **Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klargjord**

En viktig överenskommelse, rent generellt, är ansvarsfördelningen på säkerhetsområdet mellan länsstyrelserna och IstIT. IstIT:s säkerhetsansvar ligger framför allt på all teknisk infrastruktur och grundprogramvaror och hit hör e-post och webb-servrar. Nedanstående bild visar på ansvarsgränserna såsom IstIT och länsstyrelsernas informationssäkerhetsamordnare har kommit överens om och detta kommer att föreslås till länsstyrelsernas beställarstyrelse för formellt ställningstagande.

Redundans och robusthet i kommunikationssystemen

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Informationsteknologi
- Telekommunikation
- Radiokommunikation

- Informationsteknologi
LstNet är ett rikstäckande datornät, ett säkerhetsklassat nät som knyter samman landets alla länsstyrelser och tjugo statliga verk och myndigheter. LstNet uppbyggt kring två noder, Vänersborg och Stockholm, där alla centrala funktioner finns i minst dubbel uppsättning. Noderna är skyddade mot elektromagnetiska pulser, har batteribackup och dieseldrivna reservkraftverk. Utrustningen är placerad i länsstyrelsernas ledningsplatser och kommunikationsvägarna ut är dubblerade. Nät och servrar övervakas av leverantörerna och av länsstyrelsernas gemensamma nätövervakning.

- Telekommunikation
Redundans och robusthet i tele- och radiokommunikation är god på myndigheten.

- Radiokommunikation
Redundans och robusthet i tele- och radiokommunikation är god på myndigheten.

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Myndighetens förmåga vid en IT-relaterad störning

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	X	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar	☐	☐	☐	X	☐

Konsekvenser för samhället

Hur påverkas samhället och medborgarna av att myndigheten respektive sektorn eller länet har den angivna förmågan att hantera det beskrivna scenariot?

Möjligheten att via mail och webbsida kommunicera med myndigheten försvåras/omöjliggörs under en kortare tid vilket kan innebära att viss ärendehantering försvåras.

Sektorns eller länets förmåga vid en IT-relaterad störning

Med IT-relaterad störning avses scenariot ovan

Oavsett om er förmåga på någon av nedanstående indikatorer förändrats sedan föregående års redovisning, vill vi att ni kommenterar detta i kommentar - rutorna nedan.

Vad det gäller bedömningen av IT-relaterad störning har Länsstyrelsen valt att inte förmågebedöma länet i sin helhet utan bara gjort en bedömning av myndighetens egen förmåga. Anledningen är att Länsstyrelsen inte har tillräckligt med underlag för att göra bedömningen.

Länsstyrelsen har dock genom att stödja och utbilda kommunerna i länet med informationssäkerhetsutbildning enligt Bits och i Vervas föreskrifter ökat länets förmåga att hantera informationsflöden under en kris. Länsstyrelsen har under år 2009 genomfört en påbyggnadsutbildning inom Bits och Verva med vissa av länets kommuner. Arbetet med informationssäkerhet stärker samhällets krisberedskapsförmåga.

Leda, samverka och informera

Påverkar krishanteringsförmågan

- Det finns en aktuell krisledningsplan som är känd i organisationen
- Det finns en krisledningsorganisation som utbildas och övas regelbundet
- Krisledningen disponerar nödvändiga resurser i form av lokaler, tekniska system för bl.a. kommunikation och lägesbild och kan verka dygnet runt under minst en veckas tid
- Det finns ett nätverk för samverkan och samverkansövningar genomförs regelbundet
- Det finns rutiner och tekniskt stöd för information till allmänhet och media samt för intern information

Ange hur indikatorn leda, samverka och informera påverkas av scenariot.

Personella resurser

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns regelbundet utbildade och övade personella resurser att tillgå snart efter att scenariot har inträffat
- De personella resurserna kan verka under minst en vecka
- Det finns möjlighet att omfördela personal inom sektorn eller länet samt att ta emot externa personella förstärkningsresurser

Regelverk

Påverkar krishanteringsförmågan och förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Det finns legalt stöd för hur sektorn eller länet ska hantera scenariot
- Det finns riktlinjer och policys för hur sektorn eller länet ska hantera scenariot
- Det finns avtal som gäller vid scenariot
- Ansvarsfördelningen mellan myndigheter och övriga berörda aktörer är klagjord

Redundans och robusthet i kommunikationssystemen

Påverkar förmågan i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar

- Informationsteknologi
- Telekommunikation
- Radiokommunikation

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Indikator vald av myndigheten

- Kommentar som innefattar indikatorns komponenter

Sektorns eller länets förmåga vid en IT-relaterad störning

	Behövs ej	Mycket bristfällig	Bristfällig	God med viss brist	God
Krishanteringsförmåga	☐	☐	☐	☐	☐
Förmåga i samhällsviktig verksamhet att motstå allvarliga störningar	☐	☐	☐	☐	☐

Konsekvenser för samhället

Hur påverkas samhället och medborgarna av att myndigheten respektive sektorn eller länet har den angivna förmågan att hantera det beskrivna scenariot?

Hur fungerar IBERO?

Med stöd av IBERO kan man snabbt och visuellt skaffa sig en överblick över olika händelsekonsekvenser samt hur god förmåga man har att hantera krisen i dess olika förlopp.

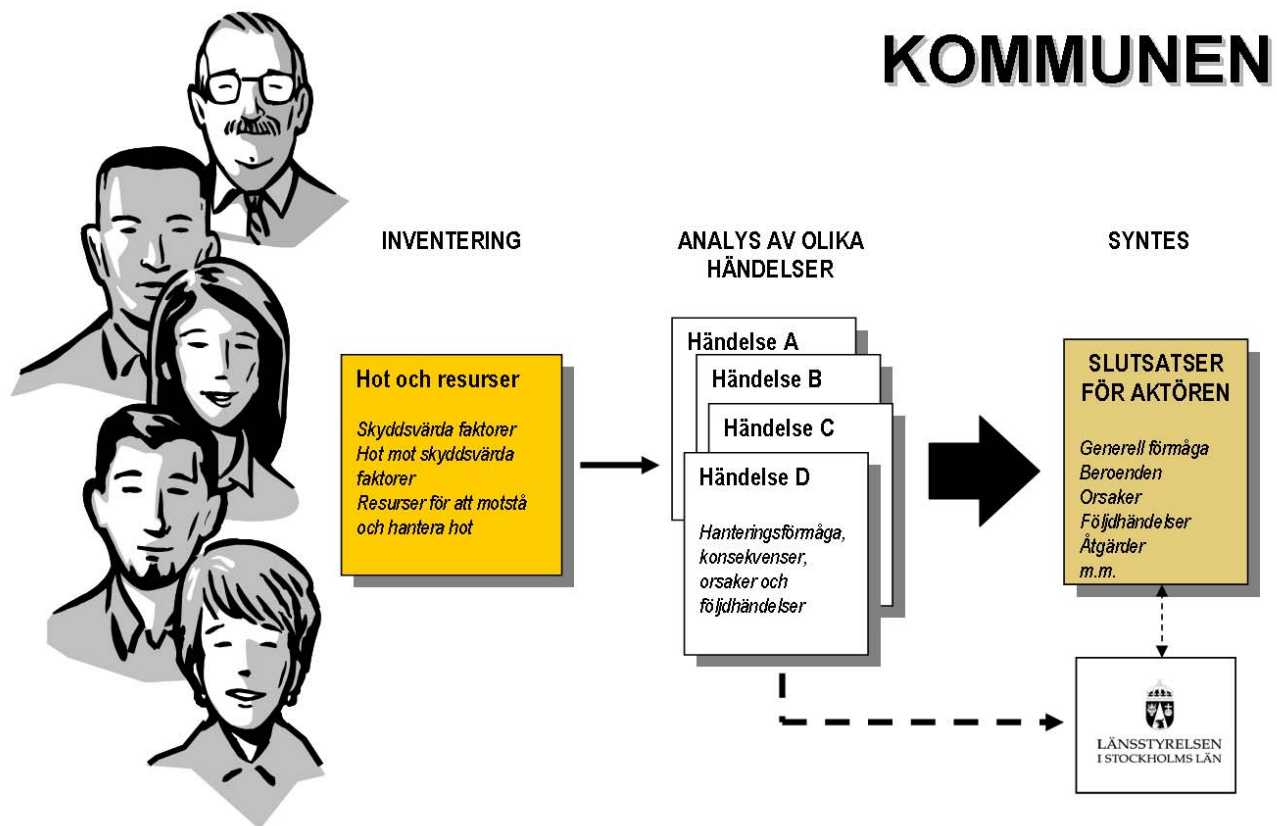
Analysverktyget kan också användas för att utvärdera agerandet under övningar och hanteringen av inträffade händelser.

IBEROS funktioner är:

- ✓ Beredskapsvärdering för enskild aktör
- ✓ Beredskapsvärdering för flera aktörer
- ✓ Inventering av risker och resurser
- ✓ Rapportfunktion

Beredskapsvärdering för enskild aktör

innebär att man gör analys och syntes för en kommun, en kommunedel eller en verksamhet. Det är här som grundinformation till risk- och sårbarhetsanalysen på lokal och regional nivå samlas in.

Beredskapsvärdering för enskild aktör.

Syntes i IBERO för enskilda aktörer bygger på analyser av flera olika händelser. Observera att "kommunen" i figuren kan vara en stadsdel eller en förvaltning.

Först väljer man händelser att analysera. Därefter analyserar man en händelse i taget. IBERO omfattar följande aspekter för analys av enskilda händelser:

- ✓ Möjliga orsaker
- ✓ Möjliga följdhändelser
- ✓ Hanteringsförmåga (förebyggande och skadereducerande)
- ✓ Konsekvenser
- ✓ Beroenden vid hantering
- ✓ Åtgärder (förebyggande och skadereducerande)
- ✓ Påverkan på egen verksamhet

I IBERO bygger **syntesen** på analys av flera händelser. När man analyserar flera händelser kan man jämföra dem med varandra. Här kan man exempelvis åskådliggöra olika händelsers huvudsakliga konsekvenser, sin hanteringsförmåga i olika delar av krishanteringsprocessen och för olika händelser, samt olika händelsers huvudsakliga följd effekter, s.k. "spill-over"-effekter på andra samhällssektorer. Med det som utgångspunkt är det lättare att identifiera brister och obalanser i förmågan, samt att fatta välgrundade beslut om vilka riskområden och åtgärder som bör prioriteras för att stärka samhällets robusthet.

Bedömd förmåga (Analys (Kommun A))										
	Upptäcka	Skapa l...	Besluta ...	Informera	Kommu...	Rädda/...	Hindra ...	Sörja för...	Omhän...	Återställ...
Störning i...	Hög	Låg	Medel	Medel	Ej besv...	Hög	Låg	Hög	Förmåg...	Låg
Störning i...	Hög	Låg	Förmåg...	Medel	Låg	Hög	Medel	Medel	Medel	Hög
Störning i...	Hög	Medel	Förmåg...	Hög	Hög	Medel	Medel	Medel	Låg	Hög
Störning i...	Hög	Låg	Låg	Låg	Låg	Förmåg...	Medel	Medel	Förmåg...	Medel
Störning i...	Hög	Medel	Medel	Hög	Medel	Medel	Medel	Låg	Medel	Medel
Spridning...	Medel	Låg	Hög	Medel	Medel	Låg	Låg	Låg	Låg	Låg
Spridning...	Hög	Medel	Hög	Hög	Medel	Medel	Medel	Hög	Hög	Medel
Spridning...	Medel	Låg	Medel	Hög	Medel	Låg	Låg	Medel	Medel	Låg
Våld	Hög	Hög	Hög	Hög	Hög	Medel	Medel	Medel	Hög	Förmåg...
Brand	Hög	Medel	Hög	Hög	Hög	Hög	Medel	Hög	Hög	Hög
Översvä...	Hög	Medel	Medel	Hög	Hög	Låg	Låg	Medel	Hög	Låg
Trafikoly...	Hög	Hög	Hög	Hög	Hög	Medel	Hög	Hög	Hög	Förmåg...

Kommun A:s bedömningar av sin förmåga att hantera olika händelser i olika delar av krishanteringsprocesserna. Bedömningar markeras med färgerna röd för låg, gul för medel, grön för hög och grå för förmåga behövs ej.

Bedömda konsekvenser (Analys (Kommun A))					
	Männis...	Hälsa	Hjälpb...	Miljöska...	Ekonomi
Störning i...	Måttliga	Måttliga	Stora	Stora	Mycket ...
Störning i...	Måttliga	Stora	Mycket ...	Mycket ...	Stora
Störning i...	Inga	Måttliga	Stora	Stora	Mycket ...
Störning i...	Inga	Måttliga	Mycket ...	Mycket ...	Mycket ...
Störning i...	Mycket ...	Mycket ...	Stora	Måttliga	Stora
Spridning...	Katastro...	Katastro...	Katastro...	Måttliga	Katastro...
Spridning...	Stora	Mycket ...	Stora	Mycket ...	Stora
Spridning...	Mycket ...	Katastro...	Katastro...	Katastro...	Katastro...
Våld	Måttliga	Stora	Stora	Inga	Stora
Brand	Måttliga	Stora	Mycket ...	Stora	Stora
Översvä...	Måttliga	Måttliga	Mycket ...	Katastro...	Mycket ...
Trafikoly...	Måttliga	Mycket ...	Måttliga	Måttliga	Måttliga

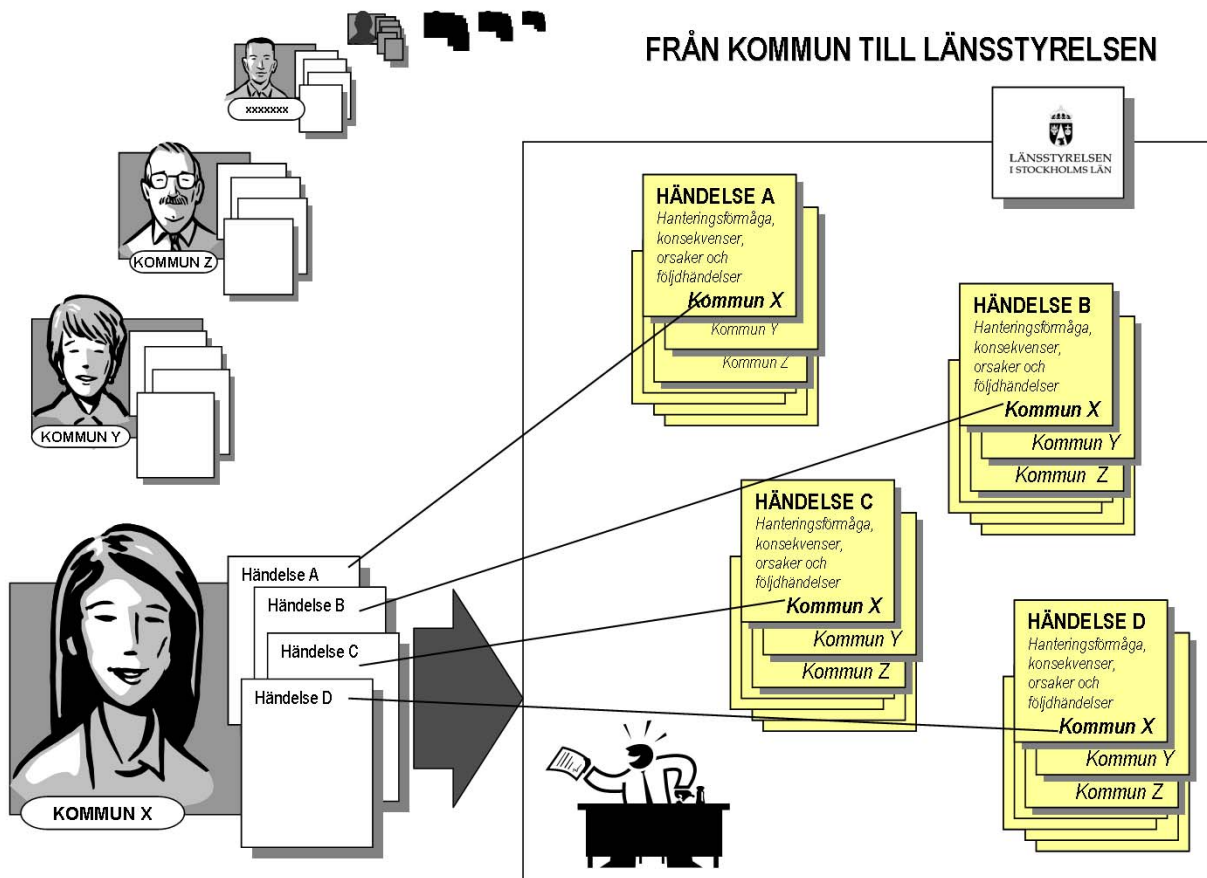
Kommun A:s bedömningar av olika händelsers möjliga konsekvenser.

Bedömt samband (Analys (Kommun A))										
	Störning...	Störning...	Störning...	Störning...	Störning...	Spridnin...	Spridnin...	Ökad kr...	Annan f...	
Störning	Ej besv...	Starkt	Starkt	Starkt	Starkt	Medel	Svagt	Starkt	Medel	
Störning i...	Medel	Ej besv...	Starkt	Svagt	Svagt	Starkt	Svagt	Inget	Ej besv...	
Störning i...	Inget	Medel	Ej besv...	Svagt	Svagt	Svagt	Medel	Svagt	Medel	
Störning i...	Inget	Medel	Medel	Ej besv...	Starkt	Medel	Medel	Starkt	Medel	
Störning i...	Svagt	Inget	Inget	Svagt	Ej besv...	Inget	Svagt	Medel	Ej besv...	
Spridning...	Svagt	Medel	Svagt	Starkt	Starkt	Ej besv...	Inget	Starkt	Ej besv...	
Spridning...	Medel	Medel	Inget	Svagt	Starkt	Inget	Starkt	Medel	Medel	
Spridning...	Inget	Starkt	Medel	Svagt	Inget	Svagt	Starkt	Inget	Ej besv...	
Våld	Svagt	Medel	Svagt	Starkt	Starkt	Inget	Starkt	Starkt	Medel	
Brand	Svagt	Inget	Inget	Svagt	Medel	Inget	Medel	Starkt	Ej besv...	
Översvä...	Medel	Medel	Svagt	Starkt	Starkt	Svagt	Medel	Medel	Ej besv...	
Trafikoly...	Medel	Inget	Svagt	Starkt	Starkt	Medel	Medel	Inget	Starkt	

Kommun A:s bedömningar av olika händersers möjliga följdverkningar på angränsande samhällssektorer.

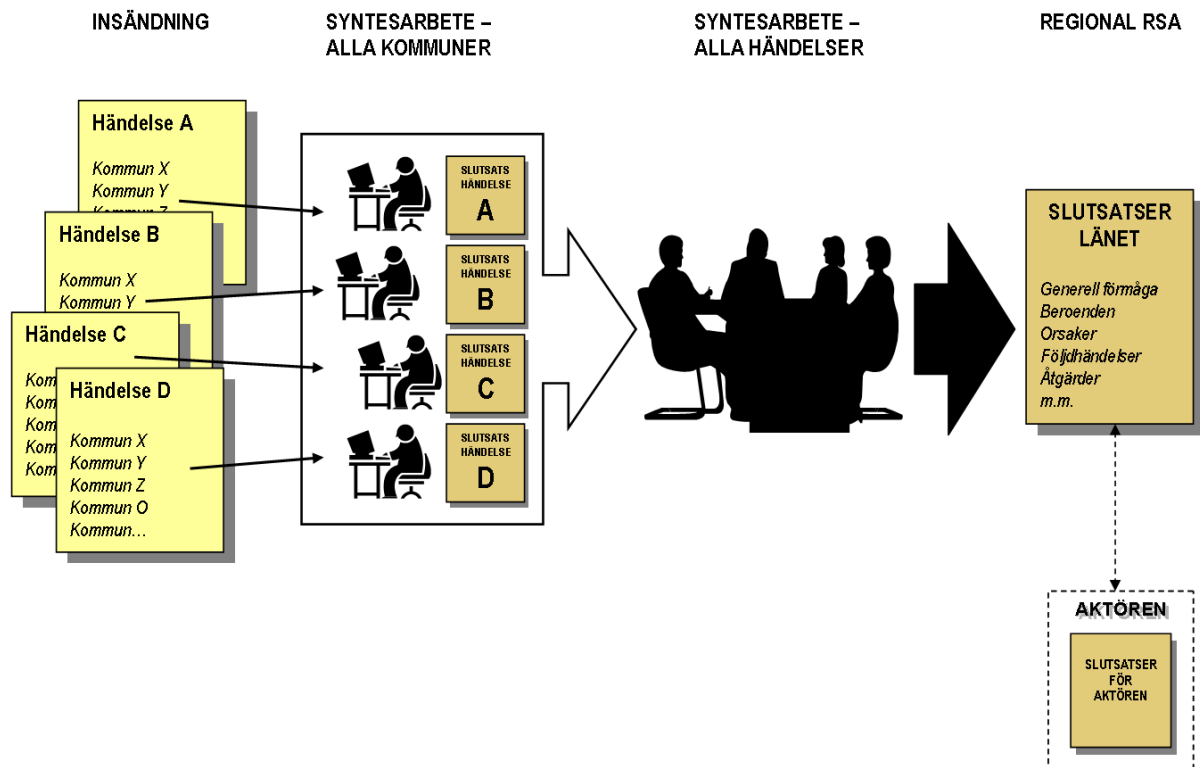
Beredskapsvärdering för flera aktörer

innebär att man gör analys och syntes för ett län, en kommun eller en stadsdel. Informationen kommer från många enskilda aktörer (kommuner, stadsdelar, förvaltningar).

Beredskapsvärdering för flera aktörer startar med en insamling av de olika aktörernas analyser av en och samma händelser. Observera att "kommunerna" i figuren kan vara stadsdelar eller förvaltningar och att "länsstyrelsen" på motsvarande sätt kan vara en stadsdel eller en kommun.

LÄNSSTYRELSEN

Syntes i IBERO för flera aktörer bygger på analys av de enskilda aktörernas analyser av en och samma händelse. Observera att "kommun" i figuren kan vara en stadsdel eller en förvaltning och att "länsstyrelsen" på motsvarande sätt kan vara en stadsdel eller en kommun.

Här tittar man på hur olika aktörer hanterar en och samma händelse för att kunna dra slutsatser om vilka aktörer som behöver stöd för vilka händelser samt för vilka uppgifter i krishanteringsprocessen. Som stöd för syntesen kan också de samlade aktörernas bedömningar (för såväl hanteringsförmåga som konsekvenser) presenteras med hjälp av översiktsbilder:

Syntes hanteringsförmåga		Upptäcka	Skapa l...	Besluta ...	Informera	Kommu...	Rädda/...	Hindra ...	Sörja för...	Omhän...	Återställ...
☒ Störning i elfö	Kommun D	Medel	Hög	Medel	Medel	Låg	Hög	Låg	Hög	Hög	Medel
☐ Störning i vatt	Kommun B	Hög	Låg	Medel	Låg	Låg	Medel	Medel	Medel	Förmåg...	Låg
☐ Störning i fjärr	Kommun C	Hög	Hög	Medel	Medel	Hög	Förmåg...	Hög	Låg	Medel	Hög
☐ Störning i elek											
☐ Störning i tran											
☐ Spridning av b											
☐ Spridning av k											
☐ Spridning av n											
☐ Våld											
☐ Brand											
☐ Översvämnin											
☐ Trafikolycka (

Översikt av några kommuners bedömningar av sin förmåga att hantera olika händelser i olika delar av krishanteringsprocesserna.

Syntes konsekvenser		Männis...	Hälsa	Hjälpe...	Miljöska...	Ekonomi
☒ Störning i elfö						
☐ Störning i vatt	Kommun D Störning...	Måttliga	Måttliga	Katastro...	Stora	Katastro...
☐ Störning i fjärr	Kommun B Störning...	Stora	Stora	Mycket ...	Mycket ...	Katastro...
☐ Störning i elek	Kommun C Störning...	Stora	Måttliga	Katastro...	Mycket ...	Mycket ...
☐ Störning i tran						
☐ Spridning av b						
☐ Spridning av k						
☐ Spridning av n						
☐ Våld						
☐ Brand						
☐ Översvämnin						
☐ Trafikolycka (

Uppdatera

Översikt av några kommuners bedömningar av olika händelsers möjliga konsekvenser.

Inventeringsmodulen

är till för att ställa samman viktig information om risker och resurser i det geografiska området:

- ✓ Samhällsviktiga verksamheter
- ✓ Risker som till exempel farligt gods, farliga anläggningar
- ✓ Resurser som till exempel utrymnings- och samlingsplatser
- ✓ Utförda riskanalyser
- ✓ Viktiga aktörer
- ✓ Annan information av vikt

Inventeringen kan göras med olika ambition beroende på behov och tillgänglig tid. Inventeringen gör aktören för egen del och av eget intresse.

Rapportfunktionen

innebär att man kan generera rapporter efter behov. Man kan till exempel välja att ta ut en rapport om beroenden för alla händelser, om en enstaka händelse eller om hanteringsförmåga för alla aktörer.

Länsstyrelsens rapportserie

Utkomna rapporter under 2009

1. Föräldrastöd i Södertälje – samt tidig upptäckt av barn med normbrytande beteende: kartläggning 2008, *socialavdelningen*.
2. Utterns förekomst i Stockholms län 2007-2008, *miljöavdelningen*.
3. Vattenväxter och ekologisk status – en inventering av åtta sjöar i Stockholms län 2008, *miljöavdelningen*.
4. Årsrapport 2008 – Informationscentralen för Egentliga Östersjön, *miljöavdelningen*.
5. Stöd till anhöriga – kartläggning av projekt startade med statliga stimulansbidrag i Stockholms län 2005-2007, *socialavdelningen*.
6. Länsstyrelsernas stöd till samordning för att motverka mäns våld mot kvinnor 2007-2008, *socialavdelningen*.
7. Kommunal VA-planering – manual med tips och checklistor, *miljöavdelningen*.
8. Gillöga och Lilla Nassa – marinbiologisk undersökning och naturvärdesbedömning av grunda bottnar, *miljöavdelningen*.
9. Gålö – marinbiologisk undersökning och naturvärdesbedömning av grunda bottnar, *miljöavdelningen*.
10. Nämndö och Lilla Husarn – marinbiologisk undersökning och naturvärdesbedömning, *miljöavdelningen*.
11. Bostadsmarknadsenkäten, *Stockholms län 2009, socialavdelningen*.
12. Läget i länet – bostadsmarknaden i Stockholms län 2009, *socialavdelningen*.
13. Förslag till länsplan för regional transportinfrastruktur i Stockholms län 2010 – 2021: remisshandling, *avdelningen för regional utveckling*.
14. Rikkärr i Stockholms län, *miljöavdelningen*.
15. Regionalt program för efterbehandling av förorenade områden 2009, *miljöavdelningen*.
16. Regionalt miljöövervakningsprogram för Stockholms län 2009-2014, *miljöavdelningen*.
17. Förslag till länsplan för regional transportinfrastruktur i Stockholms län 2010-2021, *avdelningen för regional utveckling*.
18. Risk- och sårbarhetsanalys 2009 för Stockholms län, *avdelning samhällsskydd och beredskap*.

*Mer information kan du få av Länsstyrelsens
avdelning samhällsskydd och beredskap,
tfn: 08- 785 40 00
Rapporten finns endast som pdf på vår webbplats
www.lansstyrelsen.se/stockholm/publikationer*

ISBN 978-91-7281-363-2

*Adress
Länsstyrelsen i Stockholms Län
Hantverkargatan 29
Box 22 067
104 22 Stockholm, Sverige
tfn: 08- 785 40 00 (vxl)
www.lansstyrelsen.se/stockholm*